

53/50

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ANABİLİM DALI

MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK İLKESİ İÇİNDE BÖLÜNME

(Yüksek Lisans Tezi)

Yöneten: Prof.Dr. Erol CİHAN

T-53150

Hazırlayan: M.Bürkan SERBEST

İSTANBUL-1996

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

İÇİNDEKİLER**Sayfa No****GİRİŞ..... 1****BİRİNCİ KISIM****“MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK”****KAVRAMININ ANLAMI,****TEMEL ÖGELERİ,****KURTULUŞ SAVAŞI'NDA****TAŞIDIĞI ÖNEM**

§1. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK” KAVRAMI VE ÖNEMİ... 4	
I. KAVRAM OLARAK “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK”..... 4	
II. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK” KAVRAMININ ÖNEMİ..... 6	
§2. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK” KAVRAMININ TEMEL	
ÖGELERİ..... 12	
I. MİLLÎ EGEMENLİK..... 12	
II. MİLLÎ KÜLTÜR..... 13	
III. MİLLÎ ÜLKÜ..... 18	
IV. MİLLÎ TARİH BİLİNCİ..... 21	
V. MİLLÎ DİL..... 24	
VI. MİLLÎ BİLİNÇ..... 28	
§3. TEMEL ÖGELERDEN MİLLÎYETÇİLİK VE MİLLÎ BİRLİK	
VE BERABERLİK..... 34	
I. GENEL OLARAK MİLLÎYETÇİLİK..... 34	
1. Tarihte Milliyetçilik ve “Millet” Olmak..... 34	
2. “Millet” ve “Milliyet” Kavramı ve Fikri 36	

3. “Milliyetçilik” Kavramı ve Millî Birlik.....	37
II. TÜRKİYE’DE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ.....	40
III. ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK.....	45
§4. KURTULUŞ SAVAŞI VE MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK....	53
I. ATATÜRK’ÜN SAMSUN’A ÇIKIŞINDA GENEL DURUM.....	53
II. AMASYA GENELGESİ, ERZURUM VE SİVAS KONGRELERİ VE MİLLÎ BİRLİK.....	58
1. Amasya Genelgesi.....	58
2. Erzurum Kongresi.....	61
3. Sivas Kongresi	63
III. MİSÂK-I MİLLÎ ÖNCESİ GELİŞMELER VE MİSÂK-I MİLLÎ..	64
IV. TBMM’NİN KURULUŞU, MİLLÎ MÜCADELE VE MİLLÎ BİRLİK.....	68
1. TBMM’nin Açılması.....	68
2. Millî Birliğe Karşı Ayaklanmalar.....	70
3. 1921 Anayasası	71
4. Cephelerde Millî Birliğin Getirdiği Zafer.....	72
V. CUMHURİYETİN KURULMASI VE MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK.....	74

İKİNCİ KISIM
“MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK”
KAVRAMINI TEHDİT EDEN
FAKTÖRLER (BÖLÜCÜ ÖGELER)
VE
KORUYUCU ÖGE VE GÜÇLER

§1. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİĞİ” TEHDİT EDEN	
FAKTÖRLER	77
I. ETNİK BÖLÜCÜLÜK.....	77
II. DİN VE MEZHEP KIŞKIRTMALARI.....	81
III. ŞİDDETİ YÖNTEM OLARAK KABUL EDEN İDEOLOJİK	
AKIMLAR.....	83
IV. MİLLÎ SINIRLARI ORTADAN KALDIRMA GİRİŞİMLERİ.....	84
V. MİLLÎ MORALİ YOKETME ÇABALARI.....	85
§2. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİĞİ” KORUYAN ÖGE VE	
GÜÇLER.....	89
I. ATATÜRK İLKELERİ.....	89
1. Lâiklik.....	89
2. Halkçılık.....	92
II. MİLLÎ EĞİTİM.....	96
III. MİLLÎ SAVUNMA.....	103
IV. SOSYAL DEVLET.....	105
V. ANAYASAL HÜKÜMLER.....	109
1. Başlangıç Metni	109
2. Genel Esaslar.....	110
3. Diğer Anayasal Hükümler.....	114
SONUÇ.....	117
KAYNAKÇA.....	121

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.k	: Adı geçen konuşma
a.g.m.	: Adı geçen makale
AAM	: Atatürk Araştırma Merkezi
AKD ve TYK	: Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
GAT ve SEB	: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

ÖNSÖZ

“Millî Birlik ve Beraberlik İlkesi İçinde Bölünme” adını taşıyan bu Yüksek Lisans Tezi’nde, Atatürk’ün altı temel ilkesini tamamlayıcı nitelikteki ilkelerden biri olan “Millî Birlik ve Beraberlik İlkesi” ile bu ilke bağlamında, Türk Milleti’nin bütünlüğünü bozabilecek belli başlı faktörler ve bu faktörler karşısında, Türk Milleti’ni bölünmeye karşı koruyacak başlıca öğeler işlenmeye çalışılmıştır.

Gerek Tez öncesi, gerek Tez sırasındaki çalışmalarında ilgi ve katkıları nedeniyle başta danışmanım Prof.Dr. Erol CİHAN ve tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım .

M.Bürkan SERBEST

Şubat 1996 Bakırköy-İSTANBUL

GİRİŞ

Millî birlik ve beraberlik ilkesi, Türk İnkılâbının ve Atatürkçülüğün bütünleyici bir ilkesidir. Bu ilke, Atatürk milliyetçiliğinin doğal ve zorunlu bir sonucudur. Bu ilkenin temelinde, milletin ülkesiyle birlikte bölünmez bütünlüğü yatar. Bu anlamda, millî birlik ve beraberlik kavramı ile ilkesi, milleti herhangi bir biçimde bölücü bir anlayışa yer vermez. “Millî Birlik ve Beraberlik İlkesi İçinde Bölünme” adını taşıyan bu Tezde de bu konu işlenmiştir.

Türk milletinin gelişmesinin, refah düzeyinin artmasının, çağdaş milletler topluluğunun bir üyesi olarak sonsuza dek varolmasının temel şartı da; Atatürk İlkeleri arasında yer alan “Milliyetçilik” ile yakından ilişkili ve onun zorunlu sonucu olan “Millî Birlik ve Beraberlik” bilinci içinde milletimizin hiçbir surette bölünmesine fırsat vermemektir.

“Millî Birlik ve Beraberlik” deyimi ve onu çeşitli yönlerden ortaya koyan ifadeler, kimi zaman salt hamasi ifadeler gibi görünse de içinde hukuki ve siyasi anlamlar barındırmaktadır. Sözgelimi, “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” deyimi millî birlik ve beraberlik anlayışını ortaya koyan ifadelerden biridir ve 1982 Anayasasının 3.maddesinde de yer almıştır. Tezde de bu durum ilgili yerlerde açıklanmıştır.

Tezin adında “Millî Birlik ve Beraberlik” deyimi yerine “Ulusal Birlik” deyiminin kullanılmaması ise çeşitli nedenlere dayanmaktadır. Öncelikle, Anayasada “Millî Birlik ve Beraberlik” deyimi yer almaktadır. Diğer bir sebep; “Birlik ve Beraberlik” deyiminin “Millî” kelimesi ile birlikte kullanılmasıdır. “Ulusal Birlik” deyiminin kullanımının olmasına karşın “Ulusal Birlik ve Beraberlik” şeklinde bir söyleyişe pek rastlanmamaktadır.

“Birlik ve Beraberlik” deyişinin tercih sebebi ise bu ifadenin daha pekiştirici bir anlama sahip olmasıdır. Ayrıca bu pekiştirici ifade, yaygın kullanıma da sahiptir. Bir başka sebep ise, bizzat Atatürk’ün ifadelerinin “Millî Birlik ve Beraberlik” şeklinde olmasındandır. Bunların yanısıra, konuyla ilgili doğrudan kaynakların başlıklarında da genelde “Millî Birlik ve Beraberlik” deyimini geçmektedir.

Tezin adının bu şekilde olmasına paralel olarak tezde genel olarak “ulus” ve “ulusal” terimleri yerine “millet ve “millî” terimleri tercih edilmiştir. Tezde, “millet” ve “millî” kelimelerinin daha fazla kullanılmasının gerekçesi, Tezin adının dışında, 1961 ve 1982 Anayasalarında “millet” ve “millî” deyimlerine yer vererek bu kavramlara hukuki değer yüklemesindedir.

Buna karşın, zaman zaman Tezde “ulus” ve “ulusal” terimleri kullanılmıştır. Bunun sebebi, kimi zaman yararlanılan bir kaynakta o terimlerin kullanılması veya o terimlerin kullanıldığı yerde anlamı daha iyi vurguluyor görünmesindedir. Bu açıdan, Tezde “millet” terimi ile “ulus” terimi eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda, “millet” kelimesi çağdaş anlamda, ırk ve din birliğinden soyut biçimde “ulus” kelimesine denk gelecek biçimde anlaşılmalıdır.

Tez, iki ana kısımdan oluşmaktadır. 1.Kısım 4 bölüme ayrılmıştır. 1.Bölümde “millî birlik ve beraberlik” kavramı ve taşıdığı önem ortaya konulmuştur.

Millî birlik ve beraberliğin temel öğeleri ise 1.Kısım’da 2. ve 3.Bölümler’de ortaya konulmuştur. Bunun dışında, 2.Kısım’ın 3.Bölüm’ünde

yer alan millî birlik ve beraberliği koruyucu ögeler aynı zamanda millî birlik ve beraberliğin temel ögelerindedir de.

Temel ögelerden sayılan “milliyetçilik” ise diğer ögelerin dışında ayrı bir bölümde, 1.Kısım’ın 3.Bölüm’ünde yer almıştır. Milliyetçiliğe diğer ögelerden daha geniş yer verilmesinin sebebi ise, “millî birlik ve beraberlik” kavramıyla “milliyetçilik” arasındaki yakın ilişkidir. Özellikle, Atatürk milliyetçiliği ile millî birlik arasında yakın ilişki mevcuttur. Atatürk milliyetçiliğine kaynaklık eden “millet” kavramında da - Tezde de görüleceği gibi- zaten “ortaklık” ve “birlik” kavramları ön plandadır. Gerçekten, bir milleti oluşturan bireyler birbirinden koparlarsa, millet olma nitelikleri ortadan kalkar. Bu durumda şöyle diyebiliriz: Milliyetçilik ilkesinin varolabilmesi için millî birlik ve dayanışma şartı başta gelmektedir.

Tezin 1.Kısımı’nın son bölümü olan 4.Bölüm ise Kurtuluş Savaşı’nda millî birlik ve beraberliğin taşıdığı öneme ayrılmıştır. Bu konunun millî birlik ve beraberlik kavramının temel ögelerinin ve taşıdığı önemin ortaya konulduğu kısımda ele alınmasının nedeni ise; millî birlik ve beraberliğin öneminin somut biçimde Kurtuluş Savaşı’nda ortaya çıkmasındandır. Kurtuluş Savaşı sayesinde millî birlik ve beraberliğin fonksiyonu ve önemi somut biçimde gözler önüne serilmiştir.

Tezin 2.Ana Kısımı’nda ise, millî birlik ve beraberliği tehdit eden bölücü ögeler ile bu bölücü ögeleri etkisiz kılacak koruyucu öge ve güçler ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ KISIM

“MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK”

KAVRAMININ ANLAMI, TEMEL ÖGELERİ, KURTULUŞ SAVAŞI'NDA TAŞIDIĞI ÖNEM

Ş1. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK” KAVRAMI VE ÖNEMİ

I. Kavram Olarak “Millî Birlik ve Beraberlik”

1789 Fransız İhtilâli'nin ardından milliyetçilik akımı bütün dünyaya yayıldı. Milliyetçilik akımının ortaya çıkmasıyla imparatorluklar yerini millî devletlere bırakmaya başladı. Millî devlet anlayışında, millet en önde gelen ögedir. Millet kavramındaki en önemli unsurlar da ortak kültür, dil ve tarihtir. Buradaki millet anlayışında görülen ortak unsurlar (ortak, kültür, dil ve tarih) bir kavramı gerektirir. Bu kavram, “Millî Birlik ve Beraberlik”tir.¹

Böylesine önemli bir kavram olan “millî birlik ve beraberlik” nasıl tanımlanabilir? Bu kavram, çeşitli şekillerde tanımlanma imkânına sahiptir. Genel bir tanım şu şekilde verilebilir: “Millî birlik ve beraberlik, bir milletin sorunlarının çözümünde ve millî varlığını güven içersinde buldurmasında bilinçlenmesi ve bu bilinçle, birlik ve beraberlik içinde bulunmasıdır.”²

Ahmet Mumcu ise, “Bir milletin bireylerinin, birarada yaşama isteğine sahip olarak milletlik niteliğini sürdürmesi millî birliktir.”³ diye kavramı tanımlamakta, böylece “millet” kavramı ile “millî birlik” arasındaki yakın ilişkiyi vurgulamaktadır.

¹ Muzaffer Erendil. “Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt III, Sayı 4 (Kasım 1985) s.121.

² Aynı Makale, s.134.

³ Ahmet Mumcu, “Atatürkçü Düşünce Sisteminde Millî Birliğin Yeri”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt III, Sayı 8 (Mart 1981), s.374.

Ülkemizde, Kurtuluş Savaşı'nın ardından çağdaş bir devlet olma yolunda devrimlere girişilmiştir. Bu devrimlerin eylemsel yönü "Atatürkçülük" şeklinde ifade edilmektedir. Atatürkçülüğün düşünsel gücünü ve dayandığı esasları ise, "Atatürk İlkeleri" oluşturmaktadır. "Atatürk İlkeleri" altı temel ilkenin yanısıra bu ilkeleri tamamlayıcı ilkelere oluşmaktadır. Tamamlayıcı bir ilke olan "millî birlik ve beraberlik" de diğer temel ve tamamlayıcı ilkelerle* birlikte Cumhuriyetin temelinde var olan bir unsurdur.⁴

Millî birlik konusu, Türk tarihinde Atatürk ile başlar. Atatürk, Kurtuluş Mücadelesi'nin başından itibaren millî güç, millî birlik ve bütünlük konusuna büyük önem vermiştir. Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi ile Sivas Kongresi bunun kanıtını oluşturmaktadır. Türk Kurtuluş Savaşı, Türk milletinin bütün maddi ve manevi gücünün birleşmesiyle gerçekleştirilen büyük tarihi bir olaydır.⁵

* Türk İnkılâbı; Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Lâiklik, İnkılâpçılık olmak üzere 6 temel ilkeye dayanır. Bunun dışında, Türk İnkılâbı, bir takım tamamlayıcı ilkelere de dayanmaktadır.

Altı temel ilkenin dışında, "Millî Egemenlik", "Millî Bağımsızlık" ve "Millî Birlik ve Beraberlik" birbiriyle yakından ilişkili başlıca tamamlayıcı ilkelere dir.

Millî Egemenlik İlkesi, özellikle Atatürk'ün temel ilkelerinden Cumhuriyetçilik ilkesini tamamlar. Sadece belli bir grup vatandaşa seçme ve seçilme hakkı verilmek suretiyle işleyen rejimler gerek tarihsel süreçte gerek günümüzde mevcuttur. Bu durumda, sadece dış görünüş itibarıyla bir Cumhuriyet'le karşılaşılır. Cumhuriyet'ten bahsedebilmek içinse egemenliğin millete ait olması gerekir. Millî Egemenliğin gerçekleşmesi yani egemenliğin millete ait olabilmesi için öncelikle, bağımsız bir millete ihtiyaç vardır. Bu yönüyle, Millî Egemenlik İlkesi, Millî Bağımsızlık İlkesiyle de yakından ilgilidir. Diğer yönüyle, Millî Egemenlik İlkesi'nde egemenlik bir kişiye, gruba, çoğunluğa değil, milletin bütününe aittir. Burada da Millî Egemenlik-Millî Birlik ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

Tamamlayıcı diğer bir ilke olan Millî Bağımsızlık İlkesi'nin önemini, "özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir" diyen Atatürk'ün sözlerinden anlayabiliriz. Millî Bağımsızlık İlkesi, temel ilkelere Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilikle yakından ilgilidir. Çünkü, ancak bağımsız ve özgür bir devlette bu ilkelerin önem taşıyacağı açıktır.

Milliyetçiliğin doğal ve zorunlu sonucu olan Millî Birlik ve Beraberlik İlkesi ise, diğer tamamlayıcı ilkelere olan "Millî Bağımsızlık" ve "Millî Egemenlik" ile birlikte, milletin ortak amaçlarının milletin istediği doğrultuda ve bağımsızlığını koruyarak gerçekleştirilmesini sağlayacak ve milletin varlığını daimi surette koruyacak tamamlayıcı bir ilkedir.

⁴ Refik Turan ve diğerleri, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Siyasal Kitabevi, İstanbul, Aralık 1994, s.298-299.

⁵ Muzaffer Erendil, a.g.m, s.121-122.

Temelini, Kurtuluş Mücadelesi'nden alan "millî birlik ve beraberlik" ilkesi, milliyetçilikle, millî egemenlikle ve millî bağımsızlıkla çok yakından ilgilidir. Atatürk'ün toplayıcı, birleştirici ve kaynaştırıcı milliyetçilik anlayışı, millî birlik ve beraberlik olarak ifadesini bulur. Milletçe birlik; milleti oluşturan unsurlarda birlik, beraberlik ve bütünlük demektir.⁶

II. "Millî Birlik ve Beraberlik" Kavramının Önemi

"Millî Birlik ve Beraberlik" her devletin varolması, bağımsız kalması ve gelişmesi için şarttır. Her devlet, politikalarını bu durumu gözönünde bulundurarak oluşturmak zorundadır. Millî birlik, huzurlu ortamı getirir. Huzurlu bir ortam ise, ülkenin gelişmesinin ön koşullarındandır. Gelişmiş ülkelere baktığımız zaman hepsinin "millî birlik ve beraberlik" açısından problemleri olmadığını görürüz. Millî birliğin önemi gelişmiş ülkelere bakıldığı zaman daha iyi anlaşılır.

Millî birlik ve beraberliğin önemi özellikle ve öncelikle bağımsız bir devletin oluşması ve teşekkülü açısından ortaya çıkar. Ayrıca oluşan bir devletin bağımsızlığını, varlığını devam ettirmesi için de millî birlik şarttır.⁷

Bu noktada, devlete büyük görevler düşmektedir. Ülke, millet, özgürlük ve bağımsızlık gibi temel değerleri güvenlik içinde bulundurmak devletin ana görevini oluşturur. Devlet, bu değerlerin tehlikelerle karşı karşıya kalabileceği durumlarda gereken tedbirleri almakla yükümlüdür ve bu ana görevidir. Bu görevin yerine getirilebilmesi de, devlet gücünün dayanağı olan millet bireylerinin, millî bilinçle donatılmış olarak birlik ve beraberlik içinde bulunmasıyla gerçekleşir. Çünkü çağımızda, milletçe savunma ve millî

⁶ Hamza Eroğlu, "Millî Birlik ve Beraberlik", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt III, Sayı 7 (Kasım 1986), s.85.

⁷ Aynı Makale, s.87.

varlığı güvenceye almada en etkili sigorta, bir ülkenin halkının millî birlik ve bütünlük içinde bulunmasıyla gerçekleşir.⁸

Bu yönüyle, millî birlik, aynı zamanda bir güvencedir. “Millî birlik, bir milletin varlığını güvenceye almasında ve geliştirmesinde maddî ve manevî bütün güçlerini kullanması ve birlikte hareketidir.” şeklindeki tanım bu anlamda kavrama bir güvence olarak yaklaşmaktadır. Bu güvence, gerek iç gerek dış güçlere karşıdır. Çünkü, “millî birlik, bir milletin iç ve dış tehlikelere karşı hareket etmesi” demek olduğundan çeşitli güçlerce hırpalanmaya ve yokedilmeye çalışılmaktadır.⁹

Atatürk de millî birlik ve beraberlik kavramının önemini şu sözlerle ortaya koymaktadır:

“Yıllar geçtikçe, millî ideal verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde millî birlik ve millî irade şeklinde daha iyi göze çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir. Çünkü, biz esasen millî varlığın temelini, millî bilinçte (şuurda) ve millî birlikte görmekteyiz.”¹⁰

Millî birlik, millî varlığın temeli olduğu kadar huzurlu bir ülke ortamının da anahtarıdır. Millî birlik ve beraberlik huzurlu bir ortamı, huzurlu ortam da ülke kalkınmasını getirir. Bir memleketteki huzur ortamı ile milletin birlik ve dayanışmasının ilişkisini Atatürk şöyle dile getirmektedir:

“Memleketin huzuru, milletin kurtuluş amacı noktasında, birlik ve dayanışma sağlanmadıkça, ne bu düşman istilâlarının köklerini kurutmaya

⁸ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.123, 150.

⁹ Aynı Makale, s.122.

¹⁰ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.I, s.372'den Aynı Makale, s.123-124.

çalışmak mümkündür ve ne de bundan esaslı bir fayda ve sonuç beklenmelidir...”¹¹

Millî birlik ve bütünlük, ülke kalkınmasının temellerindedir. Bu açıdan, huzurlu ortamın sağlanması bakımından önemli olduğu kadar ilerleme, gelişme için şart olan başkoşullardandır. Ahmet Açoğlu da, “Türk Medeniyet Tarihi” adlı çalışmasında Şarkın geri kalışını açıklamaya çalışmış, bu geri kalışı Avrupa’yı küçük görmeye, onu gereği gibi anlayıp izleyemeye, iç meselelerde birbirimizle uğraşmamıza bağlamıştır. Türkler arasında, millî bütünlüğün meydana gelmemesi nedeniyle geri kalındığını belirtmiştir.¹²

Yüzlerce yıllık geri kalışımızın sebeplerinden birinin de millî birlik açısından geri kalmamız olduğunu Atatürk çok iyi bilmekteydi. Bu bağlamda, kalkınmada, milletçe birlik halinde çalışmanın önemi konusunda Atatürk şöyle demektedir:

“Gerektiğinde vatan için bir tek kişi gibi, tek parça azim ve karar ile çalışmasını bilen bir millet elbette büyük geleceğe lâıyk ve aday olan millettir.”¹³

Atatürk, elbirliği ile çalışmanın önemini bir diğer konuşmasında şöyle belirtmiştir:

“Millî işlerde çeşitli çalışma uzmanlarının birbirlerine yardım etmesi, çalışmanın ortak hedefte toplanacak şekilde düzenlenmesi gereklidir.”¹⁴

¹¹ Atatürkçülük, Atatürk’ün Görüş ve Direktifleri, I.Kitap, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, Ankara, 1983, s.76-77’den Hamza Eroğlu, a.g.m., s.93.

¹² Ali Engin Oba, Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu, İmge Kitabevi, İstanbul, Ocak 1995, s.145.

¹³ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.IV, s.536’dan Muzaffer Erendil, a.g.m., s.132.

¹⁴ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.167’den Aynı Makale, s.132.

Millî politikada hedeflerden en önemlisini, taşıdığı büyük önem dolayısıyla millî birlik ve beraberlik oluşturur. Bir devletin millî politikası; yurttaşlar arasında sevgi ve yakınlaşma, refah, sosyal adalet, kamu yararına hizmet eden kurumların geliştirilmesi, eğitimle millî bilinçlenmenin sağlanması yoluyla millî birliğin gerçekleştirilmesi olmalıdır.¹⁵

Bu noktada, devlet yöneticilerine görev düşmektedir. Bir milleti yönetenlerin görevlerini en iyi biçimde yapmaları için milletin birlik ve beraberlik içinde bulunmasını gözetmeleri gerekir. Gerek barış zamanında, gerek millî varlığın tehlikeye düştüğü durumlarda, yönetici konumundakilerin gerekli ve uygun tedbirleri almaları şarttır. Bu tedbirlerin, millî birlik ve beraberliğin en üst düzeyde gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi ve geliştirilmesi gereklidir.¹⁶

Millî birlik ve beraberliğin, milletin yönetiminde amaçlanan bir ideal olması konusunda Atatürk de şunları söylemektedir:

“Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında millî birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygusu ve yeteneklerinin olgunluğudur. Millet varlığını ve yurt egemenliğini korumak için, bütün yurttaşlarını canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olması, bir milletin en yenilmez silahı ve korunma vasıtasıdır. Bu sebeple Türk milletini idaresinde ve korunmasında millî birlik, millî duygu, millî kültür en yüksekte amaçladığımız idealdir.”¹⁷

Atatürk'ün de belirttiği üzere, devleti yönetenlerin görevlerini yerine getirirken temel amaçları, milletin refahını arttırmak, onun esenliğini sağlamak ve rahat bir yaşam sürmesine zemin hazırlamak olmalıdır. Yönetici

¹⁵ Aynı Makale, s.121.

¹⁶ Aynı Makale, s.121.

¹⁷ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.IV, s.573'den Aynı Makale, s.125.

konumundaki kişilerin kişisel tutku ve çekişmelerin dışında kalması şarttır. Devlet yöneticilerinin hoş olmayan tutum ve davranışları milleti büyük zarara uğratar. Atatürk konuyla ilgili şöyle der:

“Bir millete, özellikle bir milletin yönetiminin başında bulunanlarda, tutkular ve kişisel tartışmalar, millî ve vatani görevlerin öngördüğü yükek duygulara üstün olduğu memleketlerde erime ve yokolma kaçınılmazdır. Milletimizin gerçek temsilcileri olan bütün arkadaşların, bu gibi noksanlıklardan uzak kalacaklarına asla şüphe edilemez.”¹⁸

Zamanımızdaki gelişmiş ülkelere bakıldığında, “millî birlik ve beraberlik” anlayışının önemi daha iyi ortaya çıkar. Gelişmiş ülkelerdeki devletin izlediği politikalar, millî birliği daha da güçlendirir. Buralarda, “adaletli gelir dağılımı, haset ve kin duygularını yoketmeye; inançlardaki hoşgörü, din ve mezhep sürtüşmelerini ortadan kaldırmaya ve verilen millî ülkü, bireyleri milletiyle övünmeye hazırlamaktadır.”¹⁹ Bu durum, gelişmiş ülkelerin “millî birlik” anlayışı açısından gelişmiş düzeyde olmasının da sebebini açıklar niteliktedir. Örneğin; A.B.D, İngiltere, Almanya, İtalya, Japonya ve Finlandiya hem millî birlik yönünden hem de refah bakımından gelişmiş ülkelerdir.²⁰

Refah düzeyi yüksek ülkelerin millî birlik açısından ileri düzeyde olması tesadüfi bir durum değildir. Çünkü millî birliği güçlü devlet demek, kendi içinde barışık bireylerden oluşmuş demektir. Kendi içinde birbirleriyle barış içinde yaşayan bireylerin artık tek hedefleri vardır: Kendilerinin ve toplumun daha da ileriye gitmesine yardımcı olmak. Böyle bir ülkenin

¹⁸ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.165'den Aynı Makale, s.125.

¹⁹ Aynı Makale, s.121.

²⁰ Aynı Makale, s.121.

vatandaşları, huzurlu bir toplum içersinde bulunduğundan kendi içinde gereksiz engellemelerle de karşılaşmayacak demektir. Dışarıdan gelen çelmelere karşı da, kendi iç didişmeleriyle enerji tüketmediklerinden, kuşkusuz çok başarılı olacaklardır.

Ş2. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK” KAVRAMININ TEMEL ÖGELERİ

I. Millî Egemenlik

Millî egemenlik, bir milletin kendi işlerinde söz sahibi olmasıdır. Bu durum, milletin gücünün üstünlüğünü kanıtlar. Bu güç, millete ait olduğu sürece, toplum gücünü besler ve geliştirir. Toplum gücünün üstünlüğü ise, millî birliğin dayanağı olan toplumun değerini artırır.²¹

Görüldüğü üzere, millî birlik ve beraberliğin oluşması için milletin gücünün ülke kaderinde sözsahibi olması gerekmektedir. Milletin gücünün bir ülkenin kaderinde sözsahibi olabilmesi ise, egemenliğin millete ait olması, yani millî egemenlikle gerçekleşebilir.

Atatürk de millî egemenliğin gücünü şu sözlerle anlatmaktadır:

“Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş kuruluşlar, her tarafta yıkılmaya mahkumdurlar.”²²

Atatürk’ün millî egemenlik (millî hakimiyet) ile ilgili olan, millî birlik ve beraberlik konusuyla da ilgili bir başka düşüncesi ise şöyledir:

“Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak, tam ve kat’i manasıyla millî hakimiyetin kurulmuş olmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî hakimiyettir.”²³

²¹ Aynı Makale, s.136.

²² Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.179’dan Aynı Makale, s.136.

²³ Utkan Kocatürk, Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri, Ankara, 1984, s.24’ten Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.300.

Atatürk'ün de belirttiği üzere toplumdaki eşitlik ve adalet, millî egemenlikle gerçekleşmektedir. Toplumda eşitlik ve adalet yoksa, millî birlik ve beraberlikten de söz edilemeyeceğinden millî birlik ve millî egemenlik arasındaki ilişki daha iyi anlaşılır.

II. Millî Kültür

Millî Kültür, “millî birlik ve beraberlik” kavramının temel özelliklerinden ve en başta gelen gerçekleştirme araçlarındandır. Millî Kültür'ün anlamını ve önemini kavrayabilmek için öncelikle “kültür”ün ne olduğunun bilinmesi gerekir. Kültür kelimesi, ekilmemiş bir tarlayı ekip biçmek için hazırlamak anlamına gelir. Buradan, kültür kelimesinin, mecazi olarak insan kafasını yetiştirmek, bir toplumun bilincini beslemek ve yetiştirmek anlamına geldiği çıkarılabilir.²⁴

Kültür, bir toplumu diğer bir toplumdan ayırdeden hayat tarzını yansıtmaktadır. Bu anlamda, bir toplumun maddî ve manevî kıymetlerin toplamı “kültür”ü oluşturmaktadır.²⁵

Görüldüğü gibi, bir toplumun duyuş ve düşünüş birliği sağlayan değerlerin tümü kültür kavramının içeriği ile ilgilidir.²⁶ Atatürk'ün “kültür” tanımını ise şöyledir:

“Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, ders almak, düşünmek ve zekâyı eğitmektir.”²⁷

²⁴ Hilmi Ziya Ülken, Millet ve Tarih Şuuru, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1976, s.22.

²⁵ Hamza Eroğlu, a.g.m, s.86.

²⁶ Muzaffer Erendil, a.g.m, s.137.

²⁷ Afet İnan, Atatürk'ten Yazdıklarım, 1969, s.49'dan Aynı Makale, s.137.

Kültürü bu anlamda ele alınca, kültürlü ve gelişmiş kişilerden oluşturulan bir toplum, eğriyi ve doğruyu kolayca ayırd etme imkânına sahip olacağından, birlik ve beraberlik açısından güçlü sayılabilir. Kültürlü insan bir değerdir, bir güçtür. Bu insanlardan oluşan toplumların, bütünlük göstermesi daha kolaydır.²⁸

“Kültür”ün bu şekillerde tanımı verildikten sonra, “millî kültür”ü, milletin yaratıcı kuvvetlerini geliştirebilmek için yapılan harcamaların bütünü olarak tanımlayabiliriz.²⁹ Millî kültür, bir milleti meydana getiren o millete özgü kültürdür.³⁰

Milletin bireyleri, gücünü ortak tarihten, ortak mirastan alarak; siyasi, ekonomik, sosyal ve düşünsel yaşamlarında ortak olarak çalışıp, ortak gelenek ve kültür oluştururlar. Bu kültür, bireylerin katılma paylarından ötürü, içinde “millîlik” niteliği taşımaktadır.³¹

Ortak millî kültürün oluşmasında, ortak bir vatanda, aynı devlete sadakatle bağlı yurttaşlar olarak birlikte yaşamının, ortak zaferlerin ve hatıralar mirasının, birlikte sevinip birlikte acılara ve fedakârlıklara katlanmanın, geleceğe dönük ortak ümitlerin, ortak millî ahlâkın önemi büyüktür.³²

“Millî Kültür” deyimi yerine kimi zaman “millî seciye” (millî karakter) deyimi de kullanılmaktadır. Atatürk de kimi zaman “millî seciye” deyimini kullanmış, seciyeyi kültürün zemini olarak ele almıştır. Atatürk, 1921 Temmuz’unda Maarif Kongresi’nin açılışında şöyle demektedir:

²⁸ Aynı Makale, s.137.

²⁹ Aynı Makale, s.137.

³⁰ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.136.

³¹ Aynı Makale, s.136.

³² Turhan Feyzioğlu, “Atatürk ve Milliyetçilik”, AKD ve TYKAAM Yayını, Ankara, 1992, s.295.

“Kültür (haraset-i fikriye), zeminle mütenasiptir, o zemin milletin seciyesidir.”³³

Bir milletin millî karakterinin oluşumunda o milletin yetiştirdiği yazar, şair kısaca sanatçıların ve düşünürlerinin de rolünü unutmamak gerekir. Örneğin, İngilizlerin millî karakterinin oluşumunda Chauser, Shakespeare, Milton ve Byron gibi yazar ve şairlerin etkisi olduğu gibi Bacon, Hobbes, Locke, Bentham, Stuart Mill gibi düşünürlerin de etkisi olduğu tartışmasızdır. Aynı şekilde Fransızların millî karakter ve psikolojilerinin oluşmasında Ronsard, Corneille, Racine, Descartes, Montaigne, Condorcet, Voltaire gibi yazar ve düşünürlerin etkisi olduğu kuşkusuzdur.³⁴

Millî kültür ve millî karakter (seciye) birbirini tamamlayan, birbirinden ayrılmaz iki unsurdur. Milleti oluşturan pek çok unsurun millî karakterin oluşumunda da etkisi mevcuttur. Bu unsurlar, coğrafi şartlardan doğal ve iktisadi şartlara, buradan komşu milletlerle olan dostluk ve düşmanlık ilişkilerine, tarihi olaylara ve büyük kişiliklerin bıraktığı izlere kadar uzanır. Oluşan millî karakter de millet içinde yayılarak nesilden nesile geçer ve milliyetin bir unsuru olur.³⁵

Atatürk, bütün bu unsurların “kültür” oluşumunda payı olduğunu biliyordu elbette, ancak Atatürk, çağdaş bir devlet olmak için bir “kültür değişmesi süreci”nin de şart olduğuna inanmıştı. Kültür konusunda Atatürk’ün özlemi, tarihsel karakterimize uygun, millî dehamızın gelişmesini sağlayacak bir kültür oluşturmaktı.³⁶

³³ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.142’den Şerafettin Turan, “Atatürk Milliyetçiliği”, Atatürk Konferansları Seri II, 1969’dan ayrı basım, TTK Basımevi, Ankara, 1969, s.74.

³⁴ Sadri Maksudi Arsal, Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1979, s.88.

³⁵ Aynı Eser, s.85.

³⁶ Emin Özdemir, “Atatürkçülük Açısından Öz Türkçe Akımı”, Türk Dili Dergisi, Cilt 21, Sayı 218 (Kasım 1969), s.113-118.

Bu amaçla Atatürk; millî, demokratik ve halkçı yönleri ağır basan çağdaş bir kültür anlayışını geleneksel kültürün karşısına çıkarmıştır. Dilde, tarihte, alfabede vb. alanlarda yaptığı reformlar ve devrimler O'nun bu anlayışını yansıtan kültür devriminin parçalarını oluşturur.³⁷ Bu reform ve devrimlerin amacı, toplumu bütünleştirici millî bir kültür oluşturmaktır.

Millî kültür, Atatürk milliyetçiliğinin de esaslarından biridir. Milliyetçilik, Atatürkçü anlayışta ilerici bir anlam taşır ve yapılan devrim ve reformlar bu ilerici anlayışla yakından ilgilidir. Milliyetçilikle de ilgili olan millî kültür, içersinde gelenekleri barındırır. Ancak, bu gelenekler geleceğe etkileri bakımından değerlendirilmelidir. Geleceği inşa ederken hurafelerden kaçınmak şarttır.³⁸

Millî kültürün bir yönünü de millî ülkünün gerçekleştirme aracı olması oluşturmaktadır. Millî kültür, millî ülkünün bir tamamlayıcısı ve güçlendiricisidir.³⁹ Osmanlı İmparatorluğu'ndan, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndan ayrılan; Polonyalılar, İsraililer ve daha bir çok milletler, yüzyıllarca kendi devletleri olmadıkları halde, bağımsızlıklarına kavuşunca kolayca millet haline gelebilmelerini millî kültürlerine borçludurlar.⁴⁰ İtalya ve Almanya'da ise, ortak millî kültürün oluşturduğu millet, sonunda kendi "millî devlet"ini kurmuştur.⁴¹ Burada ortak millî kültürün birleştiricilik niteliği açıkça görülmektedir.

³⁷ Ahmet Taner Kışlalı, Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği, İmge Kitabevi, Ankara, Kasım 1994, s.43.

³⁸ Bekir Sıtkı Baykal, "Atatürk'ün Milliyetçiliği", AKD ve TYKAAM Yayını, Ankara, 1992, s.332.

³⁹ Muzaffer Erendil, "Millî Birlik ve Millî Güvenlik", Silahlı Kuvvetler Dergisi Eki, Yıl 90, Sayı 240 (Aralık 1971), s.9.

⁴⁰ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.294.

⁴¹ Aynı Makale, s.268.

Atatürk'ün de hayatının önemli bir bölümü tarih ve dil çalışmalarına ayırmasının nedeni gerçek anlamda millet olmanın ancak millî kültür ile mümkün olacağını bilmesindedir.⁴²

Ulusal bütünleşmeyi sağlama açısından, millî kültür politikası bağlamında devlete ve dolayısıyla siyasal iktidara önemli görevler düşmektedir. Ulusal bütünleşmeyi, çeşitlilik içinde sağlayacak temel öge kültürdür. Bir siyasal iktidar kendi eğilimlerine ve temsil ettiği toplum kesimlerinin çıkarlarına göre bir siyaset geliştirirse bu millî bir siyaset olmaz. Bir kültür siyasetinin millî ve demokratik olması hem toplumsal bütünleşmeye hizmet eder, hem de toplumdaki kültür birikimini en geniş boyutlarda harekete geçirme şansına sahip olur. Kültürel zenginleşmenin ve çözülme sürecindeki toplumu yeniden birleştirmenin yolu buradan geçer.⁴³

Millî kültür politikası açısından, “alt kültür” konusunda da devlete görev düşmektedir. Alt kültür; ikinci dereceden duyuş, düşünüş ve davranış benzerliğidir. Toplumsal sınıfların, coğrafi bölgelerin, etnik grupların hatta öğrencilerin bir alt kültürü olabilir.⁴⁴

Alt kültürle ilgili olarak devletin yapması gereken şey, yasakları kaldırmaktır. Çünkü çağdaş ve demokratik bir devletin ön koşulu; devletin verdiği hizmetin, hizmet götürülenlerin azınlık ya da çoğunluk olup olmadığına bakmaksızın verilmesidir. Daha doğrusu, hizmet götürülürken tüm vatandaşların yararının eşit biçimde gözetilmesidir. Bir hizmet veriliyorsa, o hizmetten tüm vatandaşlar yararlanabilmelidir.⁴⁵ Millî birlik ve beraberliği zedelemeyecek olan davranış tarzının da bu olması gerekir.

⁴² Aynı Makale, s.290.

⁴³ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.243.

⁴⁴ Aynı Eser, s.260-261.

⁴⁵ Aynı Eser, s.261.

III. Millî Ülkü

Ülkü kelimesi, “insanı umut içinde yaşatan, ruhunu güçlü tutan, her vakit erişilemeyen ve uğrunda özveride bulunmaktan çekinilmeyen yüce dilek”⁴⁶ olarak tanımlanmaktadır.

Ülkü, bir başka deyimle “ideal”in anlamı bireysel olarak varılması özlenen herhangi bir amaçtır. Ülkü deyiminin toplumsal anlamı ise gelecekte varılması özlenen ve tasarlanan meçhul yarınlar a ait bir hayal değil, taze ve dolgun bir millî bilinç hali, toplumla birey arasındaki gizli telleri seslendiren bir sosyal uyanış, bir realitedir. Burada, artık devamlı peşinden koşulan bir türlü varılamayan bir serap yoktur. Her an bir aşamadan yeni bir aşamaya doğru koşma ve kavuşma vardır. Kısaca, toplumsal ve millî anlamı ile ülkü, millî bilinç zenginliğidir.⁴⁷

Millî ülkü deyimini ise, “Bir milletin uğrunda hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacağı, millî bilinci daima güçlü tutan yüce dilekler, amaçlar” olarak tanımlanabilir.

Her milletin kendi inançları ve dilekleri doğrultusunda bir “millî ülkü”sü vardır. Milletin fertleri “millî ülkü” konusunda bilinçlendikleri takdirde millî birlik sağlam temellere dayanır.⁴⁸

Türk milliyetçiliğinin doğuşunda payı olan Rusyalı Türkler’den Yusuf Akçura’ya göre Osmanlı toplumunda bir emel, bir ideal yoktur. Osmanlı toplumunda bir millî ülkü bulunmamasını Akçura, okullarda verilen eğitimle ilişkilendirmekte, okullarda vatandaşların millî ülküye sahip bir toplum olarak

⁴⁶ Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara 1982, s.822.

⁴⁷ Peyami Safa, Millet ve İnsan, Akbaba Yayınları, İstanbul, 1943, s.58.

⁴⁸ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.137-138.

eğitilmediklerini belirtmektedir.⁴⁹ Ülkü beraberliğine sahip olmayan böyle bir toplumun ise millet olabilmesi düşünülemez. Vatan, millet ve millî devlet kavramları ise millî ülkünün doğuşu, beslenmesi ve gelişmesi için şarttır.⁵⁰

Millî ülkü, bir toplumda gerçekleştirilince, barışta ve olağanüstü hallerde bir dinamizm ve hareket birliği sağlanmış olur Atatürk, “Kurtuluş Savaşı”nı millî inanç ve ülküyle başarıya taşımıştır. Atatürk’ün şu sözleri de bunu anlatır:

“Millî mücadelede kişisel hırs değil, millî ülkü, millî benlik gerçek itici güç olmuştur.”⁵¹

Ortak millî ülkülerin başarıyı getirmesinin nedeni, toplumdaki insanları yakınlaştırması, dayanışma duygusunu canlandırmasıdır. Ortak ülküler sayesinde yüksek ahlâki hareketler ortaya çıkar ve fedakârlıklardan kaçınılmaz. Yüksek ve ortak ülkelere sahip olan milletler güçlü ve daimi devletler kurarak varlıklarını devam ettirirler.⁵²

Güçlü ve daimi bir devlet olmak, millî hedeflerle gerçekleştirilir. Millî ülkü ve millî hedefler ise birbiriyle yakından ilgili kavramlardır. Ülkü, toplumların yöneltildiği veya yöneltmek istendiği hedefdir. Bu hedef, değişik kesimlerden gelmiş olsa bile, toplumdaki çeşitli bireyler arasında kaynaştırıcılık rolü oynayarak millî birlik ve bütünlüğe ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.⁵³ Millî hedeflerin gerçekleşebilmesi ise millî birlik ve beraberlikle sağlanır. Atatürk de bu konuda şöyle demektedir:

⁴⁹ Ali Engin Oba, a.g.e., s.173-174.

⁵⁰ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.8.

⁵¹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.234’ten Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.137-138.

⁵² Hamza Eroğlu, a.g.m., s.86.

⁵³ Muzaffer Erendil, Millî Birlik ve Millî Güvenlik, s.8.

“Millî hedefler, millî irade yalnız bir kişinin düşünmesinden değil, bütün milletin arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir.”⁵⁴

Kurtuluş Savaşı'nın zaferle bitmesinin ardından Türk halkını yeni zaferlerin beklediğini ve bu zaferlerin hangi bakımlardan olmak gerektiğini Atatürk çeşitli kereler ortaya koymuştur. Atatürk'ün beklentisi aynı zamanda Türk milletinin yeni ülküsünü de ortaya koymuş oluyordu. Atatürk şöyle diyordu:

“Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zaferler, süngü zaferleri değil, iktisat ve ilim zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar elde ettiği zaferler, memleketimizi gerçek kurtuluşa kavuşturmuş sayılmaz. Bu zaferler, ancak gelecekteki zaferimiz için kıymetli bir zemin hazırlamıştır. Askeri muzafferiyetimizle mağrur olmayalım. Yeni ilim ve iktisat zaferlerine hazırlanalım.”⁵⁵

Kurtuluş Savaşı'nın ardından Büyük Atatürk'ün, millî ülküsünün; uygar, çağdaş, güçlü ve bütün dünyada saygınlığı olan bir millet ve devlet olmak mecburiyeti olarak ortaya koyan diğer sözleri şöyledir:

“Milletimizin hedefi, milletimizin ülküsü, bütün cihanda tam anlamıyla uygar bir sosyal toplum olmaktır. Bilirsiniz ki dünyada her milletin varlığı, değeri, özgürlük ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı uygar eserlerle orantılıdır.”⁵⁶

⁵⁴ Atatürkçülük, Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri, I.Kitap, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, Ankara, 1983'den Hamza Eroğlu, a.g.m., s.86.

⁵⁵ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, 2.Baskı, Ankara, 1959, s.71'den Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.318.

⁵⁶ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.183'den Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.138.

IV. Millî Tarih Bilinci

Millî tarih bilinci, “millî birlik ve beraberlik” kavramının temel ögelerindedir. Millî tarih bilinci, millî birlik ruhunun kaybolmaması için şarttır. Ortak geçmiş duygusu ve bilincine sahip insanların daha iyi kaynaşacakları aşikârdır. Böyle bir toplumun ise başarılı olması daha kolaydır.

Millî tarih bilincinin öncelikle verilmesi gereken kitle ise gençlerdir. Çünkü gençler yarınki toplumun yetişkin insanları olacaklardır. Atatürk de bu konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.”⁵⁷

Millî bir tarih oluşturmak, millî birlik ve beraberliğin dayanağı olan millî bir devlet yaratmanın temel koşullarındandır. Millî tarihi olmayan bir devlet, millî devlet olamaz. Millet kavramının en önemli ögelerinden olan “ortak geçmiş” kavramı zayıf kalınca dolayısıyla, bir millet oluşumundan da söz etmek mümkün olmayacaktır. Bir millete dayanmayan millî devlet de sözkonusu olmaz. Burada millî devletle millî tarih bilinci arasındaki yakın ilişki açıkça görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce şimdiki anlamıyla Türk tarihinde bir “millî devlet” yoktur. 1789 Fransız İhtilâli’ne kadar olması da mümkün değildir. Çünkü millî devletin tarihi 1789’la başlar. Bu tarihten sonra bütün dünyada bir “millî devletler süreci” başlarken Osmanlı Devleti bu sürece katılmamıştır. Zaten katılması da kendisiyle çelişkiye düşmesi

⁵⁷ Afet İnan, Atatürk Hakkında Hatıralar, Belgeler, TTK Basımevi, Ankara, s.297’’den Muzaffer Erendil, a.g.m., s.139.

demekti. Dolayısıyla ne millî bir tarihten ne de millî bir tarih bilincinden söz edilebilir. Nitekim Atatürk bu konuyla ilgili şöyle der:

“Biz henüz şimdiye kadar gerçek, bilimsel, pozitif anlamıyla millî bir devir yaşamadık. Bu nedenle millî bir tarihe sahip olmadık.”⁵⁸

Osmanlı’da Tanzimat dönemine kadar Türkler’in İslamiyet öncesi, hatta Osmanlı öncesi tarihiyle ilgilenilmemiştir. Siyasi planda Tanzimat’ta millîyetçi bir gelişme gözlenmemiş, ancak Türk dili ve tarihi ile ilgili bir takım başlangıç açısından önemli girişimler yapılmıştır. Millî bilinçlenme açısından büyük önem taşıyan tarih çalışmalarında bu dönemde bazı adlara rastlanmaktadır. Müşir Süleyman Paşa “Tarih-i Alem”inde Türkler’in Müslümanlık’tan önceki tarihini anlatmış, Ahmet Vefik Paşa da Ebülgazi Bahadır Han’ın “Şecer-i Türkiye”sinin bir kısmını bastırmıştır. Ahmet Cevdet Paşa ve daha sonra Necip Asım, eserlerinde tarih çalışmaları açısından Türkçülük yapmışlardır.⁵⁹ Atatürk, Osmanlı’daki bu durum karşısında, kendi benliğimizi unutmanın olumsuzluklarını belirtmiş, dünyanın bize saygı göstermesi için öncelikle kendimize saygı duymamız gerektiğini ortaya koymuştur.

Nietzsche, “Geçmişini tekrar hayat için kullanabilmek, olmuş olanlardan tekrar tarih yapabilmek sayesinde millet, millet olur” demektedir. Bu anlamda geçmişe bağlılık, geçmişini geleceğinin hizmetine almak ve onu buna göre değerlendirmektir. Atatürk’ün geçmişini millî hayattaki verdiği önem bu düşünce çerçevesindedir.⁶⁰

⁵⁸ Aynı Makale, s.139.

⁵⁹ Ali Engin Oba, a.g.e., s.181-182.

⁶⁰ Şerafettin Turan, a.g.m., s.81.

Atatürk; geçmişi geleceğin hizmetine almak olarak gördüğünden dolayı, Panislamik ve Pantürkist heveslere iltifat etmemiştir. Tarihi, Türk milletinde vatanına bağlılık yaratmak için kullanmıştır. Bu amaçla, “Tarih-i Osmani Encümeni” tasfiye edilmiş, bazı tarih teorilerinin ortaya konulması için bir devlet politikası aracı olarak çalışmak üzere, 1930’da Türk Tarih Kurumu kurulmuştur.⁶¹

Tarih denince, akla bir kavram daha gelir, bu kavram “hatıralar”dır. Hatıralar yoluyla insan, bir toprağı vatan edinir ve uğrunda canını verir. Hatıralar insanın bir toprakta yaşaması ile oluşur ama sönmemesi, kaybolmaması, nesilden nesile aktarılması tarih yoluyla⁶² bir başka deyimle millî tarihle gerçekleşir.

Atatürk’ün millet tanımında da, “zengin bir hatıra mirasına sahip olma” unsuru çok önemli bir yer tutar. Tarih bilincinden yoksun olarak bu hatıra mirasına sahip çıkılamaz. “Sahip olunan mirasın korunması” ise millî birlik ve beraberliğin korunmasının bir başka ifadesidir denilebilir.⁶³

Sonuç olarak, millet geçirdiği tarihsel felâketlerden millî tarih aracılığıyla dersler çıkararak gelecekteki tutum ve davranışlarını düzenleyeceği söylenebilir. Bunun dışında, manevi gücün pekiştirilmesinde millî tarihteki başarılar, zaferler ve kahramanlıklar yapıcı bir değere sahiptir. Böylesi bir manevî güç ise millî birlik ve beraberliğe katkı sağlar.⁶⁴

⁶¹ Bernard Lewis, Modern Türkiye'nin Doğuşu, AKD ve TYK, TTK Yayınları, Ankara, 1988, s.356.

⁶² Remzi Oğuz Arık, Türk İnkılabı ve Milliyetçiliğimiz, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981, s.109-110.

⁶³ Müjgan Cunbur, “Atatürk ve Millî Birlik”, Erdem Dergisi, Cilt 3, Sayı 7 (Ocak 1987), s.4-5.

⁶⁴ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.10.

V. Millî Dil

Dil, öncelikle bir anlaşma aracıdır. İnsanlar, dil vasıtasıyla duygularını ve düşüncelerini anlatır. Dil, “düşüncenin gelişmesinin, uluslaşmanın, siyasal özgürlük rejiminin kurulabilmesinin çimentosudur.”⁶⁵ Millî dil ise, millî birlik ve beraberliğin en önemli öğelerinden ve gerçekleştirici unsurlarındandır. Millî dil, bir milletin kendi yaşam alanında kullandığı anlaşma aracıdır.

Bir milletin; bilimsel, edebi, kültürel ve manevi yaşantısını ortaya koyan en önemli araçlardan biri olan “dil”in saf olması, milletin kendi benliğini idrak etmesini kolaylaştırır. Hürriyetini elde etmesine yardımcı olur. Dil, aynı zamanda bu yönüyle, bir milletin varolduğunu ve kendi devletini kurmak hakkını da ortaya koyar.⁶⁶

Millî dil, bir milletin millîyetini yaşatabilmesinin en etkili araçlarının başında gelir. Çünkü bir milletin konuştuğu dil ile o milletin ruhsal eğilimleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu açıdan, dil birliği millîyetin en önemli unsurlarındandır. Tarihte, nerede bir millet ortaya çıkmışsa orada bir millî dil görülür. Yani, her millî dilin arkasında bir millî ruh bulunmaktadır.⁶⁷

Millî dil ile millî ruh arasındaki ilişki özellikle Rönesans’la birlikte göze çarpar. Rönesans’tan sonra millîyet duygusu millî dil bilinci ile karışmaya ve yükselmeye başlamıştır. Daha önce XIV.asırda Dante, İtalyanlara millî birliğin en büyük tılsımını vermiştir: Millî İtalyan dili. Reform hareketi de millî bilinçlenmede büyük önem taşımıştır. Almanya’da

⁶⁵ Niyazi Berkes, Türkiye’de Çağdaşlaşma, Doğu-Batı Yayınları, İstanbul, 1978, s.248.

⁶⁶ Ali Engin Oba, a.g.e., s.22.

⁶⁷ Sadri Maksudi Arsal, a.g.e., s.71-72.

1522 ile 1534 arasında Luther'in İncil'i Almanca'ya çevirmesi Cermenlik idealinin oluşumunda Reformun tesirini taşır.⁶⁸

Atatürk'de millî dil ile millî duygu, millî ruh arasındaki bağlantıyı çok iyi bilmekte ve şöyle demektedir:

“Millî duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması millî duygunun gelişmesinde başlıca etkindir”.⁶⁹

Millî duygu özellikle sanat ve edebiyatta coşkun biçimde kendini gösterir. Millî edebiyat, millî sanat ve millî tarihin ifadei ve geliştirilmesi ortak dil aracılığı ile bir milletin hayatında süreklilik kazanır.⁷⁰

Türkçe de millî duygunun en güzel ifadesini bulabileceği dillerden biridir. Atatürk'de, Türk Dili ile ilgili olarak 1931 yılında Afet İnan'ın imzasıyla hazırlanan “Vatandaş İçin Medeni Bilgiler” kitabının 7. ve 8. sayfalarında şunları söylemektedir:

“Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milletinin geçirdiği bunca tehlikeli durumlarda, ahlakının, geleneklerinin, anılarının, çıkarlarının, özetle, bugün kendi millîyetini yapan her şeyin dili aracılığıyla korunduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”⁷¹

⁶⁸ Peygim Safa, a.g.e., s.36-37.

⁶⁹ Sadri Maksudi Arsal, Türk Dili İçin, İstanbul, 1930'dan Muzaffer Erendil, a.g.m., s.140.

⁷⁰ Muzaffer Erendil, Millî Birlik ve Millî Güvenlik, s.9.

⁷¹ Afet İnan, “Millîyetin Temeli Olan Dil Birliği”, Türk Dili Dergisi, Cilt 16, Sayı 182 (Kasım 1966), s.90 ve Şerafettin Turan, Atatürk ve Ulusal Dil, TDK Yayınları, Ankara, 1981, s.14.

Atatürk'ün deyimiyle Türk milletinin kalbi ve zihni olan Türkçe'yi, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranlar, geniş halk yığınlarının aydınlanması, okuması, okuduğunu anlatabilmesi için sadeleştirme çabasına girişmişlerdir. Bu ihtiyaç en çok millî mücadele yıllarında kendisini hissettirmiştir. Ankara Hükümeti'nin amacının halka anlatılabilmesi için Meclisin hazırladığı önemli bildiriler elden geçiriliyor ve halkın anlayacağı şekilde sadeleştiriliyor, ondan sonra yayınlanıp cami avlusuna asılıyordu.⁷²

Yukarıda da görüldüğü gibi, halk hep sade bir Türkçe ile anlaşır, konuşmuştur. Buna karşın, Osmanlı Dönemi'nde yönetim kademesindekiler halkın anlayacağı bir dil kullanmamışlardır. Tanzimat öncesinde Türkçe "reaya" dili olarak halk arasında yaşamıştır. Hatta Türkçe'yi yalnız Müslüman Türkler değil, Müslümanlarla birlikte yaşayan Rum ve Ermeniler de kullanmışlardır. Ancak XIX.yüzyıldan itibaren Hıristiyan halklar Fransız Devrimi'nin etkisiyle kendi millî dillerine itibarlarını attırmışlardır. Bu diller, bu halkların yeni okullarında öğretilmeye başlanmıştır.⁷³

Tanzimat dönemi ise her alanda olduğu gibi, dil alanında da toplumun çeşitli kesimleri arasında uçurumlara yol açmıştır. Zaten Tanzimattan önce mevcut olan devlet dili-halk dili problemine, yabancı dil bilgisinin genişlemesi ile yeni problemler eklenmiştir. Dilin vatandaşlar arasında en önemli kaynaşma araçlarından biri olduğu dikkate alınır, toplumun çeşitli kesimleri arasındaki bu farklı dil kullanımlarının millî birlik duygusunu oluşturması ve geliştirmesi beklenemezdi.

Osmanlı'da reaya Türkçe konuşurken, devlet yöneticilerinin dili, bir saray dili olan Osmanlıca idi. Osmanlıca, özellikle Arapça ve Farsça ile

⁷² Emin Özdemir, a.g.m., s.117-118.

⁷³ Niyazi Berkes, a.g.e., s.249-250.

zenginleşmiş, kökeninde Türkçe olmasına rağmen halkın anlamasına olanak olmayan bir dildir. Bu dil, halkla yönetici tabakası arasında bir uçurum oluşturmaktaydı. Böylesine resmi dili farklı, halk dili farklı olan bir toplumun bütünleşmiş bir toplum olabilmesine imkân yoktur.

Buna karşın, millî birlik ve beraberliğin sağlanması ve korunabilmesi için, hiçbir vatandaşın bilgi kaynaklarından yoksun kalmaması gerekir. Bilginin mutlu bir azınlığın elinde bulunması toplum kesimleri arasında eşitsizlik doğurur, kültürel bir kastlaşmaya yolaçar, toplum yapısının bütünlüğünü zedeler. Bilginin geniş halk yığınlarına indirilmesiyle kültürel kastlaşma önlenir. Bilginin yayılmasında temel araç ise dildir. Geniş halk yığınlarını herkesin anlayamadığı bir dille aydınlatmak olanaksızdır.⁷⁴

Ülke içinde, halk arasında, yerel bir takım dil kullanımları, bir azınlık statüsü meydana getirmez. Bütün vatandaşlar ayırım gözetmeksizin Türk milletinin bir üyesidirler. Devletin bir takım yerel dillere sahip vatandaşların -bu engelleri dolayısıyla- zarar görmelerini önlemesi gerekir. Dilin bir bölücülük unsuru olmak yerine, millet bütünlüğü içinde bir renklilik unsuru olması böyle başarılabilir.⁷⁵

Bazı açılardan topluma yönelik kategorizasyonlar, millî birlik-beraberlik olgusunu zedeleme tehdidini içinde barındırır. Bu yüzden, Osmanlı geleneğindeki seçkin-halk ikileminin aşılması önemlidir. Bununla ilgili olarak en önemli atılımlar, “Türk dilini yabancı dillerin boyundurduğundan kurtarmak” için gerçekleştirilen “dil devrimi”, yani dili arılaştırma çabalarıdır. Sadece seçkinlerin anladığı Osmanlıca yerine, Türkçe bilim ve

⁷⁴ Emin Özdemir, a.g.m., s.117.

⁷⁵ Mümtaz Soysal, 100 soruda Anayasanın Anlamı, Gerçek Yayınevi, Ankara, Ocak 1987, s.189.

yazı dili olmaya başlamıştır.⁷⁶ Böylece, dilin yabancı kelimelerden arınması yoluyla, bir millet kendi benliğinin farkına varabilecektir. Bu nedenle dil, olanaklı olduğu ölçüde, arılaştırılmalıdır.

Dil ve Harf Devriminin başarıya ulaşması üzerine 12 Temmuz 1932’de “Türk Dil Kurumu” kurulmuştur. Derneğin amacı, Türkçe’nin dilbilgisi, sözcük, terim vb. konularını inceleyerek, Türkçe’nin geliştirilmesiydi. Atatürk de Türk Dili’nin geliştirilmesinin önemini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Millî kültürün her çığırda açılarak yükselmesini Türk Cumhuriyeti’nin temel direği olarak temin edeceğiz. Türk Dili’nin kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet teşkilatımızın dikkatli, alâkalı olmasını isteriz.”⁷⁷

Millî birlik anlayışı açısından, kendi benliğimizi bulmamıza yardımcı bir öge olan millî dil vatandaşlar arasında yaklaştırıcı ve birleştirici bir rol oynar. Atatürk’ün de çabalarında bu durumu sürekli olarak dikkate aldığı açıktır.

VI. Millî Bilinç

Millî birlik ve beraberliğin temel öğelerinden bir diğeri de, “millî bilinç”tir. Millî bilinç, bir milletin bireylerinin ait oldukları milleti, benliklerinin bir parçası olarak görmeleridir.

Millî bilinç, millî birlik ve beraberlik olgusunun yakından alâkalı olduğu pek çok kavramla ilişkilidir. Milliyet kavramı da millî bilinçle yakından ilgili bir kavramdır.

⁷⁶ Ahmet Taner Kışlalı, Siyasal Çalışma ve Uzlaşma, İmge Kitabevi, Ankara, Ekim 1993, s.127.

⁷⁷ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.I., s.322’den Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.266-267.

Milliyet, bir millete ait olduğunu hissetmektir Milliyet duygusu ise, bir toplumu oluşturan bireylerin kendilerini bütüne ait ve onun bir ögesi olarak duymaları ve o toplum içerisinde varlıklarını ortaya koymaya hazır bulunmalarıdır.⁷⁸ Bu, millî bilincin de bir ifadesidir.

İnsanlar, yeryüzünde görüldükleri andan itibaren tutunum (cohesion) gereksinimi içindedirler. Kişi, ait olduğu milletin diğer üyeleriyle bir dayanışma içersine girerek, tarih boyunca farklı kavramlara hissettiği bağlılık duygusunu günümüzde ulus (millet) kavramına duymaktadır.⁷⁹

Kişi, milliyet duygusuna iki yoldan ulaşabilir. 1.yol, “olumlu öge” olarak adlandırılabilir. “Olumlu öge”, ülkedeki ortak dil, din, geçmiş, gelecek ülküsü gibi ögelerin vurgulanmasını ifade eder. “Olumlu öge”, “biz bilinci”ni de oluşturur. “Onlar bilinci”ni yaratan “olumsuz öge”de ise, başka ulusların üyelerinden kendisini ve yakınlarını ayıran ögeler vurgulanmaktadır.⁸⁰

Bir ulusal pazar (ekonomi) oluşturulamadığının da göstergesi olan “biz bilinci”nin yeterince gelişmemiş olması halinde, “biz bilinci”nin yeri, “onlar bilinci” ile doldurulmaya çalışılır. Bunalım zamanlarında özellikle bu bilinç devreye girer.⁸¹

Millî bilincin ne kadar önemli olduğunu Sadri Maksudi Arsal şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bir milletin çoğunluğunun ruhunda derin, kuvvetli millî duygu ve bilinç kaynaklarının bulunması, o milletin toprağında tükenmez petrol kuyuları bulunmasından daha önemlidir.”⁸²

⁷⁸ Sadi İrmak, “Atatürk Milliyetçiliği ve Milliyet”, Ziya Gökalp Dergisi, Cilt 4, Sayı 21 (Mart 1981), s.275.

⁷⁹ Baskın Oran, Atatürk Milliyetçiliği, Bilgi Yayınevi, 3.Baskı, Ankara, Nisan 1993, s.28.

⁸⁰ Aynı Eser, s.27-28.

⁸¹ Aynı Eser, s.27-28.

⁸² Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.321.

Millî birlik, bir milletin birlikte dayanışma ve yardımlaşma bilincidir. Bu bilinç, özellikle, vatanın ve milletin bir felâketle karşı karşıya kaldığı zamanlarda ortaya çıkar. Bu felaket doğal bir afet olabileceği gibi, bir düşman saldırısı veya bir kaza da olabilir. Bu durumlarda, felaketle karşılaşmış vatandaşlara veya yardım edilmesi gereken birimlere gerek maddi gerek manevî olarak yapılan katkılar millî birlik bilincinin bir göstergesidir.

Kurtuluş Savaşımızda da TBMM yönetimi ele almadan önce vatani işgal eden düşmana karşı halk, bu olağanüstü zamanda, Kuvay-i Millîye'yi oluşturmuştur. Ordunun henüz derlenmesinden önce, milletçe direnme azminin, millî bilinçlenmenin gözle görünür örneğidir Kuvay-i Millîye.⁸³

Millet olma bilinci ile demokrasiye doğru ilerleyiş arasında da önemli bir bağ mevcuttur. Millî bilincin gelişmesi, ilahi bir kaynaktan geldiği iddia edilen mutlak hükümdarlık yetkilerine, kilisenin veya aristokrasinin tahakkümüne karşı, milletin haklarının öne sürülmesine zemin hazırlamıştır.⁸⁴ 20.yüzyılın sonlarında sayıları hızla artan birçok millet, Dünya kamuoyuna kendilerini, birlikte hareket ve millî bilinçlenme gibi öğeler aracılığıyla kabul ettirebilmişlerdir.⁸⁵

Millî bilinci oluşturan ve geliştiren çeşitli vesileler sözkonusudur. Özellikle tarih sahnesinde birtakım olaylar millî benliğin oluşmasına katkıda bulunmuş ve geliştirmiştir. Millî yönden bilinçlenen ilk milletlerden biri de Fransızlardır. Özellikle XIV. asırdan sonra İngilizlerle yapılan “Yüzyıl Savaşları” ile Fransız ruhu ortaya çıkmaya başlamıştır. Fransız millî kahramanı Jeanne d’Arc, millî köpürüşü son haddine vardirmiştir. İngiliz

⁸³ Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.130.

⁸⁴ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.266.

⁸⁵ Muzaffer Erendil, Millî Birlik ve Millî Güvenlik, s.3.

hakimiyetinin sona erdirilmesi ile millet fikri ve milliyet duygusu Fransa'da parlamaya başlamıştır.⁸⁶

Bir milletin millî bilinç kazanmasında, millî kahramanların büyük rolü vardır. Millî kahraman, "milletin bağımsızlığını tehdit eden bir savaşta, hatta herhangi bir alanda milletin büyük bir çıkarı uğrunda kendisini feda eden veya feda etmeğe hazır olan kişi" olarak tanımlanabilir.⁸⁷

Eski Yunanlı'ların Thèsée ve Miltiades'i, Romalı'ların Mucius Scaevola, Julius Brutus ve Fabius Maximus'u, Almanlar'ın Siegfrid'i, Fransızlar'ın Roland ve Jean d'Arc'ları tarihteki millî kahramanlara örnektir.⁸⁸ Bizde de, hiç kuşkusuz, Atatürk en başta gelen millî kahramandır. Millî kahramanlar, aynı zamanda, çevresinde toplananlar aracılığıyla millî birlik ve beraberliğin de yaratıcısıdır.

İspanya, Araplarla yaptığı savaşlar sonucunda millî benlik ve varlığını kazanmıştır denilebilir. İsviçre'de ise XIII. asırda Avusturya hanedanına karşı yapılan mücadeleler ve Giyom Tel efsanesi millî bilinçlenme açısından önemlidir.⁸⁹ Çanakkale'de bize karşı savaşmış, İngilizlerin sömürge askerleri olan Anzaklar da millî bilinci bizlerden öğrenmişlerdir.

Türk tarihine baktığımız zaman ise, eski Türklerde bir millî bilincin varlığı 8.yüzyıldan kalan Orhun Anıtlarından anlaşılmaktadır. Arı bir Türkçeyle yazılmış bu anıtların üzerinde bütün Türkleri birleştirmek gibi bir ülkü de vardı. Oysa aynı tarihlerde Avrupa'da yaşayan toplumlarda böylesine bir "millî bilinç" yoktur. Aynı bilincin izleri, Selçuk şehzadesi Siyavuş'un

⁸⁶ Peyami Safa, a.g.e., s.36.

⁸⁷ Sadri Maksudi Arsal, a.g.e., s.182.

⁸⁸ Aynı eser, s.81.

⁸⁹ Peyami Safa, a.g.e., s.36.

Karaman Türkleri'ne yaptığı vaadlerde de görülmektedir. Konya'yı ele geçirip Anadolu'daki Türkleri kendine bağlamak isteyen Siyavuş, Türkçe'yi resmi dil yapacağını, Moğolları Anadolu'dan kovacağını söylemektedir.⁹⁰

Türklerde, millî bilincin gerilemesi özellikle 1453'te yani İstanbul'un fethinden itibaren başlamıştır. Çok milletli yapı içersinde Türk ögesi bilinçli olarak geri plana itilecek, "devşirme sistemi" önem kazanacaktır. Özellikle, Fatih Sultan Mehmet'in Türk asıllı Çandarlı Halil Paşa'nın boynunu vurdurup, yerine devşirme Zağanos Paşa'yı getirmesi bir dönüm noktası teşkil eder. Bu olaydan itibaren 200 yılı aşkın bir süre doğuştan Türk olan hiçkimse sadrazam olamamıştır. Bunun sebebi Bülent Ecevit'e göre sınırsız iktidar isteğinden kaynaklanıyordu. Çünkü Osmanlı'daki pekçok unsur içinde sadece Türkler iktidarı denetleyip, sınırlandırabilecek durumdaydılar.⁹¹

Osmanlı Devleti, çöküş dönemine kadar, bu şekilde devletin dahi kurucusu olan Türklere yabancı kalmış, dini bir hüviyet anlayışını (ümme anlayışı) benimsemiştir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu içeriden ve dışarıdan baskıyla karşılaşınca "ümme"yi meydana getiren unsurlarda "millîyet" fikri gelişip, kopma meydana gelince Türkler arasında da kendine dönüş bir zorunluluk halini almıştır.⁹²

Osmanlı Devleti'nde, ümme anlayışı çerçevesinde Türkçe olarak verilmeyen ve din etkisindeki, Türk tarih ve kültürüne uzak eğitim, millî bilince varmayı önlemiştir.⁹³

⁹⁰ Ahmet Taner Kışlalı , a.g.e., s.114-115.

⁹¹ Aynı Eser, s.115.

⁹² Orhan Türkoğlan, Atatürk'te Millî Devlet Anlayışı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul, 1981, s.112.

⁹³ Ali Engin Oba, a.g.e., s.47.

Buna karşın, Sırp, Yunan, Romen, Bulgar ve Arnavut milliyetçiliğinin doğması gelişmesi ve bu toplumlarda millî bilincin ortaya çıkışında; tarih, edebiyat kısaca kültür araştırmalarının ve eğitimin büyük rolü olmuştur.⁹⁴ Ayrıca millî bilincin kuvvetlenmesinde basının rolünü de unutmamak gerekir. Basın bir propaganda aracı olması sebebiyle millî bilinci, milliyetçiliği sloganlar halinde halka mal etmek yoluyla güçlendirir.⁹⁵

Yukarıdaki paragrafta da görüldüğü gibi, millî edebiyat, millî bilinci kuvvetlendirecek öğelerden biridir. Ancak Osmanlı toplumunda saray ve taşra olmak üzere iki ayrı kültürün varlığı millî bir edebiyatın varolmasını engellemiştir.⁹⁶ Bütün halkın anlayacağı milleti bir bütün olarak millî heyecanlara sevkedecek eserler ortaya konmasında çok kısır kalınmıştır.

Batı Avrupa'da toplumsal-ekonomik koşullar ulus (millet) olgusunu doğurmuş, sonra o ulusa (millete) uygun bir "millî devlet" in oluşturulması açısından milliyetçilik ideolojisi bir işlev görmüştür. Buna karşın, geri kalmış ülkelerin çoğunda ve Türkiye'de durum tersineydi. Öncelikle geleneksel yıkıntılar üzerinde bir devlet kurulmuş sonra da bu devlete uygun bir "ulus" (millet) yaratılmaya çalışılmıştır. Atatürk de millî bilinci geliştirecek öğelerin, Osmanlı'da olmadığından hareketle, millî bilinci oluşturacak ve geliştirecek atılımlara girişmiştir. Atatürk'ün Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'na büyük önem vermesinin temel nedeni de Türkler arasında bir "millî bilinç" oluşturmaktır. Çünkü millî benlik ve bilinç, Osmanlı İmparatorluğu'nun çok uluslu yapısı içinde horlanmış hatta yitmiştir.⁹⁷ Gösterilen çabalar sonucu oluşturulan millî bilinç ise, millî birlik ve beraberliği perçinleyecektir.

⁹⁴ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.118.

⁹⁵ Ali Engin Oba, a.g.e., s.24.

⁹⁶ Aynı Eser, s.46.

⁹⁷ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.114.

§3. TEMEL ÖGELERDEN MİLLİYETÇİLİK VE MİLLÎ BİRLİK İLE BERABERLİK

I. Genel Olarak Milliyetçilik

1. Tarihte Milliyetçilik ve “Millet” Olmak

Milliyetçilik, millî benlik, birlik ve beraberliğin oluşmasında ve bir toplumun millet haline gelişinde örücü ve yoğurucu etkilere sahiptir.⁹⁸

“Milliyetçiliğin terim olarak kullanılışı, 18.yüzyılın ilk çeyreği içindedir. İlk, İngilizce’de 1715’lerde görülür. Sözlüklere girişi ise çok daha sonradır. Sözgelimi, Samuel Johnson’un 1773 yılında dördüncü basımı yapılan sözlüğünde bu terim bulunmadığı gibi Encyclopaedia Britannica’nın 1902 ve 1910 basımlarında yer almamıştır.

Fransız dilinde milliyetçilik sözcüğü 18.yüzyılın sonunda kullanım alanına girer. Rahip Borruel’in 1793 tarihli mektubunda rastlarız bu sözcüğe (...) Terimle, ilkin Larousse’un 1874 tarihli Grand Dictionnaire Universel’in de karşılaşırız. Almanca ve İtalyanca’da bu terime rastlamak için 20.yüzyılı beklemek gerekecektir.”⁹⁹

Fransız bilginlerinden Raoul Girardet milliyetçiliği, “üzerinde bu kadar tereddüt edilen ve yanlış anlaşılan bir söz daha bulunamaz (...)” diye değerlendirmektedir. Çünkü, millet ve milliyetçilikle ilgili olarak, “her millet ülke bütünlüğünü, millî birlik ve beraberliğini en iyi koruyacak olan tanımlar hangileri ise onları tercih” etmektedir.¹⁰⁰ Örneğin Anglosaksonlar; Fransız

⁹⁸ Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.135.

⁹⁹ Hikmet Dizdaroğlu, “Atatürk’ün Milliyetçilik Anlayışı”, Ziya Gökalp Dergisi, Cilt 4, Sayı 24 (Aralık 1981), s.350.

¹⁰⁰ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.308.

düşündürü Pierre Hassner'e göre, milliyetçiliği, millî duygu ile eş anlamda kabul ederler. İngilizler'in anlayışına göre, milliyetçilik, özü bakımından millî nitelik ve bilincin belirtilerini kapsamaktadır. Gene Hassner'e göre, Fransızlar ise "milletin ateşli belirtisi ya da öncelikle savunulması" diye bakarlar milliyetçiliğe.¹⁰¹

Birazda millî bütünlüklerini kurma amacıyla, aşırılığa kaçarak tarihsel süreç içinde, -kimi zaman- Alman ve İtalyanlar; milliyetçiliği, millî bilincin ateşli ve hoşgörüden yoksun belirtileri olarak görürler.¹⁰²

Görüldüğü gibi, çeşitli şekillerde anlaşılan milliyetçilik olgusuna, herhangi bir yerde rastlayabilmek için, öncelikle orada yaşayanların millet haline gelmeyi başarmaları gerekir. Batı'da dine dayanan geniş imparatorluklar zamanla dağılmıştır. Ortaya çıkan krallıklarda yaşayanlar, aynı sevinç, acı ve ülküleri paylaşmanın ve ortak kültürlerini geliştirmeleri sonucunda "millet" haline gelmişlerdir.¹⁰³

Millet haline gelmeyi başaran bütün toplumlarda, millî bilincin ve millî beraberlik duygusunun gelişmesine, güçlü devlet adamlarının yanısıra ilim ve fikir adamları, filozoflar, yazarlar, müzisyenler, ressam ve heykeltıraşlar katkıda bulunurlar.¹⁰⁴

Toplumsal bir olgu olarak "ulus" (millet)un doğumunun ırkla hiçbir ilgisi yoktur. Ekonominin sınırları, ticaretin gelişmesiyle birlikte gelişmiş, bölgelerarası iletişim artmıştır. Bölgesel diller, Latince ile birleşerek millî dilleri doğurmuştur. Millî dil, millî kültürü, millî kültür de "millet"i meydana getirmiştir.¹⁰⁵

¹⁰¹ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.m., s.351.

¹⁰² Aynı Makale, s.351.

¹⁰³ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.266-267.

¹⁰⁴ Aynı Makale, s.268.

¹⁰⁵ Ahmet Taner Kışlalı, Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği, s.258.

“ ‘A Future For The Nation-State’ başlıklı incelemesinde Gordon Smith, ortak kültür, ortak kök, ortak dil gibi unsurların, milleti oluşturmakta payı bulunabileceğini, fakat bunlardan hiçbirinin mutlaka gerekli olmadığını ‘bir milletin devleti yaratabileceğini, fakat aynı şekilde bir devletin de milleti yaratabileceğini’ belirtir. (s.198)”¹⁰⁶ Batı Avrupa’da “millet” olma yolunda ilk başarılar, İngiltere ve Fransa’da görülmüştür. Bunda, İngiltere ve Fransa’daki halkın, ortak bir devletin çatısı altında yaşamasının da etkisi büyüktür. Buralarda, millet olma yolunda aşılacak mesafe ile medeniyet, ilim ve teknoloji alanındaki gelişme paralel gitmiştir.¹⁰⁷

İsviçre; kök birliği veya dil birliği olmamasına rağmen, aynı siyasi çatı altında toplanan, aynı yurttan yaşayan, ortak bir tarihi mirası paylaşan, beraber yaşamak konusunda ortak iradeye sahip olan, ortak amaçları bulunan insanların millet olabildiğini de bir örnek olarak ortaya koymaktadır.¹⁰⁸

2. “Millet” ve “Milliyet” Kavramı ve Fikri

Arapça’da millet sözcüğü, din topluluğu anlamına gelirken, dilimizde millet sözcüğü Batı’daki “nation” kelimesine karşılık gelmektedir.¹⁰⁹ Dilimizde “nation” sözcüğüne karşılık olarak kullanılan diğer bir kelime ise “ulus”tur.

“Nation” kelimesi, Latince bir fiil olan “nasci”den gelmektedir. “Nation”, aynı yerde doğmuş bir insan topluluğu anlamına gelir.¹¹⁰

¹⁰⁶ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.294.

¹⁰⁷ Aynı Makale, s.267-268.

¹⁰⁸ Aynı Makale, s.294-295.

¹⁰⁹ Ali Engin Oba, a.g.e., s.17.

¹¹⁰ Aynı Eser, s.17.

Bütün dünyaya millet fikri, iki tarihi olayla yayılmıştır. Bunlardan biri, Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları'dır. Diğeri ise, 20.yüzyılda sömürge halklarının bağımsızlıklarına kavuşma hareketidir. Bu hareketle millet fikri, Asya, Afrika ve diğeri bütün kıtalara ulaşmış ve evrensel bir şekil almıştır.¹¹¹

Temelinde millet kavramı olan diğeri bir terim ise "milliyet"tir. Ancak 1835'te Fransız Akademisi lügatına girebilen¹¹² "milliyet" kavramı, belli bir millete mensup olma durumunu anlatır.¹¹³

Avrupa'da milliyet fikrinin sosyal bilinç halini alması 19.yüzyılda başlamıştır. 1848'den itibaren de Avrupa haritası bu prensibe göre düzenlenmiştir. Böylece 18.yüzyıl Avrupa'sından çok farklı bir 20.yüzyıl Avrupa'sı ortaya çıkmıştır.¹¹⁴

3. "Milliyetçilik" Kavramı ve Millî Birlik

Modern Milliyetçilik ilk defa, İngiltere'de 17.yüzyılda püriten devrimle ortaya çıkmıştır. İlk başlarda bu milliyetçilik dini bir içeriğe sahipti. Fakat, 18. ve 19.yüzyıllarda laikleşip, büyük gelişme göstermiştir. Ayrıca hürriyet ve kişisel haklar gelişmiş, Locke'un elinde siyasal bir felsefe şeklinde işlenip, Amerikan ve Fransız Devrimleri'ni etkilemiştir.¹¹⁵

Fransız Devrimi, aristokratik, geleneksel ve kültürel milliyetçilik yerine devrimci ve demokratik bir milliyetçilik anlayışını getirmiştir. Bu anlayış, Napolyon Savaşları ve gizli ajanlar vasıtasıyla Avrupa'nın en ücra köşesine

¹¹¹ Aynı Eser, s.17-18.

¹¹² Şerafettin Turan, a.g.m., s.69.

¹¹³ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.135.

¹¹⁴ Ali Engin Oba, a.g.e., s.19.

¹¹⁵ Aynı Eser, s.26.

kadar yayılmıştır. Bunun sonucunda millet egemenliği ve millet çıkarları kavramı yerleşmiştir. ¹¹⁶

Almanya'da ise Napolyon İmparatorluğu'na karşı yeni bir milliyetçilik anlayışı doğmuştur. Bu milliyetçilik anlayışı, Romantizmin etkisi altında Herder ve Fichte gibi teorisyenler elinde işlenmiş, Amerikan ve Fransız Devrimleri'ndeki fikirlere yani milliyetçiliğin hümaniter ve liberal fikirlerine karşı bir akım şeklinde gelişmiştir. ¹¹⁷

Amerikan milliyetçiliği'ne bakıldığında, 18.yüzyılda gelişen fikirlerin etkisi görülür. Jefferson tarafından kaleme alınan Bağımsızlık Bildirgesi'nde, bazı vazgeçilemez insan haklarından bahsedilmekte, hükümetlere bu hakları koruma görevi verilmekte, bu görev yerine getirilmezse idare edilenlerin ayaklanma hakkından söz edilmektedir. Bütün bunlar Amerikan milliyetçiliğinin bir yönünü oluşturmaktadır. Fransız Devriminde de bu fikirlerin izleri görülecektir. ¹¹⁸

Çeşitli öğelerin etkisi, milliyetçilik anlayışlarının böylesine farklı kılmaktadır. Konuşulan dilin, tarihsel gelişimin ve anıların, ortak törelerin, kültür, uygarlık, sanat yaratımlarının, yaşanan ortak geçmişin beslediği ¹¹⁹ milliyetçilik; -en basit tanımıyla- bir millete mensup olan kişilerin, mensup oldukları millete karşı duyduğu bağlılık hissidir. ¹²⁰

Öncelikle bir bağlılık hissi olan milliyetçilik, uluslararası ilişkilere etkileri bakımından dört türdür:

¹¹⁶ Aynı Eser, s.27.

¹¹⁷ Aynı Eser, s.28.

¹¹⁸ Aynı eser, s.27.

¹¹⁹ Ali Dündar, "Atatürk Milliyetçiliği", Halkevleri Dergisi, Yıl 8, Sayı 92 (Haziran 1974), s.16.

¹²⁰ Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s. 306-307.

- “1.Millî duygunun kabulü ya da önceliği;
- 2.Kabuğuna çekilmiş ya da evrençi millîyetçilik;
- 3.Bencil ve alıcı ya da verici ve ülkücü evrenselcilik;
- 4.Savaşçı ya da barışçı evrenselcilik.”¹²¹

Millîyetçilik ayrıca, açık ve kapalı millîyetçilik olmak üzere ikiye de ayrılabilir.¹²² Buna göre;

Açık millîyetçilikte, ırk ve etnik köken gözönünde bulundurulmaz. Vatandaşlardan oluşan siyasal bir toplumu ve bir toprak teşkilâtını önplanda tutar. İdeal gelecekte aranır, kişilerin özgürce kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi üzerinde durulur. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki millîyetçilik bu tip millîyetçiliğe örnek gösterilebilir.¹²³ Bu tip millîyetçilik, millî birlik ve beraberliğe de katkıda bulunan millîyetçilik tarzıdır.

Kapalı millîyetçilik ise, milletin millî karakterini kan ve ırk gibi ortak kökenler ve ana topraklarda köklü şekilde bulunmuş olmada arar. İdeal kavmidir ve geçmişte aranır. Bu tip millîyetçiliğe örnek olarak Batı ve Aydınlanma aleyhtarı Alman Millîyetçiliği ve Panslavizm verilebilir.¹²⁴ Bu tip millîyetçilik ise millî birlik ve beraberliğe zarar verir.

Amerikalı Seton-Watson’a göre ise millîyetçiliğin iki ana anlamı vardır. Bunlar; bağımsızlık (millet egemenliğinde bağımsız bir devlet) ve millî birliktir.¹²⁵

¹²¹ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.m, s.351.

¹²² Ali Engin Oba, a.g.e., s.25.

¹²³ Aynı Eser, s.26.

¹²⁴ Aynı Eser, s.26.

¹²⁵ Aynı Eser, s.26.

II. Türkiye’de Milliyetçiliğin Gelişimi

Selçuklu ve Osmanlı’da, kurucu ve yönetici unsurun Türkler olmasına rağmen, bir “millet” olma fikir ve bilinci yoktur.¹²⁶ “Millet” terimi Osmanlı döneminde bugünkü anlamında değil, “dini cemaat” anlamında kullanılmıştır. “Millet” sıfatı, hıristiyan ve musevi tebaasına verilmiştir.¹²⁷

Dünya, Osmanlı ülkesinden ve devletinden; “Türkiye”, “Büyük Türk’ün İmparatorluğu” diye bahsettiği halde, Türkler kendileriyle ilgili olarak “Türkiye” ve “Türk milleti” gibi sözleri kullanmaktan ve kendi millî benliklerini açıkça savunmaktan çekinmişlerdir.¹²⁸

Türklerde; millî birliğin farkına uzun süre varılmamasında, milliyetçilik akımının gecikmesinde; Türklerin bir burjuva sınıfına sahip olmaması, nedenlerden biri olarak gösterilmektedir. Batı Avrupa’da ve Balkanlar’da milliyetçilik hareketlerinin öncülüğünü tacirler üstlenmişlerdir. Oysa Osmanlı İmparatorluğu’nda, 17.yüzyıldan itibaren ticaret, müslüman olmayan azınlıkların eline geçmeye başlamıştır. Osmanlı Sanayi de elle üretime dayanmaktaydı ve 19.yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa sanayiinin Osmanlı pazarına girmesiyle iyice gerilemeye yüz tuttu. Ayrıca, padişahların “el koyma” yoluyla özel servetleri yok etmesi, Batı’daki gibi bir kentsoylu (burjuva) sınıfının oluşmasını engelledi.¹²⁹ Bunun yanısıra, Osmanlı Devleti’nde; Anadolu’da milliyetçi gelişmelere yol açacak Anadolu Türk köylüsünü bilinçlendirebilecek zengin bir Türk çiftçi tipine de rastlanmaz.¹³⁰

¹²⁶ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.269.

¹²⁷ Aynı Makale, s.304.

¹²⁸ Aynı Makale, s.271-272.

¹²⁹ Ahmet Taner Kışlalı, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma, s.116.

¹³⁰ Ali Engin Oba, a.g.e., s.45-46.

Yusuf Akçura'ya göre, Türk milliyetçiliği Osmanlı'da gelişen bir Türk burjuvasinin önerisi değildir. Ayrıca Türk milliyetçiliği, Osmanlı okullarında öğretilmemiştir. Türk milliyetçiliği, yabancı eserlerden ve çevre milletlerin faaliyetlerinden öğrenilmiştir.¹³¹ Bu durumda, Batı'daki ve Balkanlar'dakinin tersine Türk milliyetçiliğine öncülük etme görevini Aydınlar üstlenmişlerdir.¹³²

Aydınların öncülük ettiği milliyetçilik anlayışına ilk olarak Tanzimat döneminde rastlanır. Bu dönemde, dil ve tarih alanında milliyetçi bir gelişme gözlenirse de siyasi alanda henüz böyle bir gelişme görülmez. "Türklük, Türk milleti" vb. terimlere rastlanmaz. Buna sebep olarak, "Osmanlı Devleti'ni dağıtmamak düşüncesi aydınlarda mevcuttu, o yüzden Türkler milliyetçi fikirlere itibar etmedi" denilse de A.Engin Oba'ya göre asıl sebep, Batılı anlamda milliyetçi fikirlere itibar edebilecek bir formasyona Aydınların sahip olmamalarıdır. Her ne kadar, Yeni Osmanlılar, Batı'dan "la nation", "millet" kelimelerini almışlarsa da "millet" terimini tam anlamıyla kavrayamamışlar, açık bir tarifini yapmamışlardır.¹³³

Tanzimat Aydınlarından, örneğin, Namık Kemal'in; Türk milliyetçiliğine doğrudan bir katkısı olmamıştır. Ancak, Namık Kemal milliyetçilikle çok yakından ilgili vatan, millet, hürriyet gibi kavramlar ortaya atıp tartışarak alt yapısal bir katkıda bulunmuştur. Yani, Namık Kemal söylediklerini açıklığa kavuşturmamasına karşın, bu konuda herhangi bir formasyona sahip olmayan Türk toplumunda, kafalara vatan, millet gibi kavramlar sokarak, sonraki yıllar için milliyetçi gelişme açısından katkı sağlamıştır.¹³⁴

¹³¹ Aynı Eser, s.239.

¹³² Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.116.

¹³³ Ali Engin Oba, a.g.e., s.178-179.

¹³⁴ Aynı eser, s.187.

Türk milliyetçiliğinin ilk belirtileri edebiyat alanındadır. Şinasi ve Ziya Paşa dilde Türkçecilik alanında ilk çalışmalar yapanlardandır. Bazı yayınlarında Ali Suavi, açıkça Türkçülükten bahsetmiş, devletin kurucu unsuruna dikkat çekmiştir. Fransız Leon Cahun, Macar Arminius Vambéry gibi Türkologlar, İslamiyetten önceki Türk tarihine dikkati çeken eserler yayımlamışlardır. Askeri Okullar Nazırı Süleyman Paşa'nın da öğretime milliyetçiliği sokan ilk kişi olduğu öne sürülmektedir. Dil konusundaki kitabına da "Sarf-ı Osmani" yerine "Sarf-ı Türki" adını vermiştir. Cahun tercümesi yapan Necip Asım'ın Türk millî bilincinin ve milliyetçiliğinin uyanmasındaki rolü büyüktür. Bu isimlere daha sonraları Veled Çelebi, Mizancı Murat, Bursalı Tahir, Fuat Köprülü gibi isimler katılacaktır.¹³⁵

Görüldüğü gibi Batılılaşmanın başlangıcı olarak kabul edilen Tanzimat devrinde milliyetçi fikirler, Osmanlı Devleti'ne girmiştir. Ancak bu milliyetçi fikirlere siyasi alanda sadece gayrimüslimler iltifat etmişlerdir. Bu açıdan, Tanzimat bir bakıma Osmanlı Devleti'nin dağılışını kolaylaştırmıştır denilebilir. Çünkü hıristiyan reaya arasında milliyetçi gelişme hızlanmıştır. Türkler arasında ise durum böyle olmamıştır.¹³⁶

Balkanlardaki milliyetçiliğin gelişmesinde tüccar sınıfı itici güç oluşturmuştur. Özellikle Rumlarda, 18.yüzyılda yayılmaya başlayan milliyetçilik akımının gelişmesinde, Yunan isyanının çıkmasında tüccar sınıfının büyük etkisi görülmektedir. Aynı biçimde, Bulgaristan'ın bağımsızlığına kavuşmasında da Bulgar tacirlerinin büyük etkisi olmuştur.¹³⁷ Balkan milliyetçiliğinin doğuşunda, Panslavizmin de büyük etkisi olmuştur. Bu etki Rumeli'nin Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılmasına sebep olmuştur.

¹³⁵ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.274-275.

¹³⁶ Ali Engin Oba, a.g.e., s.178-179.

¹³⁷ Aynı Eser, s.43-44.

Rumeli'nin elden çıkışı ise, Türk milliyetçiliğinin doğumuna sebep olan etkenlerden birisidir.¹³⁸

Rumeli'nin kaybı, Türk milliyetçiliğinin gelişmesinde rol oynayan dış etkenlerden biridir. Evlerini, topraklarını terkeden, terkettikleri yerde eziyet gören Rumelili Türklerin, milliyetçi duyguların doğmasında rolü olmuştur. Ayrıca Balkanlar'da yaşayan hıristiyan halklara büyük devletlerin baskısıyla tanınan haklarda milliyetçi tepkinin gelişmesinde etkisi olmuştur.¹³⁹

Rumeli'nin kaybı ile Osmanlılık iflas etmiş, Türk milliyetçiliği doğmuştur. Böylece geriye kalan topraklarda, Türkler sayı olarak İmparatorluğun en önemli unsuru haline gelmiştir.¹⁴⁰

Türk milliyetçiliği, iç etkilerden çok dış etkiler yoluyla başlamıştır. Dış etkiler Rusya'dan, -yukarıda da belirtildiği gibi- Balkanlar'dan, Batı Avrupa'dan ve Macaristan'dan kaynaklananlar olarak dörde ayrılabilir.¹⁴¹

Avrupa'da özellikle 19.yüzyılın ikinci yarısında başlayan Türkoloji araştırmaları, Türk milliyetçiliğinin doğuşunu etkileyen unsurlardan biridir.¹⁴² 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Eski Türklerle ilgili araştırmalara girişildi. Türkler'in kurduğu büyük devletler ve uygarlıklar aydınlatılmaya başlandı. Türk elışı ve sanat ürünleri, Avrupa'da değer kazandı; Lamartine'den August Comte'a, Pierre Lafayette'den Pierre Loti ve Claude Farrér'e kadar bazı ünlü isimler Türklere yönelik övücü yazılar yazdılar. Türk aydınlarından yabancı dil öğrenenler Avrupa'ya gidenler bunlardan etkilendiler. Bunlarda, bir "Türklük Bilinci" doğdu.¹⁴³

¹³⁸ Aynı Eser, s.49-50.

¹³⁹ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.117-118.

¹⁴⁰ Ali Engin Oba, a.g.e., s.119-120.

¹⁴¹ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., 116.

¹⁴² Ali Engin Oba, a.g.e., s.112.

¹⁴³ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.118-119.

Türk milliyetçiliğinin gelişmesindeki dış etkilerden bir tanesi de Macaristan etkisidir. Macarlar, uzak yurtlarına “Turan” adını vermişler böylece bir bakıma Turancılık akımının başlatıcısı olmuşlardır. Macarlar, kendi soylarının Atilla Hunları’ndan geldiklerine inanıyorlardı. Kont Teleki Pal’ın başkanlığında bir de Turan Derneği kurmuşlardır. Zamanla Turancılık bir takım Türk milliyetçileri arasında da yayılmıştır.¹⁴⁴

Türk milliyetçiliğinin doğuşundaki dış etkenlerden bir diğeri, Rusya’dan gelen etkidir. Çarlık Rusya’sındaki Türklerde “Millî Bilinç” Osmanlı Türklerinden önce gelişmiştir. Rusya’da Ruslar ve Ortodokslar dışındaki topluluklara hoşgörüle bakılmaması, Türkleri milliyetçi tepkilere itmiştir. Bu tepki din adamı, öğretmen ve esnaf kesiminin öncülüğünde başta Kırım ve Kazan Türkleri arasında ortaya çıkmıştır. Bu milliyetçi hareket giderek, Sibirya, Kazakistan ve Türkistan’daki Türkleri de etkileme çalışmıştır. Rusya’dan İstanbul’a gelen Türk Aydınları da Osmanlı imparatorluğu’ndaki Türk milliyetçiliğinin doğuşuna katkıda bulunmuştur.¹⁴⁵

Rusya Türkleri arasında 20.yüzyıl başlarında özellikle Kazanlılar ve Azeriler arasında ekonomik faaliyetler sonucunda zengin tüccar, fabrikatör vb. bir orta sınıf kısaca bir Türk burjuvazisi meydana gelmiştir. Balkanlar’da milliyetçiliğin gelişmesinde tüccar sınıfı nasıl önemli rol oynamışsa, Rusya’da da Türkler arasında bu sınıfın milliyetçiliğinin gelişmesi açısından önemli rolü olmuştur. Balkan milliyetçiliğinin ve diğer milliyetçi hareketlerin oluşmasındaki en önemli unsurlar, Rusya Türkleri arasında da doğmuştur. Örneğin; Kazanlıların millî bilince varmasında en önemli gelişme, 19.yüzyılın sonuna doğru ticaret ve endüstride gösterdikleri başarıdır. Alışveriş köylere

¹⁴⁴ Aynı Eser, s.118.

¹⁴⁵ Aynı Eser, s.117.

kadar inmiş, Batılı anlamda bir burjuva sınıfı meydana gelmiştir. Bu zenginlik manevi alanda da gelişme yollarını açmıştır. Rusya'daki Türk milliyetçiliği açısından çok önemli olan Rusya Müslümanları kongrelerinin masraflarını zengin Kazan Türkleri üstlenmişlerdir. Oysa Osmanlı Türkleri arasında -yukarıdaki paragraflarda da belirtildiği gibi- bu tip bir gelişme olmamış, milliyetçi gelişmeler açısından önemli rolü olan bir burjuva sınıfı doğmamıştır.¹⁴⁶

Rusya'dan gelen Türk Aydınları, milliyetçiliğe büyük katkı yapmışlardır. Ancak bu kişiler, "Türkçülük yapmak, Türkçülüğü savunmak" suretiyle milliyetçi görüşlerini açığa vurma yolunu seçmişlerdir.

"Milliyet terimini kullanım alanına sokan ise Ziya Gökalp olmuştur."¹⁴⁷ Ziya Gökalp, 12 Temmuz 1917 tarihli "Kavm" adlı şiirinde hem devlet, hem millet kavramlarını açıklığa kavuşturmuş, her ikisini de bugün geçerli olan adları ile anmıştır:

"Türkiye devletim, Türklük milletim."¹⁴⁸

III. Atatürk Milliyetçiliği ve Millî Birlik ve Beraberlik

Türk milliyetçiliği, Kurtuluş Savaşı ve sonrasında Atatürk'ün görüşleri ve eylemleri doğrultusunda en ileri ve en olgun düzeyine ulaşmıştır. Bu milliyetçilik anlayışı, her türlü ayırım ve bölücülüğe karşı çıkan, millî birlik ve beraberliği hedef tutan bir anlayıştır.

Bağımsızlık Savaşı ile, Türk milliyetçiliği gerçek karakterine kavuşmuştur. Milliyetçiliğin ağırlık merkezi, anavatan olmuştur. Halbuki

¹⁴⁶ Ali Engin Oba, a.g.e., s.143-148.

¹⁴⁷ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.m., s.352.

¹⁴⁸ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.277.

Meşrutiyet milliyetçiliğinin merkezi, anavatan dışındaydı. ¹⁴⁹ Atatürk'ün milliyetçiliği ise toprakla ilgili, vatani belirli sınırlar içinde gören bir anlayıştır. Misâk-ı Milli'de Türk milliyetçiliğinin toprakla ilgili niteliklerini belirlemiştir. ¹⁵⁰

Bu anlayışla hareket eden Türk milliyetçiliği, devletin temel ilkelerinden biri olup 1924 Anayasasında yer almış, 1937 yılında yapılan diğer ilavelerle birlikte Cumhuriyet döneminde yapılan diğer Anayasalarda da milliyetçilik temel ilke olma durumunu korumuş olup, ¹⁵¹ “ırkçı düşlerden açınmış ve çağdaş bir bağımsızlık ve kalkınma ideolojisi” görünümünde ¹⁵² ve akılcı, çağdaş, medeni, ileriye dönük, demokratik, toplayıcı, birleştirici, yüceltici insani ve barışçıdır. ¹⁵³

Bu niteliği ile Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı; ırkçı olmayan laiklik esasından ayrılmayan, sınıf kavgasını değil sosyal dayanışmayı hedef tutan bir anlayıştır. Bu açıdan Atatürkçü milliyetçilik anlayışı, Türk milletini ırk, mezhep, sınıf kavgalarıyla bölmek isteyenlere karşı büyük bir savunma aracıdır. ¹⁵⁴

Görüldüğü gibi Atatürk milliyetçiliği, sadece başka bir millete karşı düşmanlık tarzında beliren “olumsuz bir tepki milliyetçiliği” olmayıp, Türk milletinin yüceltilip ilerletilmesini amaçlayan, olumlu ve ileriye dönük bir milliyetçiliktir. ¹⁵⁵ Bu milliyetçilik anlayışı, Ziya Gökalp'in gecikmiş milliyetçilik akımını bir düşünce sistemi içine oturtmuştur. Atatürk bu birikimden yararlanarak aynı zamanda eylem içinde onu aşmıştır. ¹⁵⁶

¹⁴⁹ Aynı Makale, s.311.

¹⁵⁰ Ali Kazancıgil, “Türkiye’de Modern Devletin Oluşumu”, Toplum ve Bilim Dergisi, Sayı 17 (Bahar 1982), s.84.

¹⁵¹ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.265.

¹⁵² Ahmet Taner Kulalı, a.g.e., s.119.

¹⁵³ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.293.

¹⁵⁴ Aynı Makale, s.298.

¹⁵⁵ Aynı Makale, s.301.

¹⁵⁶ Ahmet Taner Kışlalı, Atatürk’e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği, s.31.

Atatürk, bütün gerçekleştirdiklerini halkla, halkın gücü ile sağlamıştır. Milliyetçilik konusunda da Atatürk'ün dayanağı halktır, ondan güç almıştır.¹⁵⁷

“Biz doğrudan doğruya milliyetseveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur” sözleri ile de Atatürk, Türk halkına olan güvenini ortaya koymaktadır.¹⁵⁸ Zaten, Atatürk Türk Milleti’ni “Vatandaş İçin Medeni Bilgiler” kitabında şu şekilde tanımlamaktadır:

“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir.”¹⁵⁹

1931’de ortaokullarda okutulmak üzere hazırlanan A.İnan imzasını taşıyan “Vatandaş İçin Medeni Bilgiler” kitabındaki bir başka “Millet” tarifi, E.Renan’a bağlılık gösterir.

a) Zengin bir hatırat mirasına sahip bulunan;

b) Beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte samimi olan;

c) Ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olarak insanların birleşmesinden vücuda gelen cemiyete millet namı verilir.”¹⁶⁰

Bu ilkeler çerçevesinde Türk milliyetçiliğinde millet, vatandaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal bütündür. Vatandaşları bir bütün halinde dil, kültür ve ülkü birliğinin bağları yoğurmaktadır.¹⁶¹

¹⁵⁷ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.m., s.355.

¹⁵⁸ K.Atatürk Diyor Ki, Varlık Yayınları, İstanbul, 1951, s.101’den, Aynı Makale, s.355.

¹⁵⁹ Şerafettin Turan, a.g.m., s.74.

¹⁶⁰ Aynı Makale, s.74.

¹⁶¹ Yavuz Abadan, Hukukçu Gözü ile Milliyetçilik ve Halkçılık, Cumhuriyet Halk Partisi Yayını, Ankara, 1938, s.10.

“Millet” aynı zamanda, Atatürk’e göre çoğulcu bir kültür sentezinin de ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. ¹⁶² Bu bağlamda Anadolu’da aynı soydan, aynı kökten gelmese de tüm vatandaşlar aynı milletin üyeleri kabul edilir. Halbuki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir Türk ile Özbekistan vatandaşı bir Özbek aynı soydan olsa bile, aynı milletin üyesi sayılmazlar. ¹⁶³

Atatürk’e göre millet, -yukarıda da görüldüğü gibi- ırk ve soy temeline dayanmadığı gibi din temeline de dayanmaz. Milleti yaratan temel öge, ortak tarih, ortak tarihin ürünü ortak dil ve sonuç olarak ortak kültürdür. Bu bakış açısıyla; “Türk”, Atatürk’e göre Anadolu toprakları üzerinde “kederde, kıvançta” dayanışma içindeki insanların ortak adıdır. Bu çerçevede, Atatürk “Ne Mutlu Türk olana” dememiş, “Ne mutlu Türk’üm diyene” demiştir. ¹⁶⁴

Atatürk’ün “Ne mutlu Türküm diyene” sözü O’nun gerçekçiliğinin somut kanıtıdır. Bu yüzden Atatürk’ü ne Panislamizm, ne Panturanizm ne de Pantürkizm akımları ilgilendirmiştir. Atatürk, “varolan ulusu yok ettirmeme azmine dayanan” bir milliyetçilik anlayışına sahipti. ¹⁶⁵ Bu tarz milliyetçiliği, Remzi Oğuz Arık’ın şu sözleri ile tanımlayabiliriz:

“Milletini sevmek ve onun örnek millet haline yükselmesini istemek ve bu yolda elinden gelen bütün hizmetleri esirgememek.”¹⁶⁶

İnsancıl ve barışçıl olan Atatürk milliyetçiliğinin¹⁶⁷ Panislamizmi, Panturanizmi ve ümmetçiliği reddi konusunda şöyle demektedir Atatürk:

¹⁶² Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.22, 260.

¹⁶³ Aynı Eser, s.260.

¹⁶⁴ Ahmet Taner Kışlalı, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma, s.123.

¹⁶⁵ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.m., s.355.

¹⁶⁶ Remzi Oğuz Arık, a.g.e., s.32.

¹⁶⁷ Hamza Eroğlu, “Atatürk ve Milliyetçilik”, Atatürk ve Atatürkçülük Dizisi, AKD ve TYKAAM Yayını, Ankara, 1992, s.364-365.

“Vatandaşlarımızdan, dindaşlarımızdan, hemşehrilerimizden her biri kendi dimağında bir mefkûre-i âliye besleyebilir. Hürdür, muhtardır... Buna kimse karışamaz. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin sabit, müsbet, maddî bir siyaseti vardır: O da efendiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin muayyen millî hududu dahilinde hayatını ve istiklâlini temin etmeye... Büyük ve hayâli şeyler yapmadan, yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın husumetini, garezini, kinini bu memleketin ve bu milletin üzerine celbettik. Biz Panislamizm yapmadık; belki ‘yapıyoruz, yapacağız’ dedik(...) Panturanizm yapmadık; belki ‘yapıyoruz, yapacağız’ dedik (...) ‘öldürelim’ dediler. Bütün dâva bundan ibarettir. Biz böyle yapmadığımız ve yapamadığımız mefhumlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın adedini ve üzerimize yaptıkları baskıları arttırmaktansa, hadd-i tabiiye, hadd-i meşrûa rücu edelim. Haddimizi bilelim. Binaenaleyh efendiler, bir hayat ve istiklâl isteyen milletiz. Ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı ibzâl ederiz.”¹⁶⁸

Atatürk'ün sözünden de anlaşıldığı gibi, Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, diğer milletlere düşmanlık beslemek gibi bir unsurunu asla kabul etmez ve hiçbir şekilde, “bütün başka milletleri hoş görmek, millet bağı dışındaki bütün manevi, ahlaki ve insani değerleri hiçe sayarak, aşırı şovenliğe kapılmak, saldırgan olmak” gibi olumsuz yorumlara imkan tanımaz.¹⁶⁹ Atatürk de bu konuda şunları söylemektedir:

“... Biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle işbirliği yapan bütün milletlere saygı duyar ve riayet ederiz.” “...Türk milleti insanlık âleminin samimi bir âilesidir.”¹⁷⁰

¹⁶⁸ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.I, s.199-201'den Şerafettin Turan, a.g.m., s.83-84.

¹⁶⁹ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.318, 266.

¹⁷⁰ Gürbüz D.Tüfekçi, Atatürk'ün Düşünce Yapısı, Ankara, 1981, s.55'den, Aynı Makale, s.318.

Atatürk'ün sözlerinden de anlaşılacağı üzere, Atatürk'e göre, Millet insanlığın bir organıdır. Atatürk, insanlığın tümünü bir vücut ve Millet'i de o vücudun bir organı sayar.¹⁷¹ Bu düşünceden hareketle, Atatürk Türkiye'sinde "Batı medeniyetinden yararlanma ve çağdaşlaşma" ile "milliyetçilik" birbirine karşı değil, birbirine paralel olarak gelişmiştir. Buna karşın, Asya ve Afrika ülkelerinde özellikle de eski sömürge devletlerinde milliyetçilik, Batı'ya ve onun temsil ettiği medeniyete karşı bir tepki ve başkaldırma şeklinde doğmuştur.¹⁷²

Oysa Batı medeniyetine kapalı olmak demek; güzel sanatlara, bilime, tekniğe karşı olmak demektir. Halbuki, Atatürk milliyetçiliği soyut bir milliyetçilik anlayışı değildir. Güzel sanatlara, bilime, tekniğe kapalı olmayan, -tam tersine- milliyetçiliğin, bu unsurlara yabancı kalmasını mümkün görmeyen bir anlayışa sahiptir. Güzel sanatlar, bilim, teknik toplum ileriye götürücü, çağdaşlaştırıcı, geliştirici etkenlerdir. Bu etkenler olmaksızın bir toplumun bulunduğu yerden ileriye gitmesi beklenmemelidir. Milliyetçiliğin temel işlevinin, milleti bulunduğu yerden ileri göstermek olduğu düşünülürse bu unsurların önemi daha iyi anlaşılır.¹⁷³ Atatürk'ün bu konuların önemini vurgulayan şu sözleri vardır:

"Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir"

"Bir millet sanat ve sanatkârdan mahrumsa, tam bir hayata mâlik olamaz."

¹⁷¹ Şerafettin Turan, a.g.m., s.85.

¹⁷² Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.301.

¹⁷³ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.m., s.301.

“Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir”.¹⁷⁴

Bütün bu sözler, dostça ve insancıl anlayışında göstergesidir. Atatürk milliyetçiliği, her milleti eşit sayar ve hepsine özgürce ve insanca yaşama hakkı tanır. Atatürk’ün şu ifadesi de bunu gösterir:

“Bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığı ve saadetine düşündüğü kadar, bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet verirse bütün dünya milletlerinin saadetine hizmet etmeye elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki, bu vadede çalışmakla hiçbir şey kaybedilmez. Çünkü dünya milletlerinin saadetine çalışmak diğer bir yoldan kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir.”¹⁷⁵

Başka milletlere iyi gözle bakmayan bencil milliyetçiliğe karşı çıkan Atatürk, milliyetçiliğin yanlış anlaşılmasının dünyaya felâket getireceğini çok iyi görebilmiştir. 1935’te dünyanın sorunları hakkında kendisiyle konuşan bir yabancıya Avrupa’da durumun kötüye gittiğini faşizm veya Nasyonal Sosyalizmin körüklediği tehlikeli durumu ifade ederek belirtmiş¹⁷⁶ ve şöyle demiştir:

“Harbin ciddiyetini nazar-ı dikkate almayan bazı gayri samimi önderler taâruzun vasıtaları (agent’ları) olmuşlardır. Kontrolleri altındaki milletlere milliyetçiliği ve an’aneyi yanlış bir şekilde göstererek ve suistimal ederek onları aldatmışlardır.”¹⁷⁷

¹⁷⁴ Akil Aksan, Atatürk Der Ki, Ankara, 1981, s.88’den Aynı Makale, s.359.

¹⁷⁵ K.Atatürk Diyor ki, s.105’den Aynı Makale, s.359-360.

¹⁷⁶ Şerafettin Turan, a.g.m., s.84.

¹⁷⁷ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.III, s.97’den Aynı Makale, s.84.

Atatürkçü milliyetçilik anlayışı ise gerçekçi olup anavatanı ve Türkiye Cumhuriyetini tehlikeye atacak maceracı, hayalci yollara sapılmasına izin vermez.

Atatürkçü milliyetçilik anlayışı dışarıya karşı olduğu gibi içeride de barışçı ve insancıdır. Gerçek Türk milliyetçiliği diğer deyişle Atatürk milliyetçiliği, her türlü bölücülüğe, ırk, katman, zümre ayrıcalığına, yıkıcılık, kargaşa, kıyım ve bozgunculuk gibi tutum ve davranışlara kesinlikle karşı bir milliyetçiliktir. Bu tutum ve davranışlar, gerçek Türk milliyetçiliğine ters düşer.¹⁷⁸

Sonuç olarak, Atatürk milliyetçiliğinin özü, Türk milletinin varlığı ve kalkınması amacına yönelik olup ırk, mezhep, sınıf farklarını millî birlik ve beraberlik duygusu içinde eriten, bütünleştirici ve kaynaştırıcı bir anlayıştır. Türk vatanını bölmeğe kalkışanlara karşı en yenilmez ve güçlü bir silahtır. Bu yönüyle bir rehber olarak millî birlik ve bütünlüğümüzü her türlü saldırıya karşı korumada, Atatürkçülüğe aykırı çeşitli ideolojiler karşısında ve başka milletlerle ilişkilerde çok önemli bir yer tutar.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Ali Dündar, a.g.m., s.16.

¹⁷⁹ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.322, 266.

KURTULUŞ SAVAŞI
VE
MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK

I. Atatürk'ün Samsun'a Çıkışında Genel Durum

Atatürk, bağımsızlık mücadelesinin temelini milliyetçiliği, millî egemenliği ve millî bağımsızlığı yerleştirmiştir. Böylece Türk milletinin birliği ve beraberliğini sağlamış ve Millî Mücadele zafere ulaşmıştır.¹⁸⁰

Millî Mücadele'nin temelinde, Türk milliyetçiliği ile birlikte, egemenliğin bir şahsa, padişaha ati olmayıp millete ait olduğu ilkesi yer alır.¹⁸¹ Millî egemenlik ilkesinden güç olan Atatürk, Türk milletinin varlığının ve hayati menfaatlerinin panislamizm, panturanizm veya “federal imparatorluk” gibi uzak hayallere feda edilmemesi gerektiğini, Millî Mücadele'nin başında ortaya koymuş, gerçekçi ve akılcı yolun, sınırları belli bir vatan üzerinde, millî bir Türk Devleti kurmak olduğu gerçeğini uygulamaya koymuştur.¹⁸²

Millî devletin gerçekleşme vasıtası millî birlik ve beraberlik'ten geçmektedir. Millî Mücadele sırasında Atatürk'ün kişisel özelliğinden ve karakterinden kaynaklanan birleştirici ve toplayıcı gücü, millî birlik ve beraberliği sağlamada başlıca etken olmuştur. Rauf Orbay Atatürk'ün bu niteliği konusunda iki konuşmasında şöyle demektedir.

“Mustafa Kemal olmasaydı da Millî Mücadele olurdu. Nitekim, yer yer mukavemet hareketleri daha önce başlamıştı. Ancak Mustafa Kemal'siz Millî

¹⁸⁰ Hamza Eroğlu, Millî Birlik ve Beraberlik, s.88.

¹⁸¹ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.313.

¹⁸² Aynı Makale, s.309.

Mücadele'nin sonucu, Anadolu'da Tavaif-i Mülûk devrinin ihyası, parçalanmış bazı küçük beyliklerin kurulması olurdu.”¹⁸³

“Mustafa Kemal Paşa mücadeleye atılmasaydı bu memleket kurtulamazdı. Anadolu'nun tehlikeye düşen yerlerinde, batıda, doğuda ve güneyde başlayan ve bir yurtsever düşüncenin mahsulü olan zayıf millî mukavemet hareketleri Mustafa Kemal Paşa tarafından birleştirilmesiydi, her biri ayrı ayrı kolayca bastırılabilirdi.”¹⁸⁴ Böylece Türk Milleti'nin bağımsızlık düşünün gerçekleşmesi mümkün olmazdı. Bağımsızlığın sağlanabilmesi ise, öncelikle, varolan işgalin sona erdirilmesiyle gerçekleşebilirdi.

Atatürk, millî bağımsızlığın sağlanabilmesi için öncelikle varolan düşman işgalinin sona erdirilmesi gereğini, 1919 yılında şu sözlerle ifade etmiştir:

“Düşman süngüsü altında millî birlik olmaz.”¹⁸⁵

Atatürk'ün bu sözleri söylediği 1919 yılında Türk vatani işgal altındaydı. İşgaller, Osmanlı Devleti'nin I.Dünya Savaşı'nın sonunda imzaladığı, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan kaynaklanıyordu. Özellikle Antlaşmanın 7.maddesi çok önemliydi. Bu maddeye göre, İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum bulunması halinde herhangi bir stratejik noktayı işgal hakkına sahipti. Antlaşma'da Osmanlı Devleti'nin tam anlamıyla bir teslimiyet içinde bulunduğu görülüyordu. Çok zaman geçmeden İtilâf Devletleri Antlaşma'nın uygulamasına giriştiler. Mondros Mutare-

¹⁸³ Yavuz Abadan, Mustafa Kemal ve Çetecilik, Varlık Yayınları, İstanbul, 1964, s.10, m.13'den Hamza Eroğlu, a.g.m., s.90.

¹⁸⁴ Tefik Bıyıklıoğlu, Atatürk Anadolu'da, Önsöz, IX ve Sabahattin Selek, Millî Mücadele, I. Anadolu İhtilali, İstanbul, 1963, s.120'den Aynı Makale, s.90.

¹⁸⁵ Atatürkçülük, Atatürk'ün Görüş ve Düşünceleri, I. Kitap, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, Ankara, 1983, s.72-73'den Aynı Makale, s.91.

kesi'nin hemen ardından başlayan işgaller, İtilâf Devletleri'nin istedikleri her bölgeyi işgal edebileceklerini gösteriyordu. Artık Anadolu'nun istila süreci başlıyordu. Nitekim 13 Kasım 1918'de İstanbul da işgal edildi. O tarihte, İtilaf Devletlerinin donanmaları İstanbul'a girdi.

Tam bu tarihte, Atatürk de İstanbul'a vardı. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nin ardından 7 Kasım 1918'de "Yıldırım Orduları Grubu" ile "VII.Ordu" lağvedilmiş Atatürk de İstanbul'da Harbiye Nezareti'ne verilmişti. Bu nedenle Atatürk, 10 Kasım 1918'de Adana'dan trene bindi. 13 Kasım 1918'de de İstanbul'a vardı. Atatürk bu tarihten, Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak üzere Samsun'a gitmek üzere ayrıldığı tarih olan 16 Mayıs 1919 tarihine kadar İstanbul'da kalmıştır.¹⁸⁶

Mondros Mütarekesi'nin ardından, İtilaf Devletleri yurdun her köşesini sudan bahanelerle işgale başladılar. Adana Fransızların; Urfa, Maraş, Antep İngilizlerin işgali altına girdi. Antalya ve Konya'da İtalyan birlikleri, Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri vardı.¹⁸⁷

İşgaller devam ederken devlet otoritesi yok olmaya yüz tutmuştur. Çeşitli amaçlarla millî birlik ve beraberliğimizi tehdit eden dernekler kuruluyordu. Bu derneklerin bir kısmı azınlıklar tarafından kurulurken bir kısmı da zararlı yerli derneklerdi.

Azınlıkların kurduğu derneklerde özellikle Rum ve Ermenilerin kurdukları dernekler önplana çıkar. Rumlar, "Mavri Mira", "Rum Pontus" gibi dernekler kurmuşlardı. Ermeniler de "Taşnak-Sütyun", "Hınçak" gibi komitelerle zararlı faaliyetler yürütüyorlardı.

¹⁸⁶ Tahsin Ünal, "Millî Mücadele Başlarında Mustafa Kemal", Türk Kültürü Dergisi, Yıl 7, Sayı 73 (Kasım 1968), s.6.

¹⁸⁷ Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk-Söylev, AKD ve TYKTTK Yayınları, 3.Baskı, Ankara, 1989, s.3.

Bir başka zararlı girişim ise “Kürt Teali Cemiyeti” idi. İstanbul’dan yönetilen bu derneğin Diyarbakır, Bitlis ve Elazığ’da şubeleri vardı Bu derneğin amacı, Anadolu’da yabancı devletlerin koruması altında bir Kürt Devleti kurmaktı. Bu, bir bölüm vatan parçasının kopması demektir. Yani, vatanın bütünlüğünün parçalanması.

“İslam Teali Cemiyeti”nin amacı ise Konya ve havalisinde bir İslam devleti kurmaktı.

Bu dernekler dışında, millî birlik ve beraberliğimize düşman Türkler’in kurduğu dernekler de mevcuttu. Bu derneklerin başında “İngiliz Muhipleri Cemiyeti” geliyordu. Bu derneğin üyeleri arasında Padişah Vahdettin, Damat Ferit Paşa gibi isimler bulunuyordu. Millî birlik ve beraberlik, kurtuluş mücadelesi için temel gereklerdendir. Millî birlik ve beraberliğe giden yol ise millî bilinçten geçer. Bu derneğin gizli kolu ise yurtiçinde örgütler kurarak, ayaklanmalar çıkararak, millî bilinci işlemez kılmak istiyordu.

Bütün yurttaki kurulan zararlı dernekler ile memleketin işgal edilmesi ve paylaşılması karşısında Türkler de örgütlenme gereği duydular. Osmanlı yönetimi, memleketin işgaline ilgisiz kalıyordu. Sonuçta, çeşitli yurt köşelerinde “Müdafaa-i Hukuk” (Hakların Savunulması) hareketi doğdu. Fakat bu hareketlerin hiçbirisi topyekün milletin ve memleketin kurtuluşu gayesini gütmüyordu. Bu derneklerin salt bölgesel tarzda kalan faaliyetlerinin başarı şansı yoktu. Bütün bu hareketlerin millî birlik ve beraberlik ruhu içinde tek bir millî örgütte bütünleşmeleri gerekiyordu. Böylece vatanın bir bütün halinde kurtulma şansı elde edilebilecekti. Bu derneklerden önemlileri şunlardı: İzmir Müdafaa-i Hukuku Osmaniye Cemiyeti, Vilayât-ı Şarkiyye

Müdafaa-i Hukuk-u Millîye Cemiyeti, Trakya Paşaeli Cemiyeti, Klikyalılar Cemiyeti, Trabzon Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti.

Derneklerin yanısıra, halk düşmana direnmek için kendi kuvvetlerin de oluşturma yoluna gitti. Çünkü Osmanlı yönetimi, tam anlamıyla İtilâf Devletleri'nin yörüngesine girmişti. Halk özellikle Güney'de ve Ege Bölgesi'nde "Kuvay-i Millîye" (Millî Kuvvetler) diye adlandırılan düşmana karşı direnişçi kuvvetler oluşturdular.

Bu fedakar ve iyiniyetli kuvvetler, düzenli ordu kuruluncaya kadar, özellikle millî bilinçlenmede öncü olup, direniş göstermeleri açısından büyük yarar sağladılar. Ancak bu dağınık durumdaki kuvvetlerin uzun vadede bir başarı şansı yoktu. Bütün bu kuvvetleri hedefe ve birliğe götürecek, millî birlik bilinci ile dolu bir öndere ve teşkilâta ihtiyaç vardı.

Atatürk İstanbul'da bulunduğu sıralarda ise memlekette bazı aydınlar "millî cemiyetleri ve millî kuvvetleri birleştirerek, müşterek gayeye doğru kanalize etmek" amacıyla bir "Millî Birlik" cephesi kurmayı düşünmekteydiler.¹⁸⁸

26.4.1919 tarihli "Yeni Gazete" bir kurtarıcı aramakta ve şöyle demektedir:

"Herkesin amal ve maksadı, vatani kurtarmaktır. Fakat maalesef bir akıllı adam çıkıp da milleti etrafında toplayarak memleketi ve milleti kurtaramıyor. Aramızda akıllı bir adam yok mudur?"¹⁸⁹

¹⁸⁸ Tahsin Ünal, a.g.m., s.9.

¹⁸⁹ Aynı Makale, s.9-10.

Bütün bu gelişmeler olurken, Atatürk İstanbul'da bulunuyordu. İstanbul'da vatanın kurtarılması açısından birşey yapılamayacağını farkındaydı. Yapılacak şeyin, İstanbul'dan çıkıp milletin içine girmek olduğunu düşünüyordu. İşte Atatürk bu düşünceler içindeyken 30 Nisan 1919 tarihinde "Dokuzuncu Ordu Müfettişliği"ne (15 Haziran 1919'da bu görevin adı "Üçüncü Ordu Müfettişliği"ne çevrilmiştir) atanmıştır. O sıralarda, Türkler, Doğu Karadeniz'de Pontuslu Rumlara karşı direnişe geçmişlerdi. İngilizler bu durum karşısında Osmanlı yönetiminden, güvenliği sağlamasını istemiştir. Atatürk, 16 Mayıs 1919'da bu görevi yerine getirmek üzere yola çıkar görüldü, ama O'nun amacı başkaydı:

Önce millî birlik ve beraberlik bilincini halkta uyandırmak ve hemen ardından Kurtuluş Mücadelesi'ni başlatmak.

II. Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas Kongreleri ve Millî Birlik

1. Amasya Genelgesi

16 Mayıs 1919 tarihinde İstanbul'dan deniz yoluyla ayrılan Atatürk, 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a ayak basmıştır. Bu tarih, aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nın da başlangıç tarihidir. İlk olarak orduyla temas kurduktan sonra bir müddet Samsun'da kalıp 25 Mayıs 1919 tarihinde Havza'ya geçmiştir. 12 Haziran 1919'a kadar Havza'da kalan Atatürk, bu tarihte Amasya'ya geçmiştir.

Atatürk, Amasya'da dağınık haldeki millî cemiyetleri birleştirmek ve yurt bütünlüğü yönünde karar aldirmek için Rauf (Orbay), Ali Fuat (Cebesoy), Refet (Bele) ile görüşmüş. Doğu illerinde Ermeni, Karadeniz'de Rum, Batı'da Yunan yerleşme istekleriyle, İtilaf Devletleri'nin işgal

planlarını sonuçsuz bırakacak bir “Millî Birlik” kurulmasını uygun görmüş, 22 Haziran 1919 tarihinde de Amasya Genelgesi’ni yayınlamıştır.¹⁹⁰

21/22 Haziran 1919 tarihli Amasya Genelgesi’nde yurdun bütünlüğünün milletin bağımsızlığının tehlikede olduğu belirtilmekte, milletin bağımsızlığının yine milletin kesin kararı ve direnişinin kurtaracağı ortaya konmaktadır. Bu belgede, vatani bulunduğu ortamdan çekip çıkaracak gücün, millettten alınacağı açıkça belirtilmiştir. Kuşkusuz, bunun gerçekleşebilmesi için millî bilinci tam olan, millî birlik ve beraberlik içinde bir millete ihtiyaç olacaktır.

Genelgede hemen göze çarpan nokta “Millî Egemenlik” kavramıdır. Türk tarihinde ilk kez duyulan¹⁹¹ bu kavram, bütün kurtuluş mücadelesi boyunca temel ilke olacaktır. Millet egemenliği, milletin kendi işinde söz sahibi olması demektir. Ayrım olmaksızın herhangi bir bölünmeye yervermeden herkesin sözhakkının olması ayrımcılığı kaldırır, bütünleşmeyi, beraberliği getirir.

Amasya Genelgesi, Türk Devleti’nin kuruluşunu hazırlayan temel vesikalardan biri olarak; 1919 yılının bir safhası olması dışında, yurt bütünlüğünün ve millî birliğe götüren fikirlerin nasıl bir oluşum içinde ortaya çıktığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.¹⁹² Bu anlamda, Amasya Genelgesi, Millî Mücadele’nin esası, özüdür.¹⁹³

¹⁹⁰ Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.113.

¹⁹¹ Ahmet Mumcu ve Mükerrerem K. Su, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1986, s.69.

¹⁹² Afet İnan, “Cumhuriyetimiz, Millî Birliğin Dayandığı Tarihi Olaylar ve Belgeleri”, 50.Yıl Konferansları, MEB Yayınları, Ankara, 1974, s.10.

¹⁹³ Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.114.

Genelgede Şu noktalar yer almaktadır: Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir. İstanbul Hükümeti sorumluluğunu yerine getirmekte, bu durumda milletimizi yokolmuş gibi göstermektedir. Milletın bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. Milletın durumunu ve davranışını gözönünde tutmak ve haklarını dile getirmek için bir millî kurula ihtiyaç vardır.¹⁹⁴ Genelgenin ilk dört maddesinin özeti bu şekildedir.

Genelgenin diğerk dört maddesinde; Anadolu'nun en güvenli yeri olan Sivas'ta bir "Millî Kongre" toplanması gereğinden sözedilmekte, bunun için de bütün vilayetlerin her sancağından milletin güveninin kazanmış üç temsilcinin yola çıkarılması gerektiğı ve bu durumun her ihtimale karşı "millî sır" olarak saklanması gerektiğı söylenmekte, Doğı illeri delegelerinin de Erzurum Kongresi'ne katıldıktan sonra - diğerk delegeler Sivas'a ulaşabilirlerse- Sivas'taki kongreye katılmak üzere yola çıkacakları belirtilmektedir.¹⁹⁵

Kurtuluş Savaşı'ndaki "Millî Birlik ve Beraberlik Ruhu" açısından genelgenin hükümlerini incelersek Şu sonuçlara ulaşabiliriz:

Genelgenin ilk dört maddesine bakarsak; "Vatanın bütünlüğü" lafına rastlarız. "Vatanın Bütünlüğü", Millî Birlik ve Beraberlik kavramının varolmasının "olmazsa olmaz" şartıdır. İlk dört maddede ortaya konan bir diğerk hüküm "Millî Egemenlik" ilkesidir. Millî Egemenlik ve Millî Birlik kavramları ise birbirinden ayrı düşünülemez.

Genelgenin diğerk dört maddesi "Millî Kongre" hükümleriyle ilgilidir. Millî Kongre'de bütün millet fertlerinin temsilcileri biraraya gelecekler ve birlikte kurtuluşu sağlayacaklardır. İşte Millî Birlik ve Beraberlik Ruhu.

¹⁹⁴ Mustafa Kemal Atatürk, a.g.e., s.42-43.

¹⁹⁵ Aynı Eser, s.42-43.

2. Erzurum Kongresi

Amasya Genelgesi'nin yayınlanmasının ardından Atatürk önce Sivas'a geçmiş, oradan Kongre'ye katılmak üzere Erzurum'a hareket etmiştir. Erzurum'dayken de askerlik görevinden istifa etmiştir.

23 Temmuz 1919 günü Erzurum Kongresi toplanır. Kongre'nin Başkanlığı'na, Mustafa Kemal getirilir. Kongre'ye Erzurum, Trabzon, Bitlis, Elazığ, Diyarbakır ve Urfa'dan delegeler katılmışlardır. Görüldüğü gibi, bu Kongre Doğu illerine yönelik bir kongredir.

Bu duruma karşın, Erzurum Kongresi, sınırları belirli Türk ülkesinin bölünmezliğinin, parçalanamazlığının menşeidir. Türk Devletinin bu millî kimliği Anayasalarda henüz yerini almadan Türk Kurtuluş Mücadelesi'nin en güçlü prensibi olarak Erzurum Kongresi'nde ortaya çıkmıştır.¹⁹⁶

23 Temmuz 1919'da toplanan Erzurum Kongresi kararları, "Millî hudutlar içindeki vatan bir bütündür. Ayrılık kabul etmez", "yabancı işgal ve mücadelesine karşı ve Osmanlı Hükümeti'nin dağılışı halinde, millet hep birlikte savunma yapacak ve direnecektir" diyerek açıkça vatanın ve milletin birliği ve bütünlüğünü ortaya koymuştur.¹⁹⁷

Erzurum Kongresi'nin toplandığı sırada İstanbul'daki "Kürdistan Teali Cemiyeti", bir Kürdistan peşinde, İngiliz ve Amerikalılarla temastadır. Ayrıca kongre toplandığı sıralarda, Ermeni saldırıları nedeniyle Doğu illeri elden gitmek üzereydi. Bu açıdan, Atatürk öncelikle Doğu illerindeki direniş

¹⁹⁶ Hamza Eroğlu, "17.8.1982 Tarihli 128. Birleşim Konuşması", Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, 17.8.1982 Tarihli 128. Birleşim, s.648.

¹⁹⁷ Hamza Eroğlu, Milli Birlik ve Beraberlik, s.88.

hareketlerini birleştirmek istiyordu. Doğu Anadolu'da sağlanacak birlik, tüm vatana yayılabilirdi.

Kongre, Doğu illerini temsil eden delegeler tarafından toplanmış, ancak kararlar, bütün vatana ilgilendirecek biçimde ortaya çıkmıştır.

Kongre, hemen tümü "Millî Birlik ve Beraberlik" kavramıyla bağlantılı ve ilgili birtakım ilke ve kararları saptamıştır. Bu kararlarda, millî sınırlar içinde vatana bütünlüğünden söz edilmekte, Osmanlı Hükümeti'nin dağılması halinde yabancılara karşı milletin birlikte direneceği ve topraklarını savunacağı belirtilmektedir.¹⁹⁸

İstanbul Hükümeti'nin, vatanın ve bağımsızlığın korunmasında ve güvenliğin sağlanmasında yetersiz kalması halinde geçici bir hükümet kurulacağından bahsedilmektedir. Bu hükümeti, millî kongre seçecek, kongre toplanmazsa bu seçim, "Heyet-i Temsiliye" tarafından yapılacaktır.

Kongre iradesi, "Kuvay-i Millîye'yi etken ve millî iradeyi egemen kılmak esastır" demek suretiyle de millî birlik ve beraberliğin ne şekilde korunacağını bir bakıma ortaya koymuş olmaktadır.

Erzurum Kongresi'nde ayrıca Hıristiyan azınlıklara siyasal üstünlük ve toplumsal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemeyeceği belirtilmekte, yabancı devletlerin manda ve himayesi reddedilmektedir. Gerek hiçbir kesime ayrıcalık verilmemesi, gerek mandanın reddedilmesi, millî birliğin güçlü temellere oturmasını sağlayacaktır.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Mustafa Kemal Atatürk, a.g.e., s.89.

¹⁹⁹ Aynı Eser, s.88-89.

Bir başka karar ise derhal bir Millî Meclisin toplanması ile ilgilidir. Hükümetin bu meclisin denetiminde çalışması gerektiği ortaya konmuştur.²⁰⁰

Kongre, üyeleri arasından bir “Heyet-i Temsiliye” seçilmesine karar vererek dağılmıştır. Erzurum Kongresi’ndeki kararlar çok az değişikliklerle Sivas Kongresi’nde de kabul edilecektir.

Millî Mücadeleye yön veren Erzurum Kongresi kararları, millî birlik ve bütünlüğün somut örneğini oluşturur. Bu bağlamda, Atatürk, Erzurum ve Sivas Kongreleri’ni şöyle değerlendirir:

“Önce Erzurum, sonra Sivas Kongreleri’nde genel birliğimiz ortaya çıktı.”²⁰¹

Oluşan millî birlik ve beraberliğin önemini ve başarıyı getireceğini Atatürk’ün General Harbord’un Erzurum Kongresi toplandığı sıralarda “ya başaramazsanız” sorusuna verdiği cevapta bulabiliriz. Atatürk şöyle cevap vermektedir:

“Bir millet inandığı dava uğruna topyekün harekete geçerse başarmamak endişesi varid olamaz.”²⁰²

3. Sivas Kongresi

Erzurum Kongresi sadece Doğu illerinden temsilcilerin katıldığı bir toplantı olmasına karşın, Sivas Kongresi’ne bütün yurttan temsilciler katılmışlardır. Erzurum Kongresi’nde alınan kararlar da bütün yurt için alınmış kararlar olarak küçük değişikliklerle kabul edilmiştir.

²⁰⁰ Aynı Eser, s.88-89.

²⁰¹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.11’den Muzaffer Erendil, a.g.m., s.129.

²⁰² Sadi İrmak, a.g.m., s.278.

Sivas Kongresi, “manda yok, tam bağımsızlıklar var” diyerek o sıralar çok tartışılan “manda” konusunda tavrını ortaya koymuştur. Sivas Kongresi Beyannamesi’nde, İtilaf Devletleri’ne karşı takınılan tavır daha netleştirilmiştir.²⁰³

Sivas Kongresi sırasında millî birlik ve beraberlik açısından çok önemli bir gelişme olmuştur. Bu gelişme, memlekette dağınık halde bulunan direnme kuruluşlarının ve derneklerinin “Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti” adıyla birleştirilmesidir.

Ayrıca Mebus’an Meclisi’nin bir an önce toplanması kararlaştırılmış, bu işleri yürütmek için oluşturulan Heyet-i Temsiliye’nin başına gene Atatürk getirilmiştir. Temsil Kurulu’nun yetkisi bütün vatanı kapsayacak biçimde genişletilmiştir.

Bu kongreyle birlikte, “İrade-i Millîye” adı bir gazete haftada iki gün yayınlanmaya başlamıştır. Bu gazetenin hedefi, kongre kararlarının amacını millete anlatmak ve bu kararlar etrafında güçlü bir millî birlik oluşturmaktır.²⁰⁴

III. Misâk-ı Millî Öncesi Gelişmeler ve Misâk-ı Millî

Sivas Kongresi’nin ardından yurdun her yerinde Heyet-i Temsiliye’nin adı duyulmuş ve ona bağlananlar çoğalmıştı. Bu arada, 2 Ekim 1919 günü Sadrazam Damat Ferit istifa etmiş yerine Ali Rıza Paşa yeni hükümeti kurmuştu.

²⁰³ Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.122-123.

²⁰⁴ Yılmaz Altuğ, Türk İnkilâp Tarihi (1919-1938), Çağlayan Kitabevi, 7.Baskı, İstanbul, 1992, s.71.

Atatürk, yeni kabineden Erzurum ve Sivas Kongresi kararlarına uyulmasını istiyordu, bu konuyla ilgili bir süre yazışmalar devam etti ve sonunda Ali Rıza Paşa, Bahriye Nazırı Salih Paşa'yı Temsil Heyeti ile görüşmek üzere Amasya'ya yolladı.²⁰⁵

20-22 Ekim 1919 tarihleri arasında tarihe "Amasya Görüşmesi", olarak geçen olaylar cereyan etti. Salih Paşa sonuçta Sivas Kongresi kararlarını kabul etti. Ancak Salih Paşa İstanbul'a dönünce "Mebus'an Meclisinin açılması" dışında hükümete diğer istekleri kabul ettiremedi. Mebus'an Meclisi ileride açıldığında millî birik ve beraberlik açısından çok önemli bir karar olan Kurtuluş Savaşı'nın hedef belgesi Misak-ı Millî'yi kabul edecektir.²⁰⁶

Meclis-i Mebûs'an'ın açılması başarısını gösteren Atatürk ve Temsilciler Kurulu Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin ardından Aralık 1919'da Sivas'tan Ankara'ya gelmişlerdir. Atatürk, Sivas ve Kayseri yolunda karşılaştığı durumu şu sözlerle anlatmaktadır:

"Sivas'tan Kayseri yoluyla Ankara'ya gitmek üzere yola çıkan temsilciler kurulu, yol boyunca ve Ankara'da büyük milletimizin ateşli ve içten yurtseverlik gösterileri içinde bugün buraya geldi. Milletimizin gösterdiği birlik ve azim, yurdumuzun geleceğini güven altına alma konusundaki inancı sarsılmaz bir biçimde destekleyecek niteliktedir."²⁰⁷

Atatürk; bu sözleriyle, Kurtuluş Savaşı'na başlarken Türk milletine olan güveninin boşa çıkmayacağını belirtmiş olmakta, İstanbul'da toplanacak Meclis-i Mebus'an açılmadan önce Ankara'ya gelen milletvekillerine şöyle demektedir:

²⁰⁵ Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.124.

²⁰⁶ Ahmet Mumcu ve Mükerrerem K.Su, a.g.e, s.80-81.

²⁰⁷ Mustafa Kemal Atatürk, a.g.e., s.444-445.

“Bir toplumun yaşamasının ve mutluluğunun ancak dilekte ve dileği gerçekleştirme yolunda tam birlik olmasına bağlı bulunduğunu açıkladık. Yurdun kurtarılması, bağımsızlığın sağlanması amacına yönelik olan millî birliğimizin, köklü ve düzenli örgütlerin bulunması ve bu örgütleri iyi yönetebilecek kafaların ve güçlerin, bir tek beyin, bir tek güç olarak birleşmiş ve kaynaşmış duruma gelmesine bağlı olduğunu söyledik ve bu arada, İstanbul’da açılacak Millet Meclisi’nde güçlü ve dayanışık bir grup meydana getirilmesi zorunluluğunu ortaya koyduk.”²⁰⁸

Atatürk, 27 Aralık 1919’da geldiği Ankara’da yaptığı bir görüşmede gene “millî birlik” konusu üzerinde durmakta ve şunları söylemektedir:

“Dokuz aydan beri başlayan millî uyanış ve çalışma, durumu ve görünüşü değiştirdi; daha da çok değiştirecektir. Millet, gerçekleşen birliği sürdürürse ve bağımsızlığı için özveriden çekinmezse başarı kesindir. Erzurum ve Sivas Kongrelerinde saptanan ilkeler, milletin ulaşacağı amaçlar için temel olacaktır.”²⁰⁹

Amasya Görüşmesi’nde kararlaştırıldığı üzere son Osmanlı Mebûs’an Meclisi nihayet 12 Ocak 1920’de toplanmıştır. 16 Mart 1920 tarihindeki İstanbul’un işgaline kadar çalışabilen Mebûs’an Meclisi’nin kısa tarihinde yaptığı en önemli iş “Misâk-ı Millî”yi kabul etmek olmuştur.

Misâk-ı Millî ile “millî ve bölünmez bir Türk vatanının” sınırları çizilmiş oluyordu.²¹⁰ Misâk-ı Millî Erzurum ve Sivas Kongreleri’ndeki kararlarda yer alan Millî Kurtuluş Programını, millî sınırlarımızı daha geniş ve belirli kılmıştır.²¹¹

²⁰⁸ Aynı Eser, s.480-481.

²⁰⁹ Aynı Eser, s.478-479.

²¹⁰ Hamza Eroğlu, a.g.m., s.89.

²¹¹ Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.130.

“Millî Birlik ve Beraberlik”, milleti parçalayacak her türlü bölünmeye karşı olmak demektir. Bu anlamda vatanın birliğini ve bölünmezliğini içerir. Misak-ı Millî’de Türklerin oturduğu yerlerin hiçbir biçimde parçalanamaz olduğunu ortaya koymuş, millî sınırlarımızı çizmiştir.²¹²

Millî Devleti gerçekleştirme yolunda atılmış önemli bir adım ve belge olan Misak-ı Millî’nin, özet olarak içeriği şu şekildedir:

Osmanlı Mebusan Meclisi devletin ve milletin geleceğinin sağlanması için şu esaslara uyulmaktan başka çare olmadığını kabul etmiştir:

Türklerin oturduğu yerler hiçbir biçimde parçalanmaz. Ayrıca, savaş sırasında Arapların oturduğu ve Anlaşma Devletlerince işgal edilen yerlerin geleceğinin saptanması için, o yerler halkının kararına uyulmalıdır. Bundan başka yurttan koparılmak istenen Kars, Ardahan, Artvin ve Batı Trakya’da da halkoyuna başvurulmalıdır. İstanbul ve Marmara Denizi her türlü tehlikeden uzak tutulursa Boğazların dünya ticaretine açılması mümkündür. Azınlıkların hakları, çevre ülkelerdeki müslümanlara tanınan haklar oranında güvenlik altına alınacaktır. Hiçbir biçimde kapitülasyonlar kabul edilemez.”²¹³

Görüldüğü üzere, Misâk-ı Millî, millet kavramı ile “sınırları belli bir vatan” kavramı arasında yakın bir ilişki kurmuştur. Bu durum, zorunlu ve önemli bir yeniliktir. Böylece, Türk milliyetçiliği vatan kavramı ile birleşince açıklık ve güç kazanmış,²¹⁴ bu da “millî birlik ve beraberlik ruhu”na katkı sağlamıştır.

²¹² Ahmet Mumcu ve Mükerrerem K.Su, a.g.e., s.86.

²¹³ Aynı Eser, s.86.

²¹⁴ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.282.

IV. TBMM'nin Kuruluşu, Millî Mücadele ve Millî Birlik

1. TBMM'nin Açılması

27 Aralık 1919 günü Temsil Heyeti ile birlikte Ankara'ya gelen Atatürk; Ankara'dan 19 Mart 1920 günü yani İstanbul'un işgalinden üç gün sonra, Vilayetler ile Sancaklara ve kolordu kumandanlarına bir genelge gönderdi. Genelgede, "Olağanüstü Yetkilere Sahip" bir Mebûslar Meclisi'nin Ankara'da toplanması gereği belirtiliyordu. Bu meclise, İstanbul meclisi'nden katılabilecekler de alınacaktı.²¹⁵

Nitekim, 23 Nisan 1920 günü Ankara'da "Türkiye Büyük Millet Meclisi" adıyla bir meclis kuruldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşu ile Kurtuluş Savaşı'nın dayandığı temel ilkelerden "millî egemenlik" de hayata geçmiştir.

Türkiye'de millî iradenin temsilcisi olan TBMM'nin kuruluşunda Kurtuluş Savaşı'nın yarattığı millî birlik ruhu ile Atatürk'ün kişisel dehasının rolü vardır. TBMM'nin kuruluşu ile millî birlik, millî iradeye dayanmış, bu yüzden etkisi kişisel iradelerden fazla olmuştur. Eskiden padişah etrafında toplanan vatandaşlar, artık ondan çok daha güçlü millî iradeyi birleştiren TBMM etrafında birleşmişlerdir.²¹⁶

TBMM'nin en büyük özelliklerinin başında millî birlik ve beraberlik ruhu içersinde fedekâr ve kahraman bir meclis olması gelmektedir.²¹⁷ Eğer,

²¹⁵ Refik Turan ve diğerleri, a.g.e., s.136-137.

²¹⁶ Mehmet Kaplan, "Çağdaş Türk Milliyetçiliğinin Dayandığı Temeller ve Kıymetler", 50.Yıl Konferansları, MEB Yayınları, Ankara, 1976, s.109-110.

²¹⁷ Osman Demirbaş, "Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yapısı", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1992, s.52-53.

orada millî birlik ve beraberlik ruhu olmasaydı o meclis kuşkusuz ki en büyük özelliğini yitirmiş olurdu.

23 Nisan 1920’de açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi, Misâk-ı Millî Esasları’nı kabul etmek suretiyle, millî sınırlar içinde vatanın birliği ve bütünlüğü amacının temel hedef olduğunu ortaya koymuştur. TBMM milleti bir bütün olarak temsil etmesi sebebiyle de milletin birliği ve bütünlüğünün göstergesi olmuştur.²¹⁸

T.B.M.M.’nin açılmasıyla, Türk Kurtuluş Savaşı’nın millet adına bir parlamento eliyle idare edilmesi, dünya tarihi açısından önemli ve üzerinde durulmağa değer bir olaydır. Kurtuluş Savaşı süresince TBMM millî egemenlik ilkesinden güç alarak, her konuda eleştiri yapan, millet haklarına sahip çıkan bir görünüm sergilemiştir.²¹⁹

Atatürk, millî mücadeleyi “Millî Egemenlik” temeline oturtmak suretiyle güçlü ve meşru bir zemine dayanmış ve büyük bir başarı kazanmıştır. Atatürk’ün “millî egemenlik” ilkesine büyük önem verdiği daha henüz Sivas’a ayak basar basmaz kurduğu gazetenin isminden belli olur. Gazetinin ismi “İrade-i Milliye” (Millî İrade) dir. Atatürk’ün Ankara’ya vardığında kurduğu gazetenin ismi ise, “Hakimiyet-i Millîye” (Millî Egemenlik) dir. Bu isimler elbetteki rastlantı olmayıp millî egemenlik ilkesine verilen önemi kanıtlar.²²⁰

Görüldüğü gibi her yönüyle millî egemenlik temeline oturtulan Millî Mücadele’nin, başarıya ulaşması için hazırlıkların bitirilmesine girişilmiştir. Milletın temsilcilerinden oluşan TBMM artık millî devlet yolunda büyük bir

²¹⁸ Hamza Eroğlu, a.g.m., s.89-90.

²¹⁹ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.314.

²²⁰ Aynı Makale, s.313-314.

dayanak oluşturmuş oluyordu. Bu arada, 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevres Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma; millî birlik, beraberlik ve bütünlüğümüzü ayaklar altına almak isteyen bir amaç taşıyordu. Ancak, Türk vatanını parçalamak isteyen Sevres Antlaşması, Atatürk'ün önderliğindeki Türk milleti tarafından yırtılıp atılmıştır.

2. Millî Birliğe Karşı Ayaklanmalar

TBMM, Millî Mücadele'yi eline aldığı zamanlarda, millî birliği sarsıcı ayaklanmalarla karşılaştı. İstanbul Hükümeti'nin kışkırttığı bu ayaklanmalar, birlik ve beraberliğe en çok ihtiyaç duyulan sırada, TBMM'ni uğraştırmıştır. Fakat bu ayaklanmalar bastırılabilmiştir. Böylece ülkenin bütünlüğü ve birliği sağlandıktan sonra düşmanla mücadele sürdürebilmiştir.²²¹

Bu ayaklanmalar; a) Doğrudan doğruya İstanbul Hükümeti'nce yürütülen ayaklanmalar (Anzavur ayaklanması, Kuvay-i İnzibatiye), b) İstanbul Hükümeti'nin ve işgal güçlerinin kışkırtmaları sonucunda çıkan ayaklanmalar (Bolu, Düzce, Hendek ve Adapazarı ayaklanmaları, Yozgat ayaklanması, Afyon ayaklanması, Konya ayaklanması, Millî Aşireti ayaklanması), c) Azınlıkların çıkardıkları ayaklanmalar ("Ermeni İntikam Alayı" ile Doğu Karadeniz'de Pontusçu Rumların ayaklanması), d) Kuvay-i Millîye yanlısı olup (Çerkes Ethem, Demirci Mehmet vb.) sonradan ayaklananlardır.²²²

Bütün bu millî birlik ve beraberliği tehdit eden ülke bütünlüğünü bozmak isteyen ayaklanmalar Türk ordusu tarafından bastırılmış, millî birlik ve beraberlik sağlanmıştır.

²²¹ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.131.

²²² Ahmet Mumcu ve Mükerrerem K.Su, a.g.e, s.97-105.

Millî Mücadele'nin bu zor günlerinde 1920'li bağımsızlık savaşının en önemli başarısını Atatürk,

“Vatanın bahtsız gününde yapılmakta olan kurtulma çabalarında en mühim başarı toptan millet fertlerinin varlık ve ruhuyla bütün kuvvetlerinin birleştirilmesidir. Bunun dışında her şey millî birliği bozan ve sonunda ayrılma ve parçalanmaya neden olacağından beğenilmez.”²²³ diyerek millî birlik ve beraberliğin sağlanmasına bağlamıştır.

3. 1921 Anayasası

Millî birlik ve beraberliği sağlamanın en önemli aracı olan millî devleti kurma yolundaki mücadele, Kurtuluş Savaşı boyunca pek çok cephede devam etmiş, 1921 yılının başında da 6-10 Ocak 1921 tarihleri arasında İnönü Savaşı yapılmış ve Yunan'a karşı büyük bir zafer kazanılmıştır.

Bu zaferin hemen ardından yeni Türk devletinin ilk Anayasası (Teşkilât-ı Esâsiye) 20 Ocak 1921'de kabul edilmiştir. 1921 Anayasasının en büyük özelliği egemenliği kayıtsız şartsız millete vermesi yani “millî egemenlik” ilkesini getirmesidir. Millî birlik ve millî egemenlik birbirinden ayrılmaz kavramlardır. Çünkü egemenlik, bir bütün halinde milletin ortak kişiliğine aittir. Birlik, bütünlük ile egemenlik birbirinden ayrılması güç kavramlardır. Artık egemenlik padişahda değil, bir bütün halinde milletindir. Bu durumu 1921 Anayasasının I.maddesi şu sözlerle dile getirmektedir:

“Hakimiyet bilâ kaydü şart milletindir.”

²²³ Atatürkçülük, Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri, I. Kitap Genelkurmay Başkanlığı Yayını, Ankara, 1983, s.76-77'den Hamza Eroğlu, a.g.m., s.91.

Bu sözlerle, egemenliğin bölünmezliği ilkesi de getirilmiş oluyordu. Bu konuyla ilgili olarak, Atatürk şu notu düşmüştür:

“Bizim telakkimize göre siyasal kuvvet, millî irade ve egemenlik milletin birlik halinde ortak kişiliğine aittir. Birdir. Bölünmez ve ayrılmaz ve vazgeçilmez.”²²⁴

Atatürk’ün belirttiği gibi, egemenliğin bölünmemesi esastır, ne bölgecilikle ne de başka şekilde, Millî birlik ve beraberliğin korunması, bölgeciliğin de önlenmesinden geçer. Atatürk, Adliye Vekili Celâleddin Arif’in Erzurum’a “Muhtar idare verilmesi” teklifini şu sözlerle karşılamıştır:

“Halkın kendi eliyle kendini idare etmesi prensibini ortaya koyan bizdik. Fakat bundan, her vilâyetin veya her bölgenin ayrı birer idare teşkil etmesini asla kasetmedik. Millet Meclisinin de kabul ettiği maksat ve gayemiz millî iradenin vatan mukadderatına el koyması şeklindedir.”²²⁵

4. Cephelerde Millî Birliğin Getirdiği Zafer

1921 Anayasasının kabulü ile artık yeni devletin yasal bir belge ile, şekli de ortaya çıkmış oluyordu: Gücünü millettten alan devlet. Ancak millet kurtuluşunu henüz gerçekleştirmemiştir. Kurtuluş Mücadelesi gerek düşmana gerek padişaha karşı başarıya ulaşmalıydı. Bu mücadele önce cephelerde kazanılmalıydı.

1. İnönü Zaferi’nin ardından Batı Cephesinde 2. İnönü Zaferi kazanıldı. Güney cephesinde Fransızlara karşı başarı sağlandı. Doğu’da Ermeniler

²²⁴ Afet İnan, Tarihten Bugüne, s.17’den Tahsin Aygün, “Kemalizm ve Ulusal Egemenlik”, Çağdaş Eğitim Dergisi, Cilt 6, Sayı 55 (Nisan 1981), s.24.

²²⁵ Hilmi Ziya Ülken, “Cumhuriyetimiz, Atatürk İnkılapları, Türk Milliyetçiliği, Millî Birlik ve Beraberlik”, 50.Yıl Konferansları, MEB Yayınları, Ankara, 1974, s.163.

mağlup edildi. Bu sıralarda, Türk halkının millî dayanışma ve millî birlik bakımından kendine güven duyguları ve millî inancı, olaylara bağlı olarak gittikçe güçlenmiştir. Özellikle bu konularda Birinci ve İkinci İnönü Savaşları etkili olmuştur.²²⁶

Kurtuluş Savaşı'nın birleştirici önderi Atatürk'e 5 Ağustos 1921'de "Başkomutanlık" yetkisi verildi. Atatürk'ün başkomutanlığı'nda 23 Ağustos-12 Eylül 1921 tarihleri arasında Sakarya Savaşı kazanıldı.

Sakarya Savaşı, milletin topyekün birliği ve seferberliği ile zaferle sonuçlanmıştır. Millî birlik ve beraberlik zafer getirmiştir. Tunus'un eski Devlet Başkanı Habib Burgiba 1965 yılında şunları söylemiştir:

"Sakarya Savaşı, Sakarya Zaferi, yirmi yaşımın en kuvvetli hatırası olmuştur. O zamanlar kendi kendime diyordum: Acaba ben de ulusumu böylesine seferber edemez miyim, onun ruhuna bu kurtarıcı hamleyi, bu dizgin tanımaz ihtirası aşılایamaz mıyım?"²²⁷

Sakarya Savaşı'nda Yunanlılara karşı kazanılan büyük zafere karşın, 1922 yılına gelindiğinde en önemli sorun Batı Anadolu'nun hala Yunan işgali altında olmasıydı. Yunanlılar bir an önce yurttan çıkarılmalıydı. Böylece, ülke bütünlüğü, millî birlik sağlanacaktı. Nitekim 26 Ağustos 1922'de "Büyük Taarruz" başladı. 30 Ağustos 1922 tarihindeki "Başkomutanlık Meydan Savaşı'nın kazanılması ile de artık cephelerdeki kesin zafer gelmiş oldu. Bundan sonra vatan parçaları birer birer kurtarıldılar.

²²⁶ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.131.

²²⁷ Cavit Orhan Tütengil, "Atatürk ve Mazlum Milletler", Türk Dili Dergisi, Cilt 15, Sayı 170 (Kasım 1965), s.107.

Yunanlılar'a karşı kesin zafer kazanılmasının ardından 3-11 Ekim 1922 tarihleri arasında yapılan Konferansın sonrasında "Mudanya Ateşkes Antlaşması" imzalanmıştır. Bu, yeni devlet için büyük bir diplomatik başarıdır. Silâhlı bir çatışma olmaksızın Doğu Trakya ve İstanbul da kurtarılmış oluyordu. Bundan sonraki hedef, millî birlik ve beraberliğin simgelerinden Misâk-ı Millî'yi gerçekleştirebilecek ve Türkiye'nin hakkı olanları sağlayabilecek bir barış antlaşması imzalamaktı.

V. Cumhuriyetin Kurulması ve Millî Birlik ve Beraberlik.

Mudanya Ateşkes Antlaşması ile Türk milletinin zaferi belgelenmiş oluyordu. Kurtuluş Savaşı başarıyla sonuçlanıyordu. Bu savaş, Türk tarihinin büyük bir destanıdır. Bu destan Türk toplumunun millî birlik ve beraberlik içinde, erkek-kadın genç-yaşlı demeden düşüncede, duyguda, idealde dayanışması ve çare bulmak için bir araya gelmesinin bir sonucudur. Zaten, millî davalar sözkonusu olduğundan ancak böylesine birlik gösterebilmiş milletler başarı ve itibar sahibi olabilirler.

Atatürk, milletin bu başarısının sırrını şu sözlerle açıklamaktadır.

"Bir milletin başarısı, kesinlikle tüm millî güçlerin bir doğrultuda toplanmasıyla, oluşturulmasıyla mümkündür. Onun için bilelim ki, ulaştığımız başarı, milletin kuvvetlerini birleştirmesinden, ortaklaşa çalışmasından ileri gelmiştir. Eğer aynı başarıyı ve zaferleri gelecekte de taç yapmak istiyorsak aynı kurala dayanalım ve aynı şekilde yürüyelim."²²⁸

Büyük Atatürk'ün de belirttiği gibi başarı ve zaferlere gelecekte de ulaşmak isteniyorsa birlik ve beraberliğe dayanmak gerekiyordu. Bu amaçla

²²⁸ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.36'dan Muzaffer Erendil, a.g.m., s.134.

ilk adım olarak 1 Kasım 1922'de Saltanat kaldırılmış ve bütün hazırlıklar diplomatik başarıya yönelmiştir. Bu başarı da 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile gelmiştir.

Lozan Antlaşması ile millî birlik ve beraberlik açısından çok önemli bir yeri olan sınırlarımız belirginleşmiştir. Kapitülasyonlar kaldırılmış, azınlıkların ayrıcalıkları kaldırılmıştır.

Millî birlik ve beraberlik ruhu en güzel millî devlet yoluyla sağlanabilir. Lozan Antlaşmasının millî devlet olma yolundaki engelleri ortadan kaldırdığı gözününde tutulursa, ülkemize dönük, özellikle ayrımcılığı ve her türlü bölünmeyi kaldırması açısından millî birlik ve beraberliğimize yaptığı katkı daha iyi anlaşılır.

Lozan antlaşmasıyla gelen başarının ardından yeni bir rejime ihtiyaç duyulmaya başlandı. Bu ihtiyaç, 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanı ile giderilmiştir

Kamuoyunun birliği veya çoğunluğu ile idare edilen hükümet şekline Cumhuriyet (Respublica) denir. Ancak bu kelime tarih boyunca farklı anlamlar almıştır. Roma ve Venedik'te olduğu gibi yüksek soylularca yönetilen de bir "Cumhuriyet" şekli vardır. Bunun dışında "Konfederatif Cumhuriyet" ve "Halk Cumhuriyeti" diye tabir edilen Cumhuriyet tarzları da görülmektedir.²²⁹

Buna karşı Atatürk'ün önderliğinde kurulan Cumhuriyet milletin doğrudan doğruya seçimi ile ve oybirliği ile kurmuş Millet Meclisine dayanan bir Cumhuriyet şeklidir.

²²⁹ Hilmi Ziya Ülken, a.g.m., s.170-171.

Cumhuriyetin ilânı ile birlikte, millî devlet olabilmek ve bu millî devletin çağdaş devletler arasında yerini alabilmesi için devrimlere girişilmiştir. Çünkü Atatürk'ün liderliğinde emperyalizme karşı yapılan Kurtuluş Savaşı, “Asıl Savaş”ı oluşturan kültür ortamının değişmesini sağlayacak bir kültür dönüşümü savaşının ilk bölümüydü.²³⁰

Laiklik ilkesinin kabulünden, harf devrimine, oradan hukuk alanındaki yeniliklere, eğitim ve öğretimin birleştirilmesine kadar tüm devrimler ve yenilikler bu amaçla yapılmıştır. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarihi Kurumu gibi çok önemli iki kurum oluşturulmuştur. Tüm bu yenilik ve devrimler aynı zamanda bölünmeleri önleyici, millî birlik ve beraberliğimize katkı yapıcı adım ve ilerlemelerdir.

²³⁰ Doğan Kuban, “Atatürk Ulusçuluğu ve Geleneksel Kültür”, Belleten, Cilt XXXVII, Sayı 148 (Ekim 1973)'den ayrı basım, TTK Basımevi, Ankara, 1973, s.527.

İKİNCİ KISIM
“MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİK”
KAVRAMINI TEHDİT EDEN
FAKTÖRLER (BÖLÜCÜ ÖGELER)
VE
KORUYUCU ÖGELER VE GÜÇLER

Ş1. “MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİĞİ” TEHDİT EDEN
FAKTÖRLER

I. Etnik Bölücülük.

I. Dünya Savaşı'nın ardından emperyalist güçler, Türk toprakları ve Türk halkı üzerinde oynamak istedikleri oyunları sahneye koyma hazırlığına girişmişlerdir. Bu oyunları bütün açıklığı ile ortaya koyan pek çok gizli belge mevcuttur. Durumu, İngiliz gizli örgütünün şu belgelerinden anlamak mümkündür:

“21 Temmuz 1919 Tarihli Rapor: ‘... Mezopotâmya şimdi bizim olacağına göre Albay Noel’e bir Kürt Devleti kurdurup, kuzey dağlarını böylece koruyabiliriz...’

27 Ağustos 1919 Tarihli Rapor: ‘... Kürtlerin ve Ermenilerin diğer meseleleri beni ilgilendirmez. Bizim Kürt meselesine verdiğimiz önem, Mezopotomya’daki kaynaklarımız içindir...’

28 Kasım 1919 Tarihli Rapor: ‘... Kürtlere her ne kadar inanmasak da, onları kullanmamız menfaatimiz gereğidir. Doğu Anadolu’yu ancak savaş çıkartarak Ermenistan ve Kürdistan diye bölebiliriz...’¹

¹ Aptullah Kuloğlu, “Bölücü Davranışlar ve Türk Devleti” Güncel Konular, GAT ve SEB Yayınları, Ankara, 1981, s.111.

Bütün bu raporlar, ülkemiz üzerindeki dış güçlerin arzularını göstermektedir. Atatürk, emperyalizme karşı giriştiği Bağımsızlık Savaşını kazanmak suretiyle bu oyunu önlemiştir. Ardından, Türkiye Cumhuriyeti kısa zamanda -Atatürk'ün deyimiyile- büyük işler başarmış, eski devirlerin az gelişmişlik kısır döngüsünü kırarak çağdaş milletler ve devletlerin seviyesine çıkma yönünde kararlı adımlar atmış, bölgesinde bir yıldız gibi parlamaya başlamıştır. Bu durum karşısında, Kurtuluş Savaşı sonucunda tarihin çöplüğüne fırlattığımız Sevres belgesinin hayalini kuranlar, çeşitli zamanlarda ortaya çıkmakta, kimi zaman iç, kimi zaman dış aktivitelerle yıkıcı faaliyetlerde bulunmak istemektedirler. Bu bağlamda, Türkiye'nin güzel, kültürel ve folklorik çeşitliğini kötüye kullanmak suretiyle ülkede etnik karmaşa ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Oysa, millî birlik ve beraberlik ruhu açısından ülke toprakları üzerinde yaşayan fertlerin hangi kökenden geldikleri önem taşımaz. Bu konuyla ilgili olarak bilimsel bazı araştırmalar yapılabilir. Ancak buradan çıkacak sonuçlar, bazı ideolojik fikirleri gerekçelendirmek için kullanılmamalıdır. Amaç, bazı olguları tam bir bilimsellik içinde tarafsız ve objektif olarak değerlendirmek olmalıdır. Önemli olan, Atatürk'ün "millet" anlayışı çerçevesinde, insanların ortak bir geçmiş bilinci ve gelecekte ortak yaşama isteğiyle, benzerliklerimizin yanında "devede kulak" bile olmayan ayrılıklarımızı nazikleştirmeden bu topraklar ve insanlar için çalışmak ve ortak yanlarımızı güçlendirmektir.

Ortak yanlarımızın güçlendirilmesi, bu topraklar üzerinde farklı anadillere sahip insanlar da olsa, etnik planda bir sorunla karşılaşılmasının yollarını açar².

² Ahmet Taner Kışlalı, Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği. s.262.

Etnik plânda bir sorun olmaması, millî birliği getirir, Türk Milletinin varolması, gelişmesi, kalkınması ise millî birliğe bağlıdır. Bu bütünlük içerisinde, hiçbir bölücü ve ayırıcı unsura yer verilmemelidir.³ Bu ayırıcı ve bölücü unsurlar millî birliği tehdit eden faktörler olarak karşımıza çıkar.

Halbuki, çağımızda gelişmiş, refah düzeyi yüksek ülkelere bakıldığı zaman millî birlik açısından bir sorunları olmadıkları görülür. Bu, elbette tesadüfi bir durum değildir. Çünkü, millî birliği güçlü Devlet, kendi içinde barışık bireylerden oluşmuştur. Kendi içinde birbirleriyle barış içinde yaşayan bireylerin artık tek hedefleri, kendilerini ve toplumun daha da ileriye gitmesine yardımcı olmaktır. Böyle bir ülkenin vatandaşları, huzurlu bir toplum içerisinde bulunduğu için kendi içinde gereksiz engellemelerle de karşılaşmayacak demektir. Dışarıdan gelen çelmelere karşı da, kendi iç didişmeleriyle enerji tüketmediklerinden çok başarılı olacakları açıktır.

Dünya uygarlığında önemli pay sahibi olan Devletlerin halkının millî birlik içinde bulunması aynı kökenden gelme şartına bağlı değildir. Nitekim, değişik kökenden gelen vatandaşların oluşturduğu devletler de, yeryüzünde önemli yere sahiptir. Örneğin A.B.D. ve İsviçre gibi ülkeler bireylerinde ve toplumda bulunan üst düzeydeki millî bilinç yoluyla canla başla kendi vatanlarının ve Milletlerinin refahları için çalışmaktadırlar.

Millî birlik yönünden örnek gösterilen Amerika Birleşik Devletleri halkı, köken itibarıyla İngiliz, İrlandalı, Galli, İskoç, Polonyalı, Alman, İsveçli, İtalyan, Fransız, Kızılderili, Afrikalı gibi değişik kökenden gelmiş insanlardır. Amerika Birleşik Devletleri halkını oluşturan, Amerikan deyimi

³ Reşat Kaynar, "Atatürk ve Millî Birlik", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt 3, Sayı 7 (Kasım 1986), s.1.

altında tanımlanan bu millet gücünü, -yukarıda da belirtildiği gibi- doğal olarak gösterdiği mill birlikten almaktadır⁴.

Zaten zamanımızda toplumlara bakıldığı zaman, hiç birisinin katışıkısız ve saf olmadığı görülecektir. Dünyadaki bütün milletler göçler, fetihler, istilâlar, kültür alışverişleri gibi nedenlerle birbirleriyle karışmışlardır.⁵

Dünyada hiçbir Millet, katışıkısız olmadığı için, değişik kökenden gelen insanların kışkırtılmaları mümkündür. Örneğin Belçika; Flamanlar ve Valonlar gibi iki değişik halkın kışkırtılmasına karşı duyarlıdır. İspanya'daki Bask hareketi, Bask kökeninden gelen halkın ayrılıkçı davranış ve tutumlarından kaynaklanmaktadır. İngiltere'nin başında da Kuzey İrlanda sorunu vardır. Hatta İskoçya'da bir takım ayrılıkçı hareketler görülebilmektedir. Kanada'da Quebec yöresinde yaşayan Fransızların ayrılıkçı tutumları görülmektedir. İran, Irak gibi Ortadoğu ülkeleri de etnik hareketlere elverişli bölgeler olarak görülmektedir.⁶

Görüldüğü gibi, dünyanın çeşitli yerlerinde etnik hareket ve huzursuzluklara rastlanmaktadır. Irk ayrımcılığı ise varolan etnik hareketleri daha da körükler. Ayrıca, ırk ayrımcılığı millet bütünlüğünü tehdit eden unsurlardan biridir ve ait olunan topluma ve dünyaya karşı işlenmiş çok büyük ve affedilmez bir suç niteliği taşımaktadır⁷.

⁴ Muzaffer Erendil, a.g. m., s.126.

⁵ Aynı Makale, s.150.

⁶ Aynı Makale, s.150-151.

⁷ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.300.

II Din ve Mezhep Kışkırtmaları.

Din ve mezhep ayrılıklarını silecek bir hukuk düzenine sahip olunması, millî birlik ve bütünlüğün korunması için zorunludur. Farklı inançlara sahip toplum kesimlerinin eşit düzeyde tutulması, değişik inançların aynı muameleye tâbi kılınması çeşitli toplum kesimlerini bütünleştirir ve millî birlik gerçekleşip güçlenir. “Anayasal Eşitlik” ilkesi de böylece değer kazanır.

Millî bir kültür oluşturamamış gelişmemiş ülkelerde insanlar inanç farklılıklarından ötürü birbirlerine karşı dostça yaklaşmamakta, bu durum, millî birliğin oluşmasını zorlaştırmaktadır. Millî kültür oluşturma yolundaki çabalar da, millî birlik tam oluşmadan zedelenmektedir⁸.

Hıristiyan ülkelerde, -özellikle geçmişte- Katolik-Protestan, İslâm ülkelerinde Sünni-Şii şeklindeki din ve mezhebe dayalı sorunlar, milli birlik ve beraberlik açısından önem taşımaktadır. Buna karşın, laik devlet düzenini benimseyen ileri ülkelerde din ve mezhebe dayalı olarak bir sorun çıkmamaktadır⁹.

Din ve mezhep, herkesin vicdanında kalması gereken olgulardır. Kimsenin, kimseyi ne birdine ne de mezhebe girmeye zorlayamaması, uygar ve laik devletin gereğidir. Milli birlik ve bütünlük ancak böyle korunabilir. Atatürk de bu konuda şöyle demektedir:

“Din, bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünce ve düşünceye karşı değiliz.

⁸ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.155.

⁹ Aynı makale, s.151-152.

Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kasıt ve fiile dayanan tutucu hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere asla fırsat vermeyeceğiz.”¹⁰

Kendi din ve mezhebenden olmayanlara karşı hoşgörü göstermeyip, başka inançları horgören kişiler kin ve nefreti besleyip milli birliğe aykırı tutum takınmaktadırlar. Bu durum, ülkenin birlik ve bütünlüğünü zedeler, millî birliğe zarar vermeyerek bütün dinlere saygı gösterilmesi, onlara hoşgörüyle bakılması ise, vatandaşlar arasında bütünleşmeyi kolaylaştırır. Gelişmiş toplumlar ise, hoşgörü ortamını eğitim-öğretimle sağlamışlardır. ¹¹

Japonya’da Budizm, Şintoizm, Hıristiyanlık gibi din ve mezhepler yanyana hiçbir problem yaratmaksızın yaşamaktadır. Lâik Japonya’nın çeşitli dinlere mensup olanlara gösterdiği hoşgörü, millî birlik duygularını geliştirmektedir. ¹²

Türkiye’de ise, Cumhuriyet’ten sonra Atatürk’ün önderliğinde milletçe gerçekleştirilen devrimler köklü bir zihniyet değişikliği getirmiş, milleti birbirine bağlayan ortak bağ da biçim ve nitelik değiştirmiştir. Milletin bireylerini birbirine bağlayan bağ, din ve mezhep bağı olmaktan çıkmıştır. Atatürk de bu konuda şunları söylemektedir:

“Milletin varlığını sürdürebilmesi için, fertleri arasındaki ortak bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet dini ve mezhebi bağ yerine Türk Milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır.” ¹³

¹⁰ Halil Cin, Anarşi ve Teröre Karşı Atatürkçülük’te Bütünleşme Sempozyumu Açış ve Kapanış Konuşması, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1985, s.10.

¹¹ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.142.

¹² Aynı Makale, s.127.

¹³ Himmet Akın, “Cumhuriyetimizin 50.Yılında Atatürk Devrimleri ve Türk Milliyetçiliği’ne Toplu Bir Bakış,” 50.Yıl Konferansları, MEB Yayınları, Ankara, 1974, s.23.

III. Şiddeti Yöntem Olarak Kabul Eden İdeolojik Akımlar.

Millî birliğin korunması ve geliştirilmesi açısından, ideolojilerin yasal şekilde siyasi partiler olarak örgütlenmesi gerekir. Aksi takdirde, demokratik bir toplumun sözü edilemez. Bu durumda, toplum içinde karşılıklı çatışmalar kaçınılmaz olur.

Hangi görüşten olursa olsun şiddeti bir yöntem olarak benimseyen ideolojik akımların ortak ve nihai amaçları; Türkiye Cumhuriyeti'nin millî birlik ve beraberliğini, ülke bütünlüğünü parçalamak, Atatürk İlkeleri doğrultusunda gelişmiş çağdaş anlayışı ve anayasal düzeni yıkıp yerine kendi görüşlerinin geçerli olduğu bir düzen kurmaktır.¹⁴

Anarşi ve terörü yöntem olarak kullanan çok farklı görüşlere sahip çeşitli totaliter ideolojiler, “fikir ve basın özgürlüğünden” sık sık bahsederler, ancak amaçlarına ulaştıklarında hedefleri öncelikle bu özgürlükleri kaldırmaktır. Bir başka istekleri, kendilerine objektif davranılmasıdır ama hedeflerine ulaştıklarında kendileri objektif davranma niyeti taşımazlar.¹⁵

Anarşi ve terörü bir yöntem olarak kullanan akımların ve grupların gelişmesindeki ögelere baktığımız zaman, hemen göze çarpan ögelerin başında bazı dış ülkelerden alınan destek gelmektedir. Dış ülkeler arasında, Türk halkının dini, etnik, politik görüş ve sosyal statü farklılıklarını istismar ederek Türkiye'yi güçsüz bırakmak çabasını gösterenler vardır. Bu duruma karşı en büyük panzehir Türk halkının millî birlik ve bereberliğidir.

¹⁴ Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, YÖK Yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1988, s.69.

¹⁵ Halil Cin, a.g.e., s.3-4.

Atatürk, “ Cumhuriyeti biz kurduk, onu sizler yaşatacaksınız” sözleri ile Türk gençliğine olan güvenini göstermiş, şiddeti, yöntem olarak benimseyen ideolojik akımlara karşı en büyük güvencenin “gençlik” olduğunu ortaya koymuştur. ¹⁶

IV. Millî Sınırları Ortadan Kaldırma Girişimleri.

Millet, tarihsel ve sosyolojik olarak belli bir aşamaya varmış, belli şart, nitelik ve özellikleri olan bir topluluktur Millet, sınırları tarihte hazırlanmış ve çeşitli mücadele ve çabalara dayanmış bir vatana dayanır. Milletle vatan arasında yakın bir ilişki mevcuttur. ¹⁷ Çünkü millet, bir canlı varlıktır ve bu varlık havada ve hülyada değil, bir coğrafyada, adına vatan denen toprak parçasında yaşar. ¹⁸

Vatan, milletin heyecan kaynağı olmasının yanısıra, toplumsal varlığımızın devamını ve düzenini de sağlar. Vatan, geçmişin kültür mirasını, zenginliğini içinde barındırır. Vatan, bünyesinde milletin ortak hatıralarını, iftiharlarını, gururlarını, ortak acıları ve istekleri taşır. ¹⁹

Namık Kemal’e göre vatan; sadece üzerinde doğulan, yaşanan bir toprak parçası değil, dil birliği, menfaat birliği sevgi ve fikir kardeşliği yaratan topraktır. ²⁰ Bu açıdan, vatan kavramı, millet kavramından ayrılamaz, vatan ve millet beraberdir. Zaten, millet adına layık hiçbir toplum, vatanını kendi gönül rızasıyla bırakamaz. ²¹

¹⁶ Aynı Eser, s.9

¹⁷ Hamza Eroğlu, a.g.m., s.85.

¹⁸ Remzi Oğuz Arık, a.g.e., s.51.

¹⁹ Hamza Eroğlu, a.g.m., s.95.

²⁰ Ali Engin Oba, a.g.e., s.188.

²¹ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.73.

Türk milletini birleştiren çok çeşitli, köklü ve güçlü bağlar mevcuttur. “Bölünmez Ortak Vatan Anlayışı” da Türk milletini birleştiren bağlardan biridir.²² Türk vatani; Doğu ve Batı, Kuzey ve Güney ayırımı yapılmaksızın, Misâk-ı Millî'nin belirlediği sınırlar içinde Türk milletinin birliği ve beraberliğinin gereği olarak bölünmez bir bütündür.²³ Bu vatan, sınırları tarihte çizilmiş, Türk milletinin kutsal miraslarını saklayan toprak parçasıdır. Atatürk'ün belirttiği gibi, “bu toprak parçası hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir küldür.”²⁴

Bu bağlamda, “Bölgecilik” kesinlikle kabul edilmez. Bölgecilik, “bir ulusu ülkesini oluşturan bölgelerden bazılarına karşı duygu ve bağlılığın, ulusal bağlılığı, bir başka deyişle millî birliği aşacak ve tehlikeye sokacak derecede ifade edilmesidir. Bu davranış biçimi Türk Ceza Kanununun 142/bent 3’de cezalandırılan bir suç tipini oluşturmaktadır”²⁵

Sonuç olarak, ister bölgecilik şeklinde, millî sınırları potansiyel biçimde tehdit etsin, ister doğrudan millî sınırı değiştirmeyi hedeflesin, bütün bu tarz davranışlar, millî birlik ve beraberliğin devamlılığını olanaklı kılmaz.

V. Millî Morali Yoketme Çabaları.

Millî moral, bir milletin sahip olduğu psikolojik dayanıklılık, direnç ve azmi ifade eder. Millî morali yüksek bir toplum, yıkıcı ve bölücü girişimlere karşı en büyük güvencedir. Millî morali tam olan bir millet kolay kolay başarısızlığa uğramaz. Bunun en somut örneği, Kurtuluş Savaşı’ımızda görülebilir. Türk Milleti gösterdiği büyük azim ve moralle

²² Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.308-309.

²³ Hamza Eroğlu, a.g.m., s.379.

²⁴ Aynı Makale, s.347.

²⁵ Erol Cihan, Türk İnkılâp Tarihi Notları I, Türk Devrimi Kavramı ve Yorumları, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1983, s.59.

dünyanın “başarılamaz” dediğini başarmıştır. Olağanüstü zamanlarda başarı, ancak yüksek moralle gelir. Türk tarihi, bunun çeşitli örnekleriyle doludur.

Millî moralin önemi-yukarıda da belirttiği gibi-özellikle olağanüstü günlerde karşımıza çıkar. Savaş v.b hallerde toplum bireyleri birbirlerine yakınlaşırlar. Ortak korunma ihtiyacı çoğalır. Özellikle, seferberlik zamanlarında kütle psikolojisi hakimdir. Kütle psikolojisi yönetenler ile yönetilenleri ve halkı birbirine yakınlaştırır, işbirliğini artırır. Bu durumlarda millî varlık, vatan v.b millî kavramlara büyük değerler yüklenilir, millî heyecan yükselir. Millî heyecanın yüksek olduğu hallerde ise millî birliğe karşı yöneltilecek faaliyetlerin başarı sağlamasına olanak yoktur.²⁶

Millî heyecanın, dolayısıyla millî moralin yok edilmesinin yollarından biri de millî ahlâkın çökertilmesidir. Özellikle âilede, okulda ve toplum içersinde yerleştirilip geliştirilen, “yurdunu ve milletini sevmek ve kutsal değerler için gerektiğinde her türlü özveriyi göstermek” şeklinde tanımlanan millî ahlâkın; önemi, topyekün savaş bağlamında ortaya çıkmaktadır. Düşman güçlerin hedeflerinden bir de millî ahâkı baltalamaktır.²⁷

Millî ahlâka yönelik çökertici saldırılar, genellikle, bir milletin bireylerinin düşüncelerini etkileyerek, toplum tarafından vicdani ve millî olarak kutsal sayılan değerleri toplumun gözünde küçültmek şeklinde olmaktadır.²⁸

²⁶ Muzaffer Erendil, Millî Birlik ve Millî Güvenlik, s.25.

²⁷ Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.152.

²⁸ Aynı Makale, s.152.

Bunun gerçekleşmesinde en önemli araçlardan biri ise propagandadır. Propaganda ve telkinin, yöneltildiği milletin sosyal yapısına uygunluğu, propagandanın başarı şansını artırır. Böylece bir ülkedeki halkın istenilen biçimde yönlendirilmesi ve ülkenin ele geçirilebilmesi kolaylaşmış olmaktadır.²⁹

Propagandada yararlanılan yöntemlerin başında sloganlar gelmektedir. Kısa ve çarpıcı propaganda sözüne “slogan” denir. Sloganlar propagandada kullanılan etkili, çarpıcı, kitleyi harekete geçirici, kolay anlaşılır nitelikte sözler olarak ayırd edilir. Slogan, bir bakıma, bir savaş çağlığıdır.³⁰

Bütün yıkıcı-bölücü girişimler ve savaşlar öncelikle psikolojik bir harekât ile başlar.³¹ Yani, millî morali hedefler. Çok farklı ve çeşitli ideolojiye sahip güçler, Türk Milleti'nin millî birlik ve bütünlüğünü bozmak için işe psikolojik hareket ile başlamaktadırlar.

“Psikolojik Harekât” deyimine ilk defa 1951 yılında Webster sözlüğünde rastlanmaktadır. Bu sözlükte, “psikolojik hareket”; “II. Dünya Savaşında yürütülen Alman faaliyetleri” olarak tanımlanmaktadır.³²

“Psikolojik Harekat” deyiminin genel anlamı ise şu şekildedir:

“Psikolojik savaşı’da içine alan düşman, tarafsız ve dost yabancı gruplarda millî hedef ve menfaatlerin gerçekleşmesini destekleyecek duyguları, tutum ve davranışları oluşturmak için planlanan ve uygulanan siyasal, ekonomik ve ideolojik faaliyetlerdir.”³³

²⁹ Aynı Makale, s.154-155.

³⁰ Erol Cihan, a.g.e., s.54.

³¹ Halil Cin a.g.e., s.4.

³² Türkiye’de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, s.33.

³³ Aynı Eser, s.33.

Psikolojik hareketin hedef almadığı herhangi bir kişi ve grup yoktur. Fakat, işlenen konular, kullanılan kitle iletişim araçları ve izlenen yöntemler hedeflenen grup için farklı olmasına rağmen, tek ve değişmeyen hedef, düşman ülke ve toplumdaki millî birlik ve beraberliğin zarar görmesidir.³⁴

Millî morali yoketmeye dönük bütün bozguncu çabalara karşı, millet bireylerinin ne şekilde davranması gerektiğini ise, Atatürk şu sözlerle ortaya koymaktadır:

“Bütün iyi niyetle, gösterilen direnme, azim ve sağlamlığa, gösterilen birlik ve beraberliğe karşın yine en güzel, en isabetli, en doğru düşünceleri ve ülküleri bozmaya çalışacak insanlara rastlanacaktır. Öylelerine karşı bütün millet bireyleri çok şiddetle karşı koymalıdır. Öylelerine karşı ezici bir birlik kütlesi şeklinde ortaya çıkmamız en zorunlu bir vicdan gereğidir.”³⁵

Atatürk, söylediği bu sözlerle millî moral ile millî birlik ve beraberlik arasındaki yakın ilişkiyi de vurgulamış olmaktadır. Kısaca, millî moral yüksek olduğu oranda millî birlik ve beraberlik de yüksek olur.

³⁴ Aynı Eser, s.32.

³⁵ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c.III., s.142'den Muzaffer Erendil, a.g.m., s.155.

§ 2." MİLLÎ BİRLİK VE BERABERLİĞİ" KORUYAN

ÖGE VE GÜÇLER.

I. Atatürk İlkeleri.

I. Lâiklik.

Türk milleti için lâiklik, millet olmanın altkoşuludur.³⁶ Çünkü lâiklik barışçıl ve akılcı milliyetçiliğin ön koşuludur. Lâiklik olmazsa önem taşıyan öge "ümme" olur.³⁷

Millî sınırlarımız içersinde yaşayan herkesi vatandaş kabul etmek, lâiklik sayesinde gerçekleşmiştir. Bu açıdan, özgür birey ve toplum yaratmanın yolu lâiklikten geçer. Bu anlayış, millî birliği getirir. Din ve mezhep farkı gözetmeksizin herkesi vatandaş saymak "ümme" anlayışına karşı çıkıştır.³⁸ Bu bağlamda lâiklik, Atatürkçü toplumu yaşatacak temel ilkelere dendir.³⁹

Bunların yanısıra, "lâiklik, demokrasinin ve farklı inançta olanların barış içinde bir arada yaşayabilmesinin önkoşulu"⁴⁰ olup "millî mücadele ruhu"nun Cumhuriyetle yansıyan uygar yanı, millî bilinçle kökleşmiş bir "millî değer" olmasının ötesinde bir hukuk kurumudur. Kaynağını, Türk Milletinin gereksinimlerinden ve beklentilerinden, değerlerinden alan bir hukuk atılımıdır.⁴¹

³⁶ Doğan Kuban, a.g.m., s.531.

³⁷ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.62.

³⁸ Yekta Göngör Özden, "Laikliğin Türkiye İçin Ulusal ve Hukuksal Değeri", Atatürk ve Hukuk Sempozyumu (5-6 Kasım 1981), Anayasa Mahkemesi Yayınları No: 3, Ankara, 1982, s.62-63.

³⁹ Doğan Kuban, a.g.m., s.571.

⁴⁰ Ahmet Taner Kışlalı, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma, s.70.

⁴¹ Yekta Göngör Özden, a.g.m., s.64.

Lâiklikle, devlet, dinin buyruğundan çıkar. Artık egemenlik, dinde olmaz. Millî egemenlik gücünü millettten alan egemenlik tarzıdır. Türkiye 'de millî egemenlik ve lâiklik anlayışıyla, kapitülasyonların yabancılara özgü gerekçesi de ortadan kalkmıştır. Böylece, yasalardaki ulusallığa aykırı kurallar, kısımlar da ayıklanmıştır. Lâiklik ilkesi ile yasalar siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan millî birliği sağlamak amacı ile yapılmıştır.⁴²

Çağdaş devlet dine değil vatandaşlara dayanır. Devlet, vatandaşların olunca lâikliğin değeri de yadsınamaz. Lâiklik, çağdaşlaşma yöntemi ve yolu olarak bir uygar yaşama düzeni, dine gerçek saygıyı özetleyen bir hukuk ilkesidir. Hukuk ikiliğini ortadan kaldırır. Bu açıdan, uluslaşmayı sağlar, millî birliğe katkıda bulunur.⁴³

Lâikliğin belirgin üç özelliği vardır: 1. Din ile devlet işlerinin ayılması. 2. Millî sorunlarda metafizik anlayış yerine, akılcı ve bilimsel çözüm yolları getirmesi. 3. İnanç Özgürlüğü.⁴⁴

Lâikliği günümüzde çağdaş toplumlar için vazgeçilmez kılan ise iki temel neden bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, laik olmayan yani dine dayalı devletin; özgür düşüncüyü, bilimsel gelişmeyi, değişen koşullara uygun yeni kurum ve kuralların konulmasını zorlaştırması hatta engellemesi, ikincisi ise, dine dayalı devletin; iktidardaki "tek inanç" dışındaki inanç gruplarına aynı hakkı tanımamasından dolayı farklı inançtan toplum kesimlerinin birarada yaşama olanağını büyük ölçüde ortadan kaldırması, yani din ve mezhep savaşlarını kolaylaştırmasıdır.⁴⁵ Bu açıdan lâiklik, din ve mezhep savaşları ve çatışmalarına karşı bir sigorta

⁴² Aynı Makale, s.68.

⁴³ Aynı Makale, s.68.

⁴⁴ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.141.

⁴⁵ Ahmet Taner Kışlalı, a.g.e., s.69.

görünümündedir. Din ve mezhep çatışmasının olduğu bir toplumun ise, millî birlik ve beraberlik içinde yaşayabilmesi mümkün değildir.

Dinin devlet işlerine müdahalesi ile vicdan özgürlüğünün bulunmaması, bir ülkenin vatandaşları arasında bir baskı ortamı doğmasına neden olur. Bu, değişik inaçlardaki vatandaşlar arasında farklılıkların doğmasına sebep olur. Bu durumda, bir takım vatandaşların diğer vatandaşlara kin duymasına sebep olması kaçınılmazdır. Böyle bir halin, aynı dinden vatandaşlar arasında ayrıcalık yaratabileceği gibi, ayrı mezhepten olanlar arasında da bir çatışma durumu yaratabilir.⁴⁶

Lâik devlet de ise, vatandaşlar arasında, mezhep ayrılıkları sebebiyle nifak oluşmaz. Çünkü din veya mezhep ayrılıklarını sömürmek suretiyle millî birlik ve bütünlüğü parçalamak birlik ilkesine aykırı düşer.⁴⁷

Türk inkılabı ile lâiklik, toplumda din ve vicdan hürriyetini sağlamıştır. Mezhep ayrıcalığı ve kışkırtıcılığına karşı en büyük sigortayı laiklik oluşturmuştur. Din ve vicdan hürriyeti ile birbirine sevgi ve saygı ile bağlanan bir topluluk ancak lâiklikle gerçekleşebilir.⁴⁸ Zaten, din ve vicdan özgürlüğü laik anlayışla bütünleşince bireyler arasındaki ayırım ortadan kalkar, bu, millî birliğe güç katar.⁴⁹

“Millî birlik ve beraberlik” kavramı, din ve mezhep ayrılıklarını dikkate almayan bir yapıda ise zaten lâikliği öngörüyor demektir.⁵⁰

⁴⁶ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.142.

⁴⁷ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.304.

⁴⁸ Hamza Eroğlu, a.g.m., s.98-99.

⁴⁹ Yekta Göngör Özden, a.g.m., s.64.

⁵⁰ Atatürkçülük. Atatürkçü Düşünce Sistemi, Genelkurmay Bakanlığı Yayını, İstanbul, 1984. s.33.

Kısaca, lâiklik anlayışı olmaksızın millî birlik ve beraberlikten sözedilmez, Atatürk de, Türk inkılâbının temeline laiklik ilkesini koyarak, Türk milletinin birliği ve beraberliğine verdiği büyük önemi ifade etmiş olmaktadır.⁵¹

2. Halkçılık.

Atatürk'ün “Halkçılık İlkesi”, “Lâiklik İlkesi” gibi milli birlik ve beraberliğe katkıda bulunan bir öğedir.

Halkçılık İlkesi'nin anlaşılması öncelikle “halk” sözcüğünün anlamının bilinmesi ile gerçekleşir. Halk sözcüğünün kökü Arapçadır. Asıl anlamı, yaratılmadır. Halk, halik, mahluk hep aynı kökten gelmiştir. Halk sözcüğünün zamanla anlamı genişlemiş “İnsanlar, Tanrının yarattığı yaratıklar” anlamına gelmiştir. Türkçe sözlüklerde “halk” kavramının başlıca üç anlamına rastlanabilir:

- “1. Halk, bir ulusun belirli sınırlar içinde yaşayan kısmıdır.
2. Halk, aynı yerde toplanmış kimseler bütündür.
3. Halk, aydın ve memurlar dışında kalan kitlelerdir.”⁵²

Halk kavramı, batı dillerinde Latince “populus” kökünden gelir. Bu kökten gelen “people”, batı dillerinde halk kavramını anlatır. Batı sözlüklerinde halk; bir ulusun belirli çevre içinde yaşayan kısmı olarak tanımlanır.⁵³

Genel anlamıyla, “halk” şöyle tanımlanabilir:

⁵¹ Hamza Eroğlu, a.g.k., s.469.

⁵² Anıl Çeçen, “Halk ve Halkçılık Kavramları”, “Halkevleri Dergisi, Yıl 8, Sayı 93 (Temmuz 1974) s.2.

⁵³ Aynı Makale, s.2.

“Bir devletin beşerî unsurunu meydana getiren insan topluluğudur.” Bir başka deyimle halk , ortak sınırla çevrelenmiş bulunan belirli bir yerde ve belli bir devrede topluca yaşayan kütlelerin bütündür. Bu anlamda halk, ulus kavramından ayrılır. Ulus daha çok geçmişin manevî bağları ile değerlendirilen bir kavramdır. Buna göre ulus; ortak bir tarihsel geçmişe ve ortak bir gelecek ülküsüne bağlı olarak yaşayan insanlar topluluğudur. “Ulus”, “halk”tan tarih ve ülkü unsurlarıyla ayrılmaktadır. “Halk”ın var olabilmesi içinse tarih ve ülkü bağlarının varlığı gerekmez.⁵⁴

Halk kavramı, ulus kavramından daha eski bir geçmişe sahiptir. Sonraları, “ulusal birlik” (millî birlik) bilincinin doğması ve gelişmesiyle halk ve ulus kavramları birbirine yaklaşmıştır. Bunun sebebi “halk”ı ortaya çıkaran unsurlar ve özelliklerin aynı zamanda “millî birlik ve beraberlik bilinci”nin de kaynağı olmasıdır. Bu açıdan halk ve halkçılık kavramlarının, millî birlik ve beraberlik kavramıyla da ilgisi ortaya çıkmaktadır.⁵⁵

Toplum bilimlerinde ise halk, “ortak yanları kuvvetli ve ayrı kökten birçok kavim ve soy topluluklarının birleşmelerinden ortaya çıkan büyük zümrevi varlıklar” şeklinde tanımlanmaktadır. Halk; ortak yanlardan doğan, ortak yaşama koşullarını ve özelliklerini özgür bir biçimde koruyup gösterdiği direnişte görülmektedir.⁵⁶ Böyle bir direnişin, millî birlik ve beraberlik anlayışına büyük katkı yapacağı açıktır.

Halkçılık akımı ilk olarak, XIX, yüzyılın ikinci yarısında 1860’lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Öncülüğünü Alexander Herzen’in yaptığı bu akım

⁵⁴ Aynı Makale, s.2.

⁵⁵ Aynı Makale, s.2-3.

⁵⁶ Aynı Makale, s.3.

köycülük (narodnik) akımıydı. Ancak akım, şiddet yöntemine kaydı, başarısızlıkla sonuçlandı.⁵⁷

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise, halkçılığın kökü Jefferson demokrasisine kadar iner. Almanya'da ise Herder ile başlayan halkçılık hareketleri, tamamen teorik düzeyde kalmış uygulamada yeni bir şey getirmemiştir.⁵⁸

Lâtin Amerika'da görülen halkçılık akımı ise, şehirlere göçeden köylülerle birlikte sendikalaşan işçiliğe dayanan şiddetli bir Amerikan emperyalizmi aleyhtarlığından güç alan bir ulusçuluk şeklindedir. Ancak Lâtin Amerika halkçılığı, sonunda dikta yönetimlerine yol açmıştır.⁵⁹

Atatürk ise "Halk"ı, "Bir milleti meydana getiren çeşitli mesleklerin ve sosyal zümrelerin içinde yer alan insanlar" diye tarif etmektedir.⁶⁰

"Atatürkçülük'te 'halk' kavramı herhangi bir sınıfa ait değildir. Bu kavram bütün Türk yurttaşları için kullanılmıştır."⁶¹ Bu bağlamda, halk ile ulus kavramı birbirine yaklaşarak, "bütün" teşkil ettiği görülmektedir.

"Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına, Türk milleti denir" diyen Atatürk'ün milletin tüm kesimini "halk" olarak kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu durum, "halkçılık" ile "milliyetçilik" ilkelerini birbirine yaklaştırır. Zaten Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı da içinde kesinlikle hiçbir ayrımcılığı barındırmayan, bütünleştirici bir milliyetçiliktir.⁶²

⁵⁷ Aynı Makale, s.4-5.

⁵⁸ Aynı Makale, s.4-5.

⁵⁹ Aynı Makale, s.4-5.

⁶⁰ İbrahim Kafesoğlu ve Mehmet Saray Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarih Temelleri, Veli Yayınları, İstanbul, 1954, s.28.

⁶¹ Suna Kili, Atatürk Devrimi "Bir Çağdaşlaşma Modeli", T.İş Bankası Yayını, Ankara, 1981, s.252.

⁶² Yılmaz Altuğ, a.g.e., s.215.

“Biz, memleket halkı, fertleri ve çeşitli sınıf mensuplarının, birbirlerine yardımlarını, aynı kuvvet ve nitelikte görürüz. Hepsinin menfaatlerini aynı derecede ve aynı eşitlik duygusuyla teminine çalışmak isteriz. Bu tarz, ulusun genel refahı, devlet bünyesinin kuvvetlenmesi için daha uygun olduğu kanısındayız. Bizim gözümüzde çiftçi-çoban-tüccar-sanatkâr-asker-doktor ve sonuç olarak herhangi bir sosyal kurumda çalışan bir vatandaşın, hak, menfaat ve özgürlüğü eşittir.”⁶³

Atatürk’ün sözlerinde de görüldüğü gibi, Atatürk’ün “Halkçılık” anlayışı işbölümü esasına dayanır. Bu anlayışla, çiftçiler, küçük sanat sahipleri, sanayiici, tüccar ve memurlar Türk millî varlığının başlıca çalışma unsurlardır. Bunlardan bir kesimin çalışması, öbürünün ve hepsinin refahı için bir zorunluluktur.⁶⁴ Temelde, toplumun çeşitli kesimleri arasında bir işbirliği ve dayanışma anlayışı görülmektedir. Toplumun çeşitli kesimleri arasındaki işbirliği ve dayanışma ise millî birlik ve beraberliğin var olması ve sürmesi için mutlaka bulunması gereken koşullardır.⁶⁵

Yukarıda söylenenler ışığında, Atatürk’ün Halkçılık İlkesi’nin esaslarını üç unsur etrafında toplayabiliriz;

a) Demokratlık.

b) Herhangi bir fert veya zümreye, milletin genel hakları dışında ayrıcalık tanımamak.

c) Sınıf mücadelesini benimsememek.⁶⁶

⁶³ Afet İnan, Medeni Bilgiler ve M.Kemal Atatürk’ün El Yazmaları s.424-426’dan Aynı Eser, s.216-217.

⁶⁴ Aynı Eser, s.213.

⁶⁵ Aynı Eser, s.213.

⁶⁶ Aynı Eser, s.214.

Görüldüğü üzere, Atatürk'ün Halkçılık anlayışı, kişilerin ve zümrelerin millî birlik ve bütünlük içinde yükselmesini amaçlayan, devlete bu amaca ulaşmada yardımcı olma görevini yükleyen bir halkçılıktır.⁶⁷

“Atatürk'ün tarif ettiği halkçılık, halkın menfaatine çalışmak ve halk emrinde olmaktır, Atatürk'ün halkçılık anlayışında sevgi ve eşitlik anlamı, halka eşit muamele yapmak, eşit imkânlar tanımak her türlü bölücülüğe karşı olmak gayesi gizlidir.”⁶⁸

Kısaca, Atatürk'ün halkçılık anlayışı her türlü bölücülüğü reddetmektedir. Millî birlik ve beraberliğin sağlanabilmesi de ancak toplum fertlerinin birbirine kaynaşmasını engelleyecek bölücü unsurlara kesinlikle yer vermeyerek olur. Bu açıdan, Atatürk'ün “Halkçılık İlkesi” kesinlikle bütünleştirici bir ilkedir.

II. Millî Eğitim.

Millî birlik ve beraberliğin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi, içinde bir eğitim ve öğretim sorununu da barındırır. Bundan dolayı, bu konuda devletin alacağı tedbirler, onun kurup çalıştırdığı eğitim ve öğretim kurumlarından geçmektedir. Bu kurumlarda uygulanan ders programları, konferans ve benzeri eğitim-öğretim araçları millî birlik ve beraberliğin desteklenmesinde vazgeçilmez çabaları oluşturur.⁶⁹

Gerçek bilgisi, evrensel ve yansızdır. Bununla birlikte, tarih ve dünya ilişkileri içinde bir toplumun kazandığı kimlik ve zenginliklerin genç

⁶⁷ Aynı Eser, s.220.

⁶⁸ Hüseyin Bayol, Atatürkçülük ve Temel Prensipleri, İş Matbacılık ve Ticaret Matbaası, Ankara, 1973, s.35.

⁶⁹ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.125.

kuşaklara aktarılması zorunludur. Bu nedenle, “milli eğitim ilkesi” günümüzde hiçbir toplum ve ülkenin sırt çeviremeyeceği bir ilkedir.⁷⁰

“Milli Eğitim” almak demek, hem ait olunan milletin eğitimini almak, hem de evrensel bir ideal olarak milletlerarası eğitim almak demektir. Bu bakımdan, bu iki kavram, birbirinin zıddı değil tam aksine birbirinin tamamlayıcısıdır.⁷¹

İkel toplumlarda, eğitim birinci dereceden âilenin işidir. Çevre ise âilenin verdiklerini tamamlar. Halbuki gelişmiş toplumlarda devlet kuvveti âile ve çevrenin üzerinde bir rol üstlenerek bütün milletin topyekün eğitimine eğilir. Bunu yaparken elbette âile ve çevreye de büsbütün ilgisiz kalınmaz.⁷²

Âilede millî ve ahlâkî eğitimin temeli kurulur. Bununla beraber, âilenin eksik bıraktığı noktalar okul tarafından tamamlanır. Özellikle millî eğitimi kuvvetlendirmek bakımından; okul, âile terbiyesine kat kat üstün gelir. Bunun nedeni, okulun kendi içersinde pek çok değer taşıyan küçük ölçüde bir toplum olmasındandır.⁷³

Okulda iyi bir eğitim görmüş gençlik, millî birlik ve beraberliği sağlar, milleti daima bağımsız yaşatır. Atatürk de bu konuda şöyle demektedir:

“Okul, genç beyinlere, insanlığa saygıyı, millet ve memlekete sevgiyi, şerefi, bağımsızlığı öğretir.”⁷⁴

⁷⁰ Baykan Sezer, “Osmanlı Eğitim Sisteminden Günümüz Eğitim Birliğine”, TC İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yıllığı II, İstanbul, 1987, s.143.

⁷¹ Hilmi Ziya Ülken, a.g.e., s.84.

⁷² H.Fikret Kanat, Milliyet İdeali ve Topyekün Millî Terbiye, Çankaya Matbası, Ankara, 1942, s.8.

⁷³ Aynı Eser, s.145.

⁷⁴ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II., s.43’ten Muzaffer Erendil, a.g.m., s.156.

Millî bir eğitim verilmesinde, özellikle ilkokullar çok önemli bir yere sahiptir. Fransız İhtilali'nden sonra, milletin bütün evlâtlarını millî duygularla, vatan sevgisi ile yetiştirmeyi amaçlayan, kız erkek bütün çocuklara zorunlu olan, milletin denetiminde çalışacak ilköğretim kurumları yaygınlaşmaya başlamış⁷⁵ ve sistemleştirilmiştir.⁷⁶

Fransız İhtilâli'nin ardından kurulan eğitim kurumlarında millî bilinçlenme, temel kaygılardan birini oluşturur. Çünkü millî birlik ve beraberlik kavramında, milli bilinçlenme çok önemlidir. Millî bilinçlenmede ise millî eğitim başrollerden birini oynar. Bilinçlenmenin sağlanabilmesi için, milli tarih, vatanseverlik, çalışkanlık, millî varlığa yönelik tehlikelerle mücadele gibi temel faktörler eğitimde yer alırlar.⁷⁷

Millî birliği ve beraberliği tehdit eden yabancı unsurlarla, eğitimin önemini ortaya koyarak, savaşılmaması konusunda büyük Atatürk de şöyle der:

“Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken, onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen tüm yabancı unsurlarla savaşma gereğini ve millî düşünceleri unutmadan her karşı düşünceye karşı şiddetle ve özveriyle savunma zorunluluğu aşılmalıdır. Yeni neslin bütün ruh gücüne bu nitelik ve yeteneğin aşılması önemlidir. Sürekli ve müthiş bir kavga şeklinde beliren milletin yaşama felsefesi, bağımsız ve mutlu kalmak isteyen her millet için bu nitelikleri bütün şiddetiyle istemektedir”.⁷⁸

⁷⁵ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.268.

⁷⁶ Ali Engin Oba, a.g.e., s.29.

⁷⁷ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.156-157.

⁷⁸ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II., s.17'den Aynı Makale, s.157.

Gene bu konuyla ilgili olarak bir başka konuşmasında şöyle demektedir Atatürk:

“Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz öğretimin sınırları ne olursa olsun onlara temel olarak şunları öğreteceğiz: 1) Milleti’ne, 2) Türkiye Devleti’ne, 3) Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri, bu mücadele gerekçeleri ve vasıtlarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur.”⁷⁹

Millî birlik ve beraberliği tehdit eden unsurlarla savaşta “kütle psikolojisi”nin önemi karşımıza çıkar. Millî birlik ve beraberlik açısından bir kütle psikolojisi oluşturulması ve geliştirilmesi gerekir. Kütle psikolojisinin oluşturulması ve geliştirilmesi için, millî varlığın korunmasının temel ülkü olarak görülmesi gerekir. Bu ülkü, vatanseverlik, millet sevgisi ile dolu olma ve millî tarih bilinci ile gerçekleşir. Bu değerlerin verilmesi ise millî eğitimin konusunu oluşturur.⁸⁰

Özellikle tarih eğitimi millî bir ruh yaratmada büyük önem taşır. Gençlik, kendi toplumunun geçmişe uzandığını öğrenerek, geleceğe hazırlanır.⁸¹ Bu şekilde, gençler önceki nesillerin kıymetlerini muhafaza ederler, diğer taraftan bu kıymetlere yenilerini katarak millet hayatını güvenceye alıp kuvvetlendirirler.⁸² Ancak tarih eğitimi sıkıcı kalıplar halinde yapılmamalı, özellikle, amacın gerçekleştirilmesi için olaylar abartılmamalıdır.⁸³

⁷⁹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.II., s.164’dan Aynı Makale, s.157.

⁸⁰ Aynı Makale, s.157.

⁸¹ Aynı Makale, s.158.

⁸² H.Fikret Kanat, a.g.e., s.5.

⁸³ Muzaffer Erendil, a.g.em., s.158.

Geçmiş öğrenmenin millî birlik ve bağımsızlık aşkına katkısını Atatürk şu sözlerle dile getirmektedir:

“Türk yetenek ve gücünün tarihteki başarıları, meydana çıktıkça, Türk çocukları kendileri için gereken atılım kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık düşüncesini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adımları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu ruhla kimseye boyun eğmeyeceklerdir”⁸⁴.

Hilmi Ziya Ülken, tarih bilincinin canlandırılmasına yardım eden “klasik eğitim” den sözeder, Ülken’e göre, klasik eğitim, ciddi ve sağlam bir ilim ve hümanizma kültürüne dayanacaktır. Birinci planda klasiklerin tercümesi ve her yeni nesle öğretilmesi gerekir. Ancak bütün bu hazırlıklar, millî eğitimin çiraklık devresini oluşturur. Bu devre sonsuza dek uzar ve millet kendi kişilik özelliklerini belirten eserler yaratmazsa hümanizm kültüründe hiçbir sonuç alınamaz⁸⁵.

Klasik eğitimin yararı ise, tarih bilincini canlandırılması, milletin köklerini harekete geçirmesi, kendi değerlerini meydana çıkarmasıdır. Millet kendi kendisine şekil vermek imkanlarını bu derin bilgi sayesinde kazanır. “Halk kökü” hammadde olarak uyumakta iken bilinçli bir ahlak, sanat ve düşünce formuna bu suretle ulaşır⁸⁶. Bu, millî birlik ve beraberliği de sağlar.

Millî birlik ve beraberlik bilincinin kazandırılmasında ise en büyük pay öğretmenlere düşmektedir. Bu konuda Atatürk, “Milletleri kurtaranlar

⁸⁴ Şemsettin Günaltay, 1931 Olağanüstü Dil Kurultayı, s.33’den Aynı Makale, s.158.

⁸⁵ Hilmi Ziya Ülken, a.g.e., s.210.

⁸⁶ Aynı Eser, s.211.

yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmeden, eğitimciden, eğitiminden yoksun bir millet alelade bir kütledir” demektedir. Kısacası, “millî birlik ve beraberlik ruhu”nu her Türk’e aşılama ve işleme yolundaki en büyük görev ve sorumluluk öğretmenlere düşmektedir⁸⁷.

Öğretmenlerin görev ve sorumluluğu ve eğitim konusu Atatürk için de çok önemliydi. Nitekim, Başkumandanlık Meydan Savaşı’nın Dumlupınar’daki kutlama töreninde Atatürk, kendisine sorulan, “Cumhurbaşkanı olmasaydınız ne olmak isterdiniz?” sorusunu, “Millî Eğitimin başına geçmek isterdim” diye yanıtlamıştır⁸⁸.

Atatürk, öğretmenlere bir konuşmasında şöyle seslenmektedir:

“... Ordularımızın kazandığı zafer sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı... Gerçek zaferi siz kazacaksınız, siz sürdüreceksiniz behemahal muvaffak olacaksınız.”⁸⁹

Bir diğer konuşmasında Atatürk gene şöyle seslenmektedir öğretmenlere:

“Bir millet savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak irfan ordusu ile kaimdir.”⁹⁰

Öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri içinse, kendi aralarında da birlik ve dayanışma göstermeleri gereği açıktır. Eğitimde, “iyi örnek olma” ilkesi, “tılsımlı bir anahtar”dır. Birlik ve beraberlik konusunda da bu “tılsımlı anahtar”dan yararlanılmalıdır.⁹¹

⁸⁷ Himmet Akın, a.g.m., s.33-34.

⁸⁸ Toktamış Ateş, Türk Devrim Tarihi, Der Kitabevi, 5.baskı, İstanbul, Ağustos 1993, s.360.

⁸⁹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, c.II., s.42-44’dan Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.268.

⁹⁰ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, c.III., s.163-164’dan Aynı Makale, s.268.

⁹¹ Himmet Akın, a.g.m., s.34-35.

Türk tarihine bakıldığı zaman yakın sayılabilecek zamana dek bir “millî eğitim” anlayışına rastlanmaz. Ömer Seyfettin, “Türklük Mefkuresi” adlı eserinde şöyle demektedir:

“Cahil milletler toplanamaz, birlik yapamaz... Türkler de okuyup bilgi ve fen öğrenmezlerse milletlerini anlayıp terakki edemezler.”⁹²

Ömer Seyfettin’in de ortaya koyduğu gibi, gelişme için eğitim şarttır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ardından Devlet-Millet bütünlüğü üzerinde çağdaş bir eğitim düzeni getirilmesi amaçlanmıştır. Yeni eğitim sistemimizde; Devletimiz ile halkımız ve Devletimizin dayanağı halkımızın kendi arasında parçalanma ve bölünmeye izin verilmemesi, temel ilke olmuştur. Günümüzde de, eğitimimizde temel ilke birliğin korunması ve güçlendirilmesidir.⁹³

Yeni eğitim sistemimizle ilgili en büyük adım 3 Mart 1924 tarihinde atılmıştır. Bu tarihte kabul edilen Tevhid-i Tedrisat (Eğitimin Birleştirilmesi) kanunuyla bir “Eğitim Devrimi” gerçekleştirilmiştir. “Eğitim Devrimi” denildiği zaman, anlaşılması gereken, İmparatorluk içinde “kul” olan “tebaa” olan insanların “vatandaş” yapılmasına yönelik tüm çalışmalardır.⁹⁴

Tevhid-i Tedrisat (Eğitimin Birleştirilmesi) kanunuyla Türk eğitim sistemi Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlanmış, mektep-medrese ikililiği kaldırılmış, toplumdaki iki ayrı düşüncede olan insan tipini ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Çünkü, iki farklı türden yetişmiş insan, fikirde,

⁹² Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.301.

⁹³ Baykan Sezer, a.g.m., s.150.

⁹⁴ Toktamış Ateş, a.g.e., s.360.

duyguda millî birlik ve beraberlik amaçlarını tamamen ortadan kaldıracaktır.⁹⁵

Sonuçta, millî birlik ve beraberlik bireylerin iyi eğitimiyle güçlenebilir Atatürk'ün de bu konuda söyledikleri bu durumu kanıtlamaktadır:

“Eğitimdir ki (Terbiyedir ki) bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum olarak yaşatır ya da milleti kölelik ve yoksulluğa düşürür.”⁹⁶

III. Millî Savunma.

Millî birlik ve beraberlik aynı zamanda bir savunma sorunudur. Millî Savunma, hem iç hem dış politikanın temellerindedir. Bu açıdan, içeride sağlanan millî birlik ve beraberlik, dışa karşı da devletin gücüne katkıda bulunur.⁹⁷

“İç Dayanışma”, millî birlik ve beraberliğin en önemli gösterge unsurlarından biridir. Özellikle vatanın savunulmasında iç dayanışmanın önemi daha da belirgin hale gelir. Düşmanla girilen mücadelelerde, düşmanın önemli hedeflerinden biri de “kaleyi içten fethetmek”tir. Atatürk de bu konuda, “kaleyi içinden ele geçirmek, dışından zorlamaktan çok kolaydır” demektedir. II. Dünya Savaşı sırasında da taraflar karşı tarafın iç dayanışmasını kırarak dolaylı yoldan askeri cepheyi sarsmak amacını gütmüşlerdir.⁹⁸

⁹⁵ Hikmet Altuğ, “Günümüzde Eğitim Birliği Reformunun Kavram, Kapsam ve Önemi”, TC İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yıllığı II, İstanbul, 1987, s.81-82.

⁹⁶ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c.II., s.200'den Muzaffer Erendil, a.g.m., s.156.

⁹⁷ Hamza Eroğlu, a.g.m., s.86-87.

⁹⁸ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.148.

Millî güvenliğimiz, yani vatan savunmamız açısından Türk Milletinin en büyük güvencesi ise, kendi içinden çıkmış Türk Ordusu'dur. Kanunlar çerçevesinde bütün yükümlüler Türk Ordusu'nda vatan savunması için vatana hizmet etmektedirler. Bu konuyla ilgili olan Anayasamızın 72. maddesi "Vatan Hizmeti" başlığını taşır. Bu madde şöyle demektedir:

"Vatan hizmeti, her Türk'ün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir."⁹⁹

Anayasanın ilgili hükmünden de anlaşılacağı gibi, Türk Ordusunun üyeleri ayrıcalık gözetilmeden biraraya gelen Türk vatandaşlarından oluşmaktadır. Millî sınırlar içinde yaşayan her Türk vatandaşının din, dil ve ırk farkı gözetilmeksizin ortak bir amaca doğru eğitilmesinde vatan hizmeti büyük rol oynamaktadır. Bu durum vatandaşları birleştirici ve yoğurucu bir görev görmekte bu da millî birlik ve beraberliğin oluşumuna büyük katkı sağlamaktadır.¹⁰⁰

Askerlikte, ekip halinde birlik ve beraberlik içinde çalışma, yardımlaşma dayanışma ruhu sözkonusudur. Bu ruh, vatan topraklarının güvencelerinden biridir. Ordu bu güvenceyi beraberinde hissederek, her zaman için ülke topraklarını korumaya hazırdır. Atatürk de şöyle demektedir:

"Cumhuriyet orduları, Cumhuriyet'i ve kutsal topraklarını güvenle koruma ve savunmaya yetenekli ve hazırdır."¹⁰¹

⁹⁹ Anayasa Madde 72.

¹⁰⁰ Muzaffer Erendil, Millî Birlik ve Millî Güvenlik, s.19.

¹⁰¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c.II., s.271'den Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.146.

Atatürk, Cumhuriyetin onuncu yıldönümünde başarılı işlerin sırrını ordu-millet işbirliğine bağlamış ve şöyle demiştir:

“Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti’dir. Bundaki başarıyı Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak yılmadan yürümesine borçluyuz.”¹⁰²

Atatürk’ün de belirttiği üzere Türk Ordusu, bir milletin millî birliğinin hem gerçekleştiricilerinden biri, hem de güvencesidir. Buradaki uygulamalarla sağlanan millî bilinçlenme, olağanüstü durumların atlatılmasında da bir dayanak oluşturup¹⁰³ millî birlik ve beraberliğin büyük yardımcılarından. “Millî Savunma”sı zayıf olan bir milletin birlik ve beraberliği de zayıf kalır.

IV. Sosyal Devlet.

Çağımızın, çağdaş devletin özelliklerinden biri de “Sosyal Devlet” olma niteliğidir. Sosyal devlette amaç, kişinin maddî ve manevî gelişmesinin sağlanmasına yardımcı olmak, ona hizmet etmektir. Çünkü ekonomik ve sosyal problemlere sahip bir devletin vatandaşlarının hallerinden memnun olmalarının beklenmesi güçtür. Bu açıdan, ekonomik ve sosyal problemler dolayısıyla, memnuniyetsiz vatandaşların oluşturduğu toplumda huzursuz bir ortam olması doğal olacaktır. Böyle bir toplumun millî birlik ve beraberlik içinde bulunmasının da zor olacağı açıktır.

Sosyal Devlet’i gerçekleştirme araçlarının başında dengeli ve adaletli gelir dağılımının sağlanması gelir. Dengeli gelir dağılımının olduğu bir

¹⁰² Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, c.II., s.271’den Aynı Makale, s.146.

¹⁰³ Aynı Makale, s.122.

ülkede, o ülke vatandaşları arasındaki farklar azdır. Bu durum, vatandaşlar arasında bir yakınlaşma meydana getirir. Vatandaşlar arasındaki aşırı yaşam standardı farklılığı, eşitsizlik düşüncelerini körükleyeceğinden millî birliği de zedeler.¹⁰⁴

Bu noktada devlete büyük görev düşmektedir. Devlet yönetiminin başlıca görevlerinden biri, milletin bireyleri arasında millî gelirin dengeli dağıtımını sağlamaktır. Örneğin, vergilendirme teknikleri, millî gelirin dengeli dağıtımında önemli yöntemlerden biridir.¹⁰⁵

Dengeli gelir dağıtımı ile birlikte vatandaşların millî gelirden iyi pay almaları da gözetilmelidir. Bir ülke vatandaşlarının millî gelirden iyi pay alması, o vatandaşların daha mutlu bir yaşam sürmesine sebep olur. Millî gelirden alınan payın artması, vatandaşları ekonomik yönden güçlü kılar, sağlıklı ve uygar bir yaşam sürmelerine sebep olur.

Vatandaşların ekonomik yönden güçlü olması çok önemlidir. Çünkü, ekonomik durumun kötü olması, anarşi ve teröre uygun bir zemin hazırlayabilir. Anarşi ve terörün tesirsiz kılınabilmesi için özellikle ekonomik tedbirler alınmalı, işsizliğin ve yoksulluğun önüne geçilmesine çalışılmalıdır. Çünkü işsiz bir genç anarşi ve terör ortamına daha kolay çekilebilir.¹⁰⁶

Devletin düzenleyici rolü ile mümkün olan “sosyal adalet”, millî gelirin adil dağıtımında en önemli kavramdır.¹⁰⁷ Vatandaşların refah düzeyinin yükselmesinde ve dengelenmesinde başlıca etken olan sosyal

¹⁰⁴ Aynı Makale, s.141.

¹⁰⁵ Aynı Makale, s.153.

¹⁰⁶ Halil Cin, a.g.e., s.13.

¹⁰⁷ Muzaffer Erendil, a.g.m., s.141.

adalet, millet bireyleri arasında millî servetin dağıtımında adaleti anlatır. Bu açıdan, sosyal adaletin gerçekleşmesi, vatandaşlar arasındaki yaşam standardını dengeleme çabası yoluyla millî birliğin oluşumuna yardımcı olur.¹⁰⁸

Sosyal adaletsizlikler, günümüzde toplumsal çalkantıların başlıca etkenlerinden biridir.¹⁰⁹ Türkçemizdeki, “Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar” atasözü sosyal adaletin önemini çok güzel vurgulamaktadır.¹¹⁰

Sosyal adaletsizlikler, husumet ve bölünmeyi getirmektedir. Buna karşın, sosyal adalet bağlamında denge kurabilmiş toplumlar, rahat ve huzurlu bir karakter arz etmektedir. Millî gelirin, toplumu oluşturan bireylere adaletli yansıtılması oranında millî birlik ve beraberlik gelişir ve devam eder.¹¹¹

Sosyal adalet ve sosyal güvenliğe önem verilmesi Atatürkçü milliyetçilik anlayışının da bir gereğidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin başından beri aşama aşama gerçekleştirilen sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirleri, kavga ve çatışmalar yoluyla elde edilmemiştir. Bütün bu tedbirler, Atatürkçü bir milliyetçilik anlayışı ile, Türk milletini kaynaşmış ve bağdaşmış hale getirme yolundaki bilinçli çabaların sonucudur.¹¹²

Atatürk'ün sosyal adaletle ilgili şu sözü önemlidir:

“Millî servetin dağıtımında, daha mükemmel bir adalet ve emek sarf edenlerin daha yüksek refahı, millî birliğin korunması için şarttır. Bu şartı

¹⁰⁸ Aynı Makale, s.124.

¹⁰⁹ Muzaffer Erendil, Millî Birlik ve Millî Güvenlik, s.13.

¹¹⁰ Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.174.

¹¹¹ Muzaffer Erendil, Millî Birlik ve Millî Güvenlik, s.13.

¹¹² Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.306.

daima gözönünde tutmak, millî birliğin temsilcisi olan devletin önemli görevlerindedir.”¹¹³

Atatürk, Türk toplumunu oluşturan köylü, çiftçi, işçi, esnaf, sanatkar sanayici, tüccar, serbest meslek mensubu, memur gibi çeşitli meslek ve zümrelerin aynı millî toplumun birer unsuru olarak, sosyal adalete uygun esaslar içinde, ahenkli bir tarzda işbirliği yapmalarını öngörür¹¹⁴. Bu konuyla ilgili olarak Atatürk, 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi’nde şunları söylemektedir:

“Bugün mevcut olan fabrikalarımızda daha çok olmasını temenni ettiğimiz fabrikalarımızda kendi amalemiz çalışmalıdır. Müreffeh ve memnun olarak çalışmalıdır. Ve bütün sosyal sınıflar aynı zamanda zengin olmalıdır. Ve hayatın lezzeti hakikisini tadabilmelidir ki çalışmak için kudret ve kuvvet bulabilsin.”¹¹⁵

“Sosyal Devlet” kavramında “kamu hizmetleri” de büyük önem taşımaktadır. kamu hizmetlerinin ve kalkınmanın getirdiği külfet ve sağladığı nimetlerin vatandaşlara sosyal adalete uygun şekilde dağıtılması gerekir. Bu gerçekleşirse, vatandaşlar, kalkınma çabalarına daha büyük şevkle sarılırlar. Bu durum, millî dayanışmayı, millî dayanışma da millî birlik ve beraberliği getirir¹¹⁶.

¹¹³ Afet İnan, Atatürk’ten Yazdıklarım, s.18’den Muzaffer Erendil, Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik, s.124.

¹¹⁴ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.305.

¹¹⁵ Orhan Tuna, “Atatürk Döneminin Sosyal Siyaseti”, Yeni Gözlem Dergisi, Cilt 8, Sayı 87 (Mayıs 1981), s.4.

¹¹⁶ Turhan Feyzioğlu, a.g.m., s.308.

Sosyal bir devletin gereği olan kamu yararına hizmet eden kurum ve kuruluşların çoğaltılması da millî birliği sağlamlaştırır. Atatürk bu konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Kamu çıkarına hizmet eden genel kurumların çoğaltılması devletin önemle gözönünde tutacağı bir sorundur. Bu sayede, saf çıkarıcıların çabaları sınırlanır. Bu, vatandaşlar arasında ahlaki birliğin gelişmesine yardım eden önemli bir etkidir.”¹¹⁷

Sonuç olarak, “Sosyal Devlet” olmaksızın bir devlette millî birlik ve beraberliğin devamı çok güçleşir. Bu açıdan, “Sosyal Devlet” kurumu titizlikle korunmalıdır.

V. Anayasal Hükümler

1. Başlangıç Metni

Anayasalar, bir devletin temel kuruluşunu, örgütlenmesini ve işleyişini düzenleyen belgelerdir. Millî birliğe dönük tehditler olarak kabul edilen, millet ve toprak bütünlüğünün korunmasına ait hükümlerin bu belgelerde yer alması doğaldır. Bunun dışında millî birliği koruyacak ve geliştirecek başka hükümlerde anayasalarda yer alır.

1980 Anayasası'nın başlangıç metni¹¹⁸ de millî birliği koruyacak hükümleri kapsamaktadır. 1982 Anayasası'nın başlangıç metni, Anayasanın Atatürk millîyetçiliği doğrultusunda yorumlanıp uygulanması gerektiğini ortaya koyar ve 7. paragrafında, “hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk millî menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının,

¹¹⁷ Afet İnan, Atatürk'ten Yazdıkların, s.18'den Muzaffer Erendil, a.g.m., s.124-125.

¹¹⁸ Anayasa Başlangıç Metni.

Türklüğün tarihi ve manevi değerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı” esasını vazederek millî birlik ve beraberlik anlayışını ilgilendiren ilkeleri de belirtmiş olur.

1982 Anayasası'nın başlangıç metninin, millî birlik ve beraberlik kavramını ilgilendiren bir başka paragrafı olan 9. paragrafı ise “Topluca Türk vatandaşlarının millî gurur ve iftiharlarda, millî sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve ‘Yurtta sulh, cihanda sulh’ arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu” esasını getirmektedir.

2. Genel Esaslar

1982 Anayasanın 1 ila 11. maddeleri arası Anayasanın Genel Esasları'nı oluşturmaktadır.

Anayasanın 3. maddesi¹¹⁹ “Genel Esaslar”ı oluşturan maddelerden biri olarak millî birlik ve beraberlikle ilgili hükümlere sahiptir. Anayasanın 3. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

“Türkiye Devleti, ülkesi ve milletıyla bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.” Anayasanın 4. maddesi, 1. ve 2. maddeyle birlikte 3. maddeyi değiştirilmeyecek hükümler arasında saymıştır.

¹¹⁹ Anayasa Madde 3.

İlk bakışta güzel, hoş sözler demeti olarak görülen bu fıkranın konuyla ilgili birinci cümlesi aslında çok temel hukuki ve siyasi anlamlar içermektedir. Bu cümle, millî egemenlik ilkesinin Anayasa'da ortaya konduğu hükümlerden biridir. Fransız İhtilali'nden gelen temel anlayışlardan biri de "Egemenlik Bölünmez" anlayışıdır. Egemenlik millete ait olduğu ilkesinden hareketle de, milletin bölünmezliği temel kural olacaktır. Millet ve ülkesi, millî devleti meydana getirir.¹²⁰ Bu açıdan da, ülke, millet, egemenlik ve devlet kavramlarının bir bütünlük oluşturduğu açıktır.

Anayasanın 3. maddesinin hükmü olan "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" deyiminin bir takım somut sonuçları mevcuttur. Bu sonuçları üç gruba ayırabiliriz: a) Vatan toprağının devredilmezliği b) Federalizmin olanak dışı olması c) Sınıf egemenliğinin reddi.¹²¹

Vatan topraklarının sınırları "Misâk-ı Millî" ile çizilmiştir. Erzurum ve Sivas Kongreleri'nden itibaren ortaya konan bir düstur vardır: "Vatan bir bütündür, parçalanma kabul etmez." Bu anlayış doğrultusunda, vatan topraklarından en küçük bir parçanın bile yabancı egemenliğine girmesi düşünülmaz.¹²² Bu bağlamda, Anayasanın 3. maddesi hiç bir biçimde "bölünme"ye izin vermez.

"Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü"nin sonuçlarından biri de, federalizmin olanaksız oluşudur. Bölünmezlik ilkesi, bir devletin iç yapısında birden çok egemenliğin yanyana bulunmasını

¹²⁰ Mümtaz Sosyal, a.g.e., s.180-182.

¹²¹ Aynı Eser, s.183-185.

¹²² Aynı Eser, s.186.

olanaksız kılar. Bunun yanında, bölünmezlik ilkesi, devletin bir federe devlet olmasına yani federasyonun üyesi olmasına da izin vermez.¹²³

Ulus, sosyolojik açıdan incelendiği zaman çeşitli toplumsal sınıflardan oluştuğu görülür. Ancak, millî egemenlik ve buna bağlı bölünmezlik ilkesi, toplumsal sınıflardan bir veya birkaçı tarafından egemenliğin kullanılmasına izin vermez. Egemenlik “tek”tir ve onu ancak, “ulus” kullanabilir.¹²⁴

Anayasanın 4. maddesi¹²⁵, bölünmeye karşı millî birlik ve beraberlik ilkesini ortaya koyan Anayasanın 3. maddesini güvence altına almaktadır. Anayasanın 4. maddesine göre, Anayasa 3. maddesi hükümleri değiştirilmez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Anayasanın 5. maddesi¹²⁶ ise Devletin temel amaç ve görevlerini ortaya koymuştur. Bu madde, Devletin görevleri arasında, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkesinin bölünmezliğini en başta saymıştır. Bu maddenin gerekçesinde de şöyle denmektedir:

“Devletin nüfus unsurunu teşkil eden Türk Milleti bir bütündür, parçalanamaz. Parçalanamaz bir bütün olan Türk Milleti bağımsız bir devlet oluşturmutur. Bu Devletin ülkesi hiçbir şekilde bölünemez...”

Millî egemenlik deyimi, bir milletin kendi işlerinde söz sahibi olmasını ifade eder. Anayasanın 6. maddesinde¹²⁷ de Devlette egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu, “Egemenlik kayıtsız şartsız

¹²³ Aynı Eser, s.183-185.

¹²⁴ Aynı Eser, s.184.

¹²⁵ Anayasa Madde 4.

¹²⁶ Anayasa Madde 5.

¹²⁷ Anayasa Madde 6.

milletindir” sözleriyle 1. fıkrada belirtilmiştir. Egemenliğin millete ait olması, millî birlik ve beraberliği güçlendirici bir faktördür. Çünkü bir milletin gücü ancak millet egemenliği ile mümkündür. Güçlü olan bir millet ise, millî birlik yönünden kuvvetlidir.

Anayasanın 6. maddesinin 2. fıkrasında Türk milletinin; egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanacağını belirtir. Anayasanın 6. maddesinin 3. fıkrası ise 2. fıkrayı bütünleyici bir durum ortaya koyar. Anayasanın 6. maddesinin 3. fıkrası şu şekildedir:

“Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.”

Bu fıkrada, devlet yönetiminde demokratik olmayan bütün yönetim tarzlarına imkan bulunmadığı -6. maddenin Gereğesinde de ortaya konulmuştur- açıkça görülmektedir. Aksinin düşünülmesi, egemenliğin millette olmaması sonucunu doğurur. Bu takdirde de milleti oluşturan unsurlardan birkaçı veya hepsinin egemenliğin kullanımında devre dışı kalmasına yol açacaktır. Bu durumda millî birlik ve beraberliğin sözünü bile etmek anlamsızlaşır.

Millî birlik ve beraberliğin oluşması için milletin gücünün ülke kaderinde söz sahibi olması gerekir. Milletin gücünün bir ülkenin kaderinde söz sahibi olabilmesi ise, egemenliğin millete ait olması yani, millî egemenlikle gerçekleşebilir. Millî egemenliğin somut göstergesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Anayasanın 7. maddesine¹²⁸ göre, “Yasama yetkisi, Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir.

¹²⁸ Anayasa Madde 7.

Bu yetki devredilmez.” Anayasanın bu hükmü, bu açıdan, millî birlik ve beraberliğin koruyucu normlarından biri olarak karşımıza çıkar.

“Kanun önünde eşitlik” başlığını taşıyan Anayasanın 10. maddesi¹²⁹ de millî birlik ve beraberlik açısından çok önemlidir. Anayasanın 10. maddesi şu şekildedir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesi uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

Bu maddeye aykırı uygulamalar, milletin fertleri arasında farklı uygulamalara sebep olacak, bu durum, kaçınılmaz olarak millet bütünlüğünü tehdit eder bir ayrılık durumu ortaya çıkaracaktır. Milletin bölünmesini getirecek bu uygulamalar, onarılması güç sorunlar yaratacak, bu sorunlar da millî birlik ve beraberliği ortadan kaldıracaktır. İşte, 10. madde bu tehlikeye karşı bir sigorta konumundadır.

3. Diğer Anayasal Hükümler

1982 Anayasanın 12 ilâ 15. maddeleri arası “Temel hak ve hürriyetler” ile ilgili hükümleri kapsamaktadır.

“Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlığını taşıyan Anayasanın 13. maddesi¹³⁰, temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasında,

¹²⁹ Anayasa Madde 10.

¹³⁰ Anayasa Madde 31.

devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü genel bir sınırlama sebebi olarak ortaya koymaktadır. Bu sebep, -maddenin gerekçesinde de ortaya konulmuştur- belli bir hak ve hürriyetin sınırlandırılmasına meşru bir gerekçe teşkil etmektedir.

“Temel hak hürriyetlerin kötüye kullanılmaması” başlığını taşıyan 14. maddenin¹³¹ 1. fıkrası millî birlik ve beraberliği güvence altına alan hükümlerden biridir. Maddenin 1. fıkrasında, “Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek” amacıyla da temel hak ve hürriyetlerin kullanılmayacağı ortaya konmuştur. Bu amaçla, bir temel hak ve hürriyetin kullanılması halinde, bu, “kullanılan hak ve hürriyetin kötüye kullanılması” olacaktır. Böyle bir durumun da aynı zamanda millî birliği ve beraberliği tehdit edeceği açıktır.

Gene, Anayasanın 14. maddesinin 1. fıkrası, “Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla” temel hak ve hürriyetlerin kullanılmayacağını belirtmek suretiyle de ülkedeki millî birlik ve beraberliği güvence altına alan hükümlerden birini koymuş olmaktadır. Gerek toplumdaki her türlü ayrılık ve ayrıcalık, gerek bölücülük, millî birlik ve beraberlik kavramının en büyük düşmanlarından biridir. Madde de bu duruma geçit vermeme anlayışı hakimdir.

Yukarıda açıklanan maddeler dışında, Anayasada millî birlik ve beraberliğin devamı ile ilgili dolaylı ve dolaysız olarak, özellikle, “devletin

¹³¹ Anayasa Madde 141.

ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü'nün korunması bağlamında, Anayasanın 28, 30, 33, 58, 68, 69, 81, 103, 104, 118, 122, 135, 143. maddelerinde hükümler mevcuttur.

Kısacası, tek tek bazı Anayasa maddeleri ve bir bütün olarak Anayasanın ruhu millî birlik beraberliği korumak ve geliştirmek amacını gütmektedir.

SONUÇ

Atatürk'ün bütünüleyici ve tamamlayıcı bir ilkesi, olan “millî birlik ve beraberlik ilkesi” içinde, hiçbir biçimde, milletin bütünlüğünü zedeleyecek bölünmeye yer olmadığı açıkça görülmektedir.

Toplumda var olan birlik ise, çok sorunun çözümünde anahtardır. Bu açıdan, millî birlik ve beraberliğin önemi, özellikle somut planda toplum sorunlarının çözümünde yarar sağlar. Çünkü toplum sorunları dayanışma ve yardımlaşma istemektedir.

Dünya tarihinde de, toplumların sorunlarını ancak birlik ve beraberlikle aştıkları yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü millî birlik ve beraberlik, görüldüğü gibi, milletin kendi sorunları konusunda bilinçlenmesi ve bu bilinçle birlik ve beraberlik içinde hareket etmesidir.

Millî birlik ve beraberlik, milletin sorunlarının çözümünde işlev görmesinin dışında, aynı zamanda milletin varlığını devam ettirmesinde de bir güvence niteliğini taşımaktadır. Bu güvence hem iç hem dış tehlikelere karşıdır.

Millî birlik ve beraberliğin bir başka işlevi ise, huzurlu bir ülke ortamını sağlamasıdır. Bu noktada devlet yöneticilerine büyük bir görev düştüğü açıkça ortaya çıkmaktadır. Devlet'te yönetici sıfatını taşıyanların, uygun ve yeterli tedbirleri gerek barış zamanında gerek olağanüstü durumlarda almaları gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelere bakıldığında da, devlette yönetici konumunda olanlardan, en sade vatandaşa kadar o millete mensup tüm bireylerin millî birlik ve beraberliğin oluşması yönünde çok büyük özen gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Millî birlik ve beraberliğin temel ögeleri yeterince sağlam olursa milli birlik de güçlü temellere dayanmaktadır. Millî Egemenlik, Millî Kültür, Millî Ülkü, Millî Tarih Bilinci, Millî Dil, Millî Bilinç kavramlarının hepsi millî birliğin vazgeçilmez unsurlardır. Bu ögelerden herhangi birinin varolmaması, Tezde de görüldüğü gibi, millî birliği olanaklı kılmaz.

Temel ögelerden milliyetçilik ise “millî birlik ve beraberlik” kavramı ile diğer temel ögelerden çok daha sıkı ilişki içindedir. Çünkü milli birlik ve beraberlik milliyetçiliğin doğal ve zorunlu sonucudur. Ancak milliyetçiliğin ırk ve etnik kökeni gözönünde bulduran milliyetçilik tarzı ise, görüldüğü gibi millî birliğe zarar vermektedir. Buna karşın, açık milliyetçilikte de ırk ve etnik köken gözönünde bulundurulmayıp, ideal gelecekte aranmaktadır. Bu ise, milli birlik ve beraberliği getirir.

Atatürk milliyetçiliği de ideali gelecekte arayan, etnik kökeni gözönünde bulundurmeyen, millî birlik ve beraberliği hedef tutan açık milliyetçilik tarzıdır. Bu yönüyle, Türk vatan ve milletinin bölünmesine karşı, Atatürkçü Türk milliyetçiliğinin yenilmez bir güç olduğu açıkça görülebilir.

Türk tarihinde, millî birlik ve beraberliğin somut biçimde sağladıkları, Kurtuluş Savaşı’nda açıkça görülmüştür. Tezde de her yönüyle ve süreciyle ortaya konduğu gibi, Kurtuluş Savaşı, Türk milletinin maddî ve manevî potansiyelini biraraya getirmesiyle başarıya ulaşmıştır. Kurtuluş Savaşı’nın ardından da millî birlik , ülkenin ve toplumun gelişmesinde ve ilerlemesinde baş rolü oynamıştır.

Birtakım bölücü ögelerin milli birlik ve beraberliği tehdit ettiği açıkça görülmektedir. başlıcaları “Etnik Bölücülük”, “Din ve Mazhep Kışkırtmaları”, “Şiddeti Yöntem Olarak Kabul Eden İdeolojik Akımlar”, “Millî Sınırları Ortadan Kaldırma Girişimleri” ve “Millî Morali Yoketme Çabaları” olarak

sıralanabilecek bu faktörlerin millî birliği tehdit etmemesi için öncelikle yapılması gerekenin bu tehlikeli unsurların varolabileceği zemini ortadan kaldırmak olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tezde de görüldüğü gibi, millî birliği tehdit eden faktörlerin varolabileceği uygun zeminlerin ortadan kaldırılması ise millî birlik ve beraberliği koruyan öge ve öğelere titizlikle dikkat edilmesi ile mümkün olur.

Atatürk İlkeleri'nden Lâiklik ve Halkçılık millî birliğin koruyan öğelerin başlıcalarındandır. Lâiklik'te, vatandaşların din ve mezhepleri bir ayırım nedeni olmadığından, vatandaşlar arasında bir nifak oluşmaz, bu da millî birlik ve beraberliği güçlendirir. Aynı şekilde, Atatürk'ün Halkçılık ilkesi'nde de toplum kesimlerini ayırma tâbi tutmayan, birleştirici bir anlayış söz konusu olduğundan millî birlik güçlenir.

Millî birlik ve beraberliği koruyan ve devamlı kılan öğelerden bir diğeri de "Millî Eğitim"dir. Millî Eğitim, ortaya konduğu üzere, millî bilinçlenme açısından önem taşımaktadır. Millî birliğin sağlanmasının şartlarının başında, ilkokuldan başlayarak verilecek eğitimle sağlanan millî bilincin oluşturulması gelmektedir. Bu yönüyle millî eğitim, millî birlik açısından kesinlikle gözardı edilemeyecek bir noktadır.

Oluşturulan ve devamı yönünde çeşitli öğelerle desteklenen millî birlik ve beraberliğin somut bir güce ihtiyacı olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bunun da "Millî Savunma" ile gerçekleşeceği görülmektedir.

"Sosyal Devlet" kavramı çağdaş bir devletin özelliği olarak millî birlik ve beraberliğe büyük katkı yapmaktadır. Sosyal adaletin sağlanması ve sosyal güvenlik tedbirleri vasıtasıyla Sosyal Devlet'in gerçekleşeceği görülmektedir. Eşitsizlik düşüncelerini körükleyebileceğinden aşırı yaşam standardı farklılıklarının millî birlik ve beraberliği zedeleyeceği unutulmamalıdır.

1982 Anayasası'nda mevcut çeşitli hükümler ise millî birlik ve beraberrliğin hukuki güvenceleridir. Özellikle , Başlangıç Metni'nde ve Genel Esaslar'da millî birliği ilgilendiren çeşitli hükümler-Tezde de görüldüğü gibi-güvence oluşturmaktadır. Bunun dışında, genel olarak Anayasa'nın ruhu da millî birliği hedef tutmaktadır.

Görüldüğü gibi, millî birlik ve beraberlik ülke kalkınmasının ve gelişmesinin anahtarıdır. Bu bakımdan, gelecekte de başarılı olunmak isteniyor, kalkınma ve gelişme hedefleniyorsa, toplumdaki ayrılıklar, insanları birbirinden uzaklaştırıcı faktörler olmaktan çıkarılmalı, bu ülkenin coğrafyasında yaşayan insanların benzerlikleri vurgulanmalıdır. Toplum içinde bazı ayrılıklar birer renk olarak kabul edilerek, milletin bir bütün halinde gelişmesi için çalışılmalıdır, Millî birlik ve beraberliğin böyle sağlanıp korunacağı açıktır.

Millî birlik ve beraberlik konusunun önemini ve Türk Milleti'nin bu konuya yaklaşımını, Atatürk'ün Cumhuriyetin Onuncu Yılı'nda söylediğı nutuktaki şu sözlerde çok daha iyi bulabiliriz:

“Geçen zamana nisbetle daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Çünkü Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti , millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir.”

Atatürk'ün sözleri de, millî birlik ve beraberliğin Türk Milleti için ne kadar önemli ve gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Abadan, Yavuz: Hukukçu Gözü ile Milliyetçilik ve Halkçılık; Cumhuriyet Halk Partisi Yayını, Ankara, 1938.
- Akın, Himmet: “Cumhuriyetimizin 50. Yılında Atatürk Devrimleri ve Türk Milliyetçiliğine Toplu Bir Bakış”; 50. Yıl Konferansları, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974.
- Altuğ, Hikmet: “Günümüzde Eğitim Birliği Reformunun Kanun, Kapsam ve Önemi”; TC İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yıllığı II, 1987, ss.77-85.
- Altuğ, Yılmaz: Türk İnkılâp Tarihi (1919-1938); Çağlayan Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul, 1992.
- Arık, Remzi Oğuz: Türk İnkılâbı ve Milliyetçiliğimiz; Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981.
- Arsal, Sadri, Maksudi: Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları; Ötüken Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1979.
- Atatürk, Mustafa Kemal: Nutuk-Söylev; Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3.Baskı, Ankara, 1989.
- Atatürkçülük: Atatürk Düşünce Sistemi, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, İstanbul, 1984.
- Ateş, Toktamış: Türk Devrim Tarihi; Der Kitabevi , 5.Baskı, İstanbul, Ağustos 1993.
- Aygün, Tahsin: “Kemalizm ve Ulusal Egemenlik”; Çağdaş Eğitim Dergisi, Cilt 6, Sayı 55 (Nisan 1981), ss.18-24.

- Baykal, Bekir Sıtkı: "Atatürk"ün Milliyetçiliği"; Atatürk ve Atatürkçülük Dizisi, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1992, ss.323-332.
- Bayol, Hüseyin: Atatürkçülük ve Temel Prensipleri; İş Matbaacılık ve Ticaret Matbaası, Ankara, 1973.
- Berkes, Niyazi: Türkiye'de Çağdaşlaşma; Doğu-Batı Yayınları, İstanbul, 1978.
- Cihan, Erol: Türk İnkılâp Tarihi Notları I. Türk Devrimi Kavramı ve Yorumları; Fakülteler Matbaası, 2.Baskı, İstanbul, 1983.
- Cin, Halil: Anarşi ve Teröre Karşı Atatürkçülük'te Bütünleşme Sempozyumu Açış ve Kapanış Konuşması; Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1985.
- Cunbur, Müjgan: "Atatürk ve Millî Birlik"; Erdem Dergisi, Cilt 3, Sayı 7 (Ocak 1987), ss.1-10.
- Çeçen Anıl: "Halk ve Halkçılık Kavramları"; Halkevleri Dergisi, Yıl 8, Sayı 33 (Temmuz 1974), ss.2-5.
- Demirbaş, Osman: "Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yapısı"; Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Entitüsü, İstanbul, 1992.
- Dizdaroğlu, Hikmet: "Atatürk'ün Milliyetçilik Anlayışı"; Ziya, Gökalp Dergisi, Cilt 4, Sayı 24 (Aralık 1981), ss.350-362.
- Dündar, Ali: "Atatürk Milliyetçiliği"; Halkevleri Dergisi, Yıl 8, Sayı 92 (Haziran 1974), ss.15-17.

- Erendil, Muzaffer: “Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik”; Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt II, Sayı 4 (Kasım 1985), ss.121-161.
- _____ : “Millî Birlik ve Millî Güvenlik”; Silahlı Kuvvetler Dergisi Eki, Yıl 90, Sayı 240 (Aralık 1979), ss.3-30.
- Eroğlu, Hamza: “Atatürk ve Milliyetçilik”; Atatürk ve Atatürkçülük Dizisi. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1992, ss. 323-385.
- _____ : “Millî Birlik ve Beraberlik”; Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt III, Sayı 7 (Kasım 1986), ss.85-89.
- _____ : “17.8.1982 Tarihli 128 Birleşim Konuşması”; Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, 17.8.1982 Tarihli 128. Birleşim, ss.646-647.
- Feyzioğlu, Turhan: “Atatürk ve Milliyetçilik”; Atatürk ve Atatürkçülük Dizisi, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1992, ss. 265-322.
- Irmak, Sadi: “Atatürk Milliyetçiliği ve Milliyet”; Ziya Gökalp Dergisi, Cilt 4, Sayı 21 (Mart 1981), ss.275-278.
- İnan Afet: “Cumhuriyetimiz, Millî Birliğin Dayandığı Tarihi Olaylar ve Belgeleri”; 50.Yıl Konferansları, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974, ss.7-15.
- _____ : “Milliyetin Temeli Olan Dil Birliği”; Türk Dilli Dergisi Cilt 16, Sayı 182 (Kasım 1966), ss. 90-91.
- Kafesoğlu, İbrahim ve Mehmet Saray: Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller; Veli Yayınları, İstanbul, 1984.

- Kanat, H.Fikret: Milliyet İdeali ve Topyekün Millî Terbiye; Çankaya Matbaası, Ankara, 1942.
- Kaplan, Mehmet: “Çağdaş Türk Milliyetçiliğinin Dayandığı Temeller ve Kaymetler”; 50.Yıl Konferansları, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974, ss.103-116.
- Kaynar, Reşat: “Atatürk ve Millî Birlik”; Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt 3, Sayı 7 (Kasım 1986), ss.1-3.
- Kazancıgil, Ali: “Türkiye’de Modern Devletin Oluşumu ve Kemalizm”; Toplum ve Bilim Dergisi, Sayı 17 (Bahar 1982), ss.64-87.
- Kışlalı, Ahmet Taner: Atatürk’e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği; İmge Kitabevi, Ankara, Kasım 1994.
- _____ : Siyasal Çatışma ve Uzlaşma, İmge Kitabevi; Ankara, Ekim 1993.
- Kili, Suna: Atatürk Devrimi “Bir Çağdaşlaşma Modeli”; Türkiye İş Bankası Yayını, Ankara, 1981.
- Kuban, Doğan: “Atatürk Ulusçuluğu ve Geleneksel Kültür”; Belleten, Cilt XXXVII, Sayı 148 (Ekim 1973)’den Ayrıbasım, Türk Tarih Kurum Basımevi, Ankara, 1973, ss. 527-532.
- Kuloğlu, Aptullah: “Bölücü Davranışlar ve Türk Devleti”; Güncel Konular, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1981, ss.109-132.
- Lewis, Bernard: Modern Türkiye’nin Doğuşu; Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

- Mumcu, Ahmet: "Atatürkçü Düşünce Sisteminde Millî Birliğin Yeri"; Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt III, Sayı 8 (Mart 1987), ss.371-377.
- _____: ve Mükerrerem K. Sır: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1986.
- Oba, Ali Engin: Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu; İmge Kitabevi, Ocak 1995.
- Oran Baskın: Atatürk Milliyetçiliği; Bilgi Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, Nisan 1993.
- Özdemir, Emin: "Atatürkçülük Açısından Öz Türkçe Akımı"; Türk Dili Dergisi, Cilt 21, Sayı 218 (Kasım 1969), ss.115-118.
- Özden, Yekta Güngör: "Lâikliğin Türkiye İçin Ulusal ve Hukuksal, Değeri"; Atatürk ve Hukuk Sempozyumu (5-6 Kasım 1981), Anayasa Mahkemesi Yayını No:3, Ankara, 1982, ss.44-89.
- Safa, Peyami: Millet ve İnsan; Akbaba Yayınları, İstanbul 1943.
- Sezer Baykan: "Osmanlı Eğitim Sisteminden Günümüz Eğitim Birliğine"; TC İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yıllığı II, 1987, ss. 143-151.
- Soysal, Mümtaz: 100 Soruda Anayasanın Anlamı; Gerçek Yayınevi, Ankara, Ocak 1987.
- Şakar, Müjdat: 1982 Anayasası ve Önceki Anayasalar; Beta Yayınevi, İstanbul, 1989 .

Turan, Refik- Mustafa Safran- Muhammed Şahin ve E. Semih Yalçın: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi; Siyasal Kitabevi, Ankara, Aralık 1994.

Turan Serafettin: “Atatürk Milliyetçiliği”, Atatürk Konferansları Seri II’den Ayrı Basım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1969, ss.69-87.

_____ : Atatürk ve Ulusal Dil; Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1981.

Türkçe Sözlük: Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara, 1982.

Türkdoğan, Orhan: Atatürk’te Millî Devlet Anlayışı; Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul, 1981.

Türkiye’de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri: Yükseköğretim Kurulu Yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1988.

Tütengil, Cavit Orhan: “Atatürk ve Mazlum Milletler”, Türk Dili Dergisi, Cilt 15, Sayı 170 (Kasım 1965), ss.100-108.

Ülken Hilmi Ziya: “Cumhuriyetimiz, Atatürk İnkılâpları, Türk Milliyetçiliği, Millî Birlik ve Beraberlik”, 50.Yıl Konferansları, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974, ss.165-196.

_____ : Millet ve Tarih Şuuru; Dergâh Yayınları, İstanbul, 1976.

Ünal Tahsin: “Millî Mücadele Başlarında Mustafa Kemal”; Türk Kültürü Dergisi, Yıl 7, Sayı 73 (Kasım 1968), ss.5-50.